

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**ANKARA İŞ VE İŞÇİ BULMA KURUMU
MESLEKİ REHABİLİTASYON MERKEZİNDE
İĞNE OYASI İLE UĞRAŞAN ÖZÜRLÜLER
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İpek MERT

117923

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Tez Danışmanı
Yrd.Doç.Dr. H.Serpil ORTAÇ

T 117923

ANKARA-1998

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

İpek Mert'e ait "Ankara İş ve İşçi Bulma Kurumu Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde İğne Oyası ile Uğraşan Özürlüler Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışma, jürimiz tarafından El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Üye

Üye

ÖZET

El sanatlarından biri olan örücülük sanatı, kadınlarımız tarafından yapılan bir sanat koludur. Bu sanatın en güzel örneklerinden birisini oyalar meydana getirmektedir. Oya çeşitlerinden olan iğne oyaları; üst üsteilmeklerin düğümlemesi sonucu iki veya üç boyutlu olarak çalışılan örgü sanatıdır.

Anadolu'nun hemen her yöresinde iğne oyası yapan kadın ve genç kızlarımızın sayısı oldukça fazladır. Bir çok yöremizde genç kızlarımıza beceri kazandırmanın temeli olarak örücülük teknikleri öğretilmektedir. Bunlar arasında duygu ve düşüncelerini iğne oyaları ile ifade eden eğitim alan özürü genç kızlarımızda bulunmaktadır.

Doğuştan ya da sonradan olma nedenlerle oluşun organ yokluğu veya bozukluğuna uğrayıp normal yaşama gereklerine uymayan bireylere özürü denir. Özürü bireylerin durumlarındaki olağan dışı ayrılıklar nedeni ile özel eğitim hizmetlerine ve rehabilitasyon gibi destek servislerine ihtiyaçları vardır. Bu eğitim özür çeşitlerine göre farklılıklar göstermektedir. Zihinsel ve işitme engelli bireyler için özel eğitim uygulaması gerekirken ortopedik özürü bireyler normal eğitim kurumlarından yararlanabilmektedir.

Ülkemizde aktif yaş grubu içinde yer alan genç özürülöleri üretici kılmak, topluma uyumunu kolaylaştırmak, kendilerine nitelik kazandırmak ve tedavilerini sağlamak amacıyla ortopedik özürülölere yönelik ilk ve örnek eğitim kurumu olan İş ve İşçi Bulma Kurumu Mesleki Rehabilitasyon Merkezi 1991'de Ankara'da faaliyete geçmiştir. Merkezde trikotaj, konfeksiyon, gümüş işleme, seramik, dekoratif ev eşyaları-çiçek ve iğne oyaları atelyelerinde özürülölere mesleki eğitim verilmeye başlanmıştır.

Araştırma, özürü bireyler tarafından yapılan iğne oyalarının araç, gereç, teknik, kompozisyon özelliklerini ve kullanım yerlerini belirlemek; özürülölerin el sanatlarına olan ilgileri, bedensel gelişimlerine ve ekonomik durumlarına olan katkıları yönünden incelenerek bilimsel bir döküm hazırlamak amacıyla planlanmış ve yürütölmüştür.

İğne oyası eğitimi alan birey sayısı az olduğu için ayrıca bir örneklem grup seçilmemiş, bu eğitimi alan bireylerin tamamı olan 40 özürü bireye anket uygulanıp elde edilen bilgilerin istatistiksel işlemleri yapılmış ve yorumlarıyla birlikte tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre bireylerin çoğunlukla; genç ve bekar ilköğretim mezunu doğuştan ortopedik özürü oldukları, kişisel ihtiyaçlarına yönelik zorlanmadan yaptıkları iğne oyası modellerinin yapılmış ürünlerden, kitaplardan çıkardıkları, renk sınırlamasının olmadığı, perakende satışlardan elde edilen gelirden memnun oldukları ve böylece meslek öğrenmek için geldikleri merkezde amaçlarını gerçekleştirdikleri tesbit edilmiştir.

Bireylerin yapmış olduğu 30 adet iğne oyası ürününün fotoğrafı çekilerek ürünlere ait bilgiler hazırlanan bilgi formlarına işlenmiştir. Bu verilere göre ürünlerin çeşitlerine, ebatlarına, renklerine, konu ve kompozisyonlara ait bilgiler döküm tablosu halinde verilerek yorumlanmıştır.

Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde özürüüler tarafından yapılan iğne oyası ürünlerde araç olarak iğne, gereç olarak sentetik iplik kullanılmaktadır. Kullanılan teknikler ise, kök, zürafa, fiskil, kirpik, boru ve bıyıktır.

İğne oyalarda yoğun olarak geometrik bezemeler kullanılmakta, bunu sıra ile bitkisel, nesneli, sembolik ve figürü bezemeler izlemektedir.

Oyalarda beyaz, krem, yeşilin tonları, yavru ağzı, pembe tonları, mor, bordo, kırmızı tonları, siyah, turuncu, sarı, kahve tonları ve mavi renkler kullanılmıştır. Birinci sırada yeşilin tonları yer almaktadır.

Oyalardaki kompozisyon özelliği incelendiğinde ise sırasıyla, ana-ara motifin atlamalı ve bağlantılı, ana motifin bağlantılı ve atlamalı sıralanmasıyla oluşturulan kompozisyonlar kullanılmıştır.

İğne oyaları sırasıyla yazma, fular, sehpa örtüsü, saç bağı, mevlit örtüsü, yastık kılıfı ve mendil gibi çeşitli kullanım amaçlı ürünler üzerine uygulanmıştır.

Sonuç olarak, yapılan incelemeler ve elde edilen bulgulara göre hem elsanatlarına katkıda bulunmak hem de zrl bireylerin eēitim, rehabilitasyon, beceri kazandırma ve iř edindirilmeleri için bu amaçlara yönelik tek okul olarak hizmet veren İ.İ.B.K. Mesleki Rehabilitasyon Merkezi'nin sayısının artırılması gerektiēini söylemek mümkündür.

SUMMARY

Knitting art which is branch of Turkish handicrafts, is keeping a live by womens. Oyas are one of the most beatiful samples of this art. Needlework, that is made by needle, taken form by knitting of threads by needle in two or three dimension.

Almost every region of Anatolia, the needle works are made by so many women and girls. Knitting techniques are learned to the girls for gain skills as base.

Handicapped persons who have physical or mental dissability, needs special education and rehabilitation support services. The persons who have mental dissability or deafness, needs rehabilitation at private school, but handicapped persons (with physical dissability) can use normal education society like healty persons.

Ankara Occupational Rehabilitation Centre is established in 1991, to make the active age young handicapped people of the country productive, to qualify them, to adapt them to the society, to ease their rehabilitation. There are knitting, clothing, silver processing, ceramics, decoratif furniture, flover and needlework couoses towards handicapped people in this centre.

This search (study) which cours needleworks planned and conducted for the aim of preparing scientific documents about needlework's. Features about tools, techniques, composition and using fields. This research also planed to fix handicapped person's interest about needlework and help of this activity on their physical and economic progress.

Due to fewness of student in the needlework course, this research based on interviews with all 40 students of needlework course. So there is no special search group. Informations which are taken from 40 interviews, are appraised statistically and are shown in tableaus with interpretation.

From the result of interviews shows us, most students are graduated from primary education and these young unmarried persons have innate physical disability.

These persons can make needlework for their personal necessity easily and they take the needlework models from real samples, which are made before, or from models books. It seen that there is no limiting about colour and these persons are happy with retail selling of this product and also happy with coming to this course.

The 30 product (needlework) are studied in this research. Photographs are taken and information are written on every card. These information contains data about varieties, dimensions, used materials, subject, composition of product. These informations are prepared in a casting tableau form.

These handicapped persons use needle and synthetic yarn it's obviously seen that the used techniques are kök (root), zürefa, fiskil, kirpik (eyelash), boru (pipe) and bıyık (mustache).

It seen that in these product mainly naturel objective, symbolic and especially geometric motifs are used.

Also it seen that there is no limiting about used colour. But major colour is green and it's tones.

It is observed that the composition of the product formed by different arrangements between main and intermediate motifs.

These needlework product mainly used and applied on yazma (a kind of head cover), tripod's cover, hairtie, pillow cover, handkerchief, head cover which used in "mevlid".

After all these research and collected informations, we can say that the number of this rehabilitation service center must be increased. Handicrafts comes widespread and updated with the help of like these centers.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
SUMMARY	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	ix
ÖNSÖZ.....	xi
1. GİRİŞ	1
2. MATERYAL VE METOD	6
2.1. Materyal.....	6
2.2. Metod	6
3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA	8
3.1. Özürlülük (Sakatlık).....	8
3.2. Özürlü Eğitimi.....	12
3.2.1. Özürlülerin Rehabilitasyonu.....	17
3.2.1.1. Özürlülerin Mesleki Rehabilitasyonu	19
3.2.1.2. İş ve İşçi Bulma Kurumu Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi	21
3.2.1.2.1. Mesleki Rehabilitasyon Hizmetleri	22
3.2.1.2.2. Tıbbi Rehabilitasyon Hizmetleri	25
3.2.1.2.3. Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri.....	26
3.3. Mesleki Rehabilitasyon Hizmetleri İle İlgili Sanat Dalları.....	27
3.3.1. Örucülük Sanatı.....	28
3.3.2. Oya ve İğne Oyası.....	29
3.3.2.1. İğne Oyasında Kullanılan Teknikler.....	33
3.4. Anketten Elde Edilen Araştırma Bulguları ve Tartışma.....	37
3.4.1. Araştırmaya Alınan Özürlü Bireylerin Yaşları, Medeni Durumları, Öğrenim Durumları, Merkeze Devam Etmelerindeki Amaçlar.....	38

3.4.2. Araştırmaya Alınan Bireylerin Özürleri, Özür Sebebi, Özürünün İşi Yapmadaki Zorluğu.....	42
3.4.3. Özürlü Bireylerin Bu Sanatı Öğrenme Durumları, Çalışma Ortamları, Oyaların Kullanım Alanları, Model Kaynakları, Bu Sanatı Uygulama Amaçları.....	45
3.4.4. İğne Oyalı Ürünlerde Kullanılan İplik Çeşitleri, İpliğin Ürün Pazarlamasına Etkisi, Pazarlanan Ürünlerde En Çok Kullanılan İplikler, Ürüne Göre Renk Seçimi	49
3.4.5. İğne Oyalarının Pazarlama Durumları.....	53
3.5. Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde Yapılmış İğne Oyası Ürünlerinden Örnekler ve Ürünlerin Özellikleri	55
3.5.1. İğne Oyası Ürünlerinin Özellikleri.....	86
4. SONUÇ.....	94
KAYNAKLAR.....	98
E K L E R	
ANKET FORMU	105

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo No	Sayfa
1. Ülkemizde Sakatlık Çeşitleri.....	11
2. Bireylerin Yaş Durumları	38
3. Bireylerin Medeni Durumları	39
4. Bireylerin Öğrenim Durumları.....	40
5. Özürlü Bireylerin Merkeze Devam Etme Amaçları.....	41
6. Bireylerin Özürlü Organları.....	42
7. Özürün İş Yapmadaki Zorluğu	44
8. Bireylerin Öğrenme Durumları	45
9. Bireylerin İğne Oyalarını Çalıştıkları Ortamlar	46
10. İğne Oyalarının Kullanım Alanları.....	47
11. İğne Oyası Modellerinin Kaynakları	48
12. Bireylerin Bu Sanatı Uygulama Amaçları	49
13. Bireylerin Kullandıkları İplik Çeşitleri.....	50
14. İpliğin Ürünün Pazarlanmasına Etkisi	51
15. Pazarlanan Ürünlerde En Çok Kullanılan İplik Çeşitleri.....	52
16. Ürüne Göre Renk Seçimi.....	53
17. Bireylerin Ürünleri Pazarlama Şekilleri	54
18. İğne Oyalı Ürün Çeşitleri ve Ürünlerin Ebatları İle İlgili Dağılım	86
19. Oyalarda Kullanılan Renkler İle İlgili Dağılım	88
20. Oyalarda Seçilen Konu İle İlgili Dağılım	90
21. Oyalarda Gözlenen Kompozisyon İle İlgili Dağılım.....	92

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf No	Sayfa
1. Konfeksiyon Atölyesi	23
2. Seramik Atölyesi	24
3. Gümüş İşleme Atölyesi	24
4. Trikotaj Atölyesi	25
5. Fizik Tedavi Odası	26
6. Yastık Kılıfı	56
7. Yazma	57
8. Yazma	58
9. Örtü	59
10. Yazma	60
11. Vitrin Örtüsü	61
12. Yazma	62
13. Fular	63
14. Sehba Örtüsü	64
15. Yazma	65
16. Fular	66
17. Mevlüt Örtüsü	67
18. Mevlüt Örtüsü	68
19. Sehba Örtüsü	69
20. Fular	70
21. Saç Bağı	71
22. Yazma	72
23. Fular	73
24. Yazma	74
25. Yazma	75
26. Mendil	76
27. Yazma	77
28. Saç Bağı	78

29. Yazma.....	79
30. Yazma.....	80
31. Yazma.....	81
32. Yazma.....	82
33. Yazma.....	83
34. Yazma.....	84
35. Yazma.....	85

ÖNSÖZ

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Bölümü Yüksek Lisans Tezi çalışması olarak yapılan bu çalışmada, İş ve İşçi Bulma Kurumu Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde bedensel özürlülerin yaptıkları iğne oyları konu olarak ele alınmıştır. Bu araştırma özürlülerin rehabilitasyon hizmetlerinde kullanılan iğne oyacılığının; araç, gereç, teknik özellikleri kullanım yerlerinin incelenmesi, özürlü eğitimindeki yeri açısından önem taşımaktadır.

Araştırma metodları doğrultusunda hazırlanan bu çalışmada giriş, materyal ve metod, özürlü eğitimi, rehabilitasyonu oya ve iğne oyacılığının özellikleri ile ilgili literatür bilgilerinden, uygulanan anketler ile elde edilen verilerden, iğne oyası ürün örnekleri ve özelliklerinden oluşan araştırma bulguları ve tartışma, sonuç olmak üzere dört bölümden meydana gelmiştir.

Araştırmanın yürütülmesinde ilgi ve desteği ile bana yön veren danışmanım Sayın Yrd.Doç.Dr. H.Serpil ORTAÇ'a, İş ve İşçi Bulma Kurumu Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde iğne oyası öğretmeni Sabire UÇ'a, Psikolog Emel ERDOĞAN'a ve kurum çalışanlarına yardımlarından dolayı içtenlikle teşekkür ederim.

Ankara-1998

İpek MERT

1. GİRİŞ

Milli kültürümüzün, en önemli belgelerinden olan el sanatları, sosyal ve ekonomik yaşam biçimimizi yansıtmakta ve geçmişten günümüze bir köprü niteliği taşımaktadır.

Sanat, belli bir amaca ulaşmak için, bilgilerden yararlanarak bunları uygulayan insan etkinliğidir. El sanatları aile bütçesine, topluma ekonomik olarak yarar sağlayan; zevki ve bulunduğu toplumun kültürünü yansıtan; ev dekorasyonunda ve süslemede, aksesuar olarak kullanılan eşyalardır (Özbel 1985).

Yüzyıllar boyunca çeşitli uygarlıklara yurtluk eden Anadolu, bu uygarlıkların etkisiyle zengin bir folklore sahip olmuştur. Folklorun, bir ulusun geçmişteki ve bugünkü yaşam biçimlerini kendisine özgü yöntemlerle anlatan bir bilim dalı olarak kabul edilmeye başlamasıyla birlikte el sanatlarıyla ilgili araştırmalara da ilgi artmıştır.

Kültürel özelliklerinden dolayı el sanatları önemli bir alan olup, çeşitliliği ile de bu zenginliği artmaktadır. El sanatları dokuma örgü, işleme gibi konuları içine almakta ve bu konulardan herbiri ayrı özen taşımaktadır. Örucülük sanatı da genellikle kadınlar tarafından yapılan bir el sanatıdır. Çeşitli ipliklerden değişik araçlarla ve el ileilmek oluşturmak suretiyle desen ve motifler yapılmaktadır. Örucülük tekniği içinde oyaların önemli bir yeri vardır. Çok zengin çeşide ve eski bir geçmişe sahip iğne oyları güzellik ve estetik duygularıyla topluma iyi ve güzeli görebilmeyi sağlarken aynı zamanda evin geçim kaynağı olmuştur.

Batı dillerindeki sözlükler, oyayı "Türk danteli" olarak açıklamaktadır. Literatürde oyanın eski Türk kavimlerinde Türk kadın ve kızların bir buluşu olduğunu göstermiştir. Dünya dillerinde "Oya" sözcüğünün olmayışı da oyanın Türklere özgü bir sanat olduğu gerçeğini pekiştirmektedir. Oya XVI. ve XVII. yüzyıllarda en parlak devrine ulaşmıştır. 1905'te Menfiz kazılarında bulunmuş örneklerden bu sanatın İ.Ö. 2000 yıl evveline ait olduğu tespit edilmiştir. Diğer bazı kayıtlardan da, iğne ile yapılan örgülerin 12. yüzyılda Anadolu'dan Yunanistan'a oradan da İtalya yolu ile Avrupa'ya geçtiğini öğreniyoruz.

Eski iğne oyası örneklerinden anlaşıldığına göre iğne oyları ve tüm el işlemeciliği Anadolu'da 18.yüzyılda altın çağını yaşamış, Tanzimattan sonra yanlış anlaşılmış bir batı hayranlığının doğurduğu taklitçiliğin olumsuz etkilerinin sonucu olarak iğne oylarına ilgi giderek azalmıştır (Onuk, 1981).

Oylar sanatsal ve işlevsel özelliklerinin yanında diğer bazı el sanatlarında olduğu gibi iletişim aracı özelliğine de sahip olmuşlardır ve ilmekler renklerle, desenlerle duyguya dönüşmüştür. Bu duyguları, özörlü bireylerin yansıtmaları da oyaya farklı bir boyut kazandırmaktadır. Bir iletişim aracı olarak, oya ilmekleri, bireylerin kendine olan güveni kazanmalarına, azmin ve çalışmanın hiçbir engel tanımadığını, idrak etmelerine yardımcı olmaktadır.

Belli bir devre toplumdan soyutlanmış özörlü birey, birşeyler ürettiğini görerek toplumda bir yeri olduğuna kanaat getirmektedir. Ekonomik olarak aile bütçesine ve topluma katkıda bulunan özörlüler, tüketici konumdan üretici konuma geçmişlerdir.

Okul hayatında normal insanlarla aynı başarıyı gösterememiş olmaları, tedavilerinden dolayı eğitimlerini yarım bırakmaları ve kendi durumlarındaki insanların el sanatlarıyla üretici duruma geçip meslek edinmeleri, özörlülerin el sanatlarına yönelme oranını daha da fazlaştırmış ve bunu en iyi şekilde gerçekleştirecek "Mesleki Rehabilitasyon Merkezi" kavramını ortaya çıkarmıştır.

Bütün bunlar ölkemizde aktif yaş grubu içinde yer alan genç özörlüleri üretici kılmak, bunalımdan kurtulmalarını sağlamak, topluma uyumu kolaylaştırmak, tedavilerini sağlayıp kendilerine nitelik kazandırmak için 1991'de İş ve İşçi Bulma Kurumu Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezini faaliyete geçirmiştir. Bir dönem merkez kapatılmış, gösterilen gerekçe ise ekonomik sebeplere dayandırılmış ve bu tür faaliyetleri bireylerin evde yapabilecekleri savunulmuştur.

Bireylerle yapılan yüzyüze görüşmelerde, özörlü bireyler kursa gelmeden önce bu sanatı evde uygulamaya çalıştıklarında başarısızlığa uğradıklarını ve mutsuz bir tablo çizdiklerini dile getirmişlerdir. Çünkü uygulamada dikkat edilmesi gereken nokta çok genel bir başlık olan el sanatlarının alt dallarından hangisinin kullanılacağını belirlemede hastanın ve hastalığın niteliklerinin bilinmesi çok önemlidir (Erdoğan 1996).

Bunun sağlanması için; rehabilitasyon merkezinde psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, fizyo-terapistler koordineli bir şekilde çalışarak bireye bazı testler uygulamakta ve bireye uygun olan eğitim tespit edilmektedir. Daha sonra hazırlanan dosyalar kurs öğretmenlerine iletilmekte ve eğitmenler tarafından becerilerin kazandırılması için gerekli temel noktalar en basite indirgenerek özürlü bireylerin uygulayabileceği düzeyde gösterilmektedir. Bu nedenlerle bireyin bu sanatı uygularken kurumda elde ettiği başarı evde uygulamasındaki başarıdan daha yüksektir. Eğitim konusunun yanında özürlü bireyler bu kurumlarda sosyal bir yaşam sürmektedir. Değişik insanlarla aynı ortamı paylaşarak toplumdan soyutlanmadıklarını, herkesle iletişim kurabileceklerini hissetmektedirler. Ayrıca özürlü bireyler birbirlerine destek vererek yardımlaşmakta bir bakıma kendilerini başlarındaki eğitimciler gözetiminde terapi uygulanmaktadır. Bütün bunlar ancak "Mesleki Rehabilitasyon Merkezi" modeli ile gerçekleşebilir.

Bedensel özürlülerin psiko-motor yani zihinsel ve fiziksel davranışların geliştirilmesi için tedavide seçilen elsanatlarından iğne oyacılığının kullanılması artı, bireyi üretici konuma getirerek ekonomik kazanç sağlama, topluma uyumu kolaylaştırarak nitelik kazandırma amaçlarıyla açılan rehabilitasyon merkezinin tanıtılması önemli bir konudur. Burada karşılıklı bir ilişki söz konusudur. İğne oyacılığı hem özürlüleri tedavi amacıyla kullanılmakta hem de bedensel özürlülerin yaptıkları iğne oyalı ürünlerle de elsanatları yaşatılmaya çalışılmaktadır. İş ve İşçi Bulma Kurumu Mesleki Rehabilitasyon Merkezi'nde tarafımdan açılması sağlanan Dekoratif Ev Eşyaları-Çiçek kursunda 1994-96 yılları arasında eğitici olarak çalışmam; ortaya çıkan ürünler ve tedavi sonuçlarında bu konuda başarı sağlandığını yerinde yaşayarak gözlemlememe sebep olmuş, bu konuda araştırma yapmaya sevk etmiştir.

Bu araştırmanın genel amacı; İş ve İşçi Bulma Kurumu Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde özürlü bireyler tarafından yapılan iğne oyalarının araç, gereç, teknik özellikleri, kullanım yerlerinin incelenmesi, özürlü bireylerin elsanatlarına olan ilgileri, bedensel gelişimlerine ve ekonomik durumlarına olan katkıları yönünden incelenerek bilimsel bir döküm hazırlamaktır.

Bu araştırma aşağıda sıralanmış işlevsel amaçlar çerçevesinde planlanmış ve yürütülmüştür.

1. Özürlü ve özürlü bireylerle ilgili kavramların ve özelliklerin açıklanması
2. Özürlü eğitimi ve rehabilitasyonun önemi
3. İş ve İşçi Bulma Kurumu Mesleki Rehabilitasyon Merkezinin tanıtılması ve önemi
4. İğne oyacılığının, örücülük sanatı ve elsanatları içindeki yeri ve önemi
5. İğne oyalarında kullanılan araç-gereçlerin incelenmesi
6. İğne oyalarında kullanılan teknik, konu ve kompozisyon özelliklerinin incelenmesi

Bir milletin varolabilmesi; dünya milletlerine varlığını kabul ettirebilmesi, bilimin müsbet ışığı altında kültür değerlerini incelemesine, tanıtmasına, bilinçli olarak yaşatıp geliştirmesine bağlıdır (Sunuş 1973).

Geçmişle bağlar kurmada elsanatları, Türk kültürü ve evrensel kültür açısından büyük önem taşımaktadır.

El sanatlarından iğne oyacılığının köklü bir geleneğe bağlı olarak uygulandığı görülmektedir. Süsleme ve süslenme aracı olarak kullanılan oyalar taşıdığı anlam, ilettiği mesajlarla bir iletişim aracı olarak tarihi belge özelliği taşımaktadır. Bu anlamlı, canlı belgeler toplumun inançlarını adet, gelenek ve göreneklerini ortaya koyarak, yaşam biçimini karakterini belirleme ve geleneksel kültürü aktarma açısından ayrıca önemlidir.

Gelişmekte olan ülkelerde sakatların mesleki rehabilitasyonu ve istihdamı gibi hizmetler koordineli bir biçimde en gelişmiş haliyle uygulanmakta iken; ülkemizde içinde elsanatları faaliyetlerinin uygulandığı tek ve örnek bir model olan İş ve İşçi Bulma Kurumu Mesleki Rehabilitasyon Merkezi'nin tanıtılması açısından araştırma önem taşımaktadır.

Araştırma merkezde özürllülerin yaptığı iğne oyalı ürünlerin renk, teknik, konu, kompozisyonun incelenmesi kaybolmakta olan özgünlük ve estetik değerlerin ve motiflerin yaşatılması, iğne oyalarının geleneksel özelliklerini yansıtan özgün

örneklerin tekrarlanarak yaşatılmasına özürllülerin de katkısı olduğundan önem taşımaktadır.

El sanatlarımızdan iğne oyalarını bilimsel açıdan yerinde araştırıp incelemek, belgelemek, kalıcılığı sağlamak, kültür özelliklerimizi dünyaya tanıtmak amacıyla değişik çalışmalar yapılmıştır. İncelenen yazılı kaynaklar arasında bazı yörelerin iğne oyaları, çeşitli yönleriyle bilimsel olarak incelenmiştir. Ancak özürllü bireylerin psikolojik yardım, ekonomik kazanç ve toplum içindeki aktif sosyal yaşamlarında el sanatlarının rolü ile ilgili araştırmaya rastlanmaması bu alandaki eksikliği ortaya çıkarmakta ve bu nedenle yapılacak çalışmalara ışık tutması açısından araştırmaya ayrıca önem kazandırmaktadır.

2. MATERYAL VE METOD

2.1. Materyal

Araştırma materyalini Ankara İş ve İşçi Bulma Kurumu Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde öğrenim gören özürlü bireyler ve yaptıkları iğne oyalı ürünler oluşturmuştur.

2.2. Metod

Mesleki Rehabilitasyon Merkezindeki bu araştırmada tarama metodu kullanılmıştır. Özürlü bireyler ve iğne oyaları ile ilgili literatür taranarak elde edilen bilgiler araştırmanın amaçları doğrultusunda düzenlenmiştir.

Üzerinde çalışılacak evren verilerin kolay elde edilebilmesi için, araştırmacının çalıştığı İş ve İşçi Bulma Kurumunda iğne oyası eğitimi yapılan Mesleki Rehabilitasyon Merkezi seçilmiştir. İğne oyası eğitimi alan birey sayısı az olduğu için ayrıca bir örneklem grup seçilmemiş, bu eğitimi alan bireylerin tamamı olan 40 özürlü birey araştırmaya alınmıştır.

Araştırmacı tarafından veri toplama aracı olarak anket hazırlanmıştır. Hazırlanan anket danışmana incelettirildikten sonra gerekli düzeltmeler yapılarak ön denemesi yapılmıştır. Ön deneme sonunda tekrar görülen düzeltmeler de yapılmıştır. Anketler araştırmacı tarafından bireylere bizzat yüz yüze görüşerek uygulanmıştır. Anket ile elde edilen bilgiler verilerin çetelenmesi yapılarak frekansları bulunup, yüzdeleri alınarak tablolar halinde düzenlenmiştir.

Merkezde yapılan iğne oyalı ürünleri; fotoğrafları çekilerek, ürünlere ait bilgiler (boyutları, kullanılan gereçler, teknikler, renkler, konu ve kompozisyon) hazırlanan

bilgi formlarına işlenmiştir. Bu verilere göre ürünlerin çeşitlerine, ebatlarına, konu ve kompozisyonlarına ait bilgiler döküm tablosu halinde verilerek yorumlanmıştır.

Elde edilen tüm veriler değerlendirilerek G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisans Üstü Eğitim Klavuzu (1995) ve Niyazi Karasar'ın Bilimsel Araştırma Yöntemi (1984)'nden yararlanarak rapor haline getirilmiştir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Bu çalışma Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezindeki kurslardan iğne oyası eğitimi alan bireyler ve yaptıkları iğne oyalı ürünleri kapsadığı için, özürlü birey ve eğitimi iğne oyası ile ilgili literatürden elde edilen bilgiler uygun başlıklar altında verilmiştir.

3.1. Özürlülük (Sakatlık)

Toplumumuzda genellikle "sakat", "sakatlık", "özürlü", "özürlülük", "engelli" "engellilik" gibi terimlerin kullanıldığı görülmektedir. Eş anlamlı bu terimlere ilişkin tanımlar da çoktur. Bazıları birbirine benzerlik gösterirken, bazıları da oldukça farklıdır. Bu tanımlardan bazıları şöyledir;

Bireyin yaşamında, yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak oynaması gereken roller vardır. Birey yetersizlik, yüzünden bu rolleri gereği gibi oynayamaz durumda kalırsa buna özürlü-engelli denir (Özsoy, Özyürek, Eripek 1992).

Bedensel, zihinsel, ruhsal ve sosyal özelliklerinde muayyen bir oranda ve sürekli olarak işlev kaybı veya bozukluğu sonucu normal yaşamın gereklerine uyamama durumuna özürlülük, bu durumdaki kişiye özürlü denir (Çağlar, Enç, Özsoy 1987).

Birleşmiş Milletler "Sakat Kişilerin Hakları Bildirisi" 1. maddesinde özürlülük; normal bir kişinin kişisel ya da sosyal yaşantısında kendi kendine yapması gereken işleri, bedensel veya ruhsal kabiliyetindeki kalıtsal ya da sonradan olma herhangi bir noksanlık sonucu yapamaması şeklinde tanımlanmıştır (Sakatların Yasal Hakları 1994).

Dünya Sağlık Teşkilatı özürlülüğü; bir noksanlık sonucu meydana gelen ve normal sayılabilecek bir insana oranla iş yapabilme yeteneğinin kaybedilmesi veya

kısıtlanması durumu şeklinde ifade etmektedir (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

Kanunlarımızda da uygulama alanına yönelik çeşitli tanımlar yer almaktadır. Yasalar itibariyle; İş Kanunu, Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu, Devlet Memurları Kanunu, Sosyal Güvenlik Kanunları; Gelir Vergisi Kanunu vb. bakımdan özür lülüğün pek çok tanımı yapılmaktadır.

İş Kanunu'nda, bedensel engelleri yüzünden çalışma güçlerinin en az % 40'ından en çok % 70'inden sürekli olarak mahrum bulundukları halde bir işte verimli şekilde çalışabilecekleri sağlık kurulu raporu ile belgelenenlere özür lü denir (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

Devlet Memurları Kanunu'nda; sürekli olarak çalışma gücünden en az % 40 oranında yoksun olanlar ve özür ünün görevini yapmasına engel olmadığı Resmi Sağlık Kurulu ile belgelenenlere yönetmelik uygulanmasına göre özür lü denir (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

İş Kanunu'nda ve Devlet Memurları Kanunu'nda özür tanımlanırken, çalışabilir durumdaki özür lü birey göz önüne alınmıştır. Ülkemizde yasaların dışında özür lü tanımını yapmak, ayrıca her özür lü grubuna giren özür lülük tanım ve oranlarını belirlemek üzere 1981 yılında Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu, ilmi çalışmalar başlatarak bu çalışmalar sonucunda genel bir tanım standardını belirlemiştir. Buna göre; bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal özelliklerinde belli bir oranda fonksiyon kaybına neden olan organ yokluğu veya bozukluğu sonucu normal yaşamın gereğine uyamayacak düzeyde engellenmiş kişiye özür lü, engellenme durumuna da özür lülük denir. Yapılan bu tanım çalışmalarında özür lü ve özür lülük iki katagoriye ayrılmıştır (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

A. Bedensel özellikleri yönünden özür lü olanlar

B. Zihinsel özellikleri yönünden özür lü olanlar

Zihinsel özellikleri yönünden özür lüler sadece zekası geri olanları kapsamakta iken, bedensel özür lüler beş bölümde sınıflandırılmıştır:

1. Görme özürlü olanlar
2. Konuşma özürlü olanlar
3. İşitme özürlü olanlar
4. Ortapedik özürlü olanlar
5. Sürekli hastalığı olanlar

Ülkemizde özürlülük nedenlerinin akraba evlilikleri gibi toplumsal olaylardan, endüstri ve sanayinin gelişmesinden oluştuğu görülmektedir. Buna göre özürlülüğü oluş nedenlerine göre şu şekilde sınıflandırabiliriz (İ.İ.B.K. Bülteni 1996).

I. Doğuştan (Konjenital) Özürlülük

II. Kazanılmış Özürlülük

1. Kazalar

- a. Trafik kazaları
- b. İş kazaları
- c. Ev kazaları

d. Kitle kazaları

2. Hastalıklar

- a. Nörolojik hastalıklar
- b. Enfeksiyon hastalıkları
- c. Romatizmal hastalıklar

1981 "Sakatlar Yılı" nedeniyle Birleşmiş Milletlerce yayınlanan istatistiklere göre dünyada 450 milyon özürlü bulunmaktadır. Özur ve özürlülüğün sebeplerini tespit için yapılan değerlendirmede dünyada; kötü beslenme ve doğuştan özürlülerin 40 milyon, trafik kazası sonucu 30 milyon, iş kazası sonucu 15 milyon, ev kazaları

sonucu 20 milyon özürlü olduğu yaklaşık değerleri ile hesaplanmıştır (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

Dünya Sağlık Teşkilatı 1970 yılında yapmış olduğu bir araştırmada; Dünya'da özürlü çocuk sayısının 60-70 milyon olduğunu, bunun 2000 yılında 130-150 milyon özürlü çocuk sayısına ulaşılacağını tahmin etmiştir. (BEGV Dergisi 1996).

Son yıllarda özürlü bireyler içinde çocuk oranlarında artış olmuştur. Bu da doğuştan ve küçük yaşta meydana gelen kazalardan oluşmakta olup, anne-baba eğitime özen verilmesi gerektiğini göstermektedir.

Resmi Gazetede (20904-1991) yayınlanan B.M.K.P. Türk Hükümeti Projesi'ne göre; Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslararası Rehabilitasyon (RI) istatistiklerinde herhangi bir ülke nüfusunun % 10'u özürlüdür. Özürlülere ilişkin güvenilir istatistiklerin olmaması nedeniyle Türkiye'deki duruma ilişkin bilgiler yetersizdir. Sakatlık çeşitleri ile ilgili istatistiksel bilgiler aşağıdaki gibi verilmiştir.

Tablo 1. Ülkemizde Sakatlık Çeşitleri

Sakatlık Çeşitleri	n	%
Ama	110.000	0.2
Sağır	330.000	0.6
Kekeme	1.925.000	3.5
Zihinsel Özürlü	1.265.000	2.3
Sürekli Bakıma Muhtaç	1.100.000	2.0
Bedensel Özürlü	770.000	1.4
Toplam	5.500.000	10.0

Sakatların Yasal Hakları, 1994

Ne yazık ki; bütün bu sonuçlar birer tahmin niteliğindedir. Özürlüler bu sorunu Yaşama Sevinci (Ekim 1997) dergisinde "Nihayet Sayılacağız!" başlığı altında yayınlanan makalede şöyle dile getirmişlerdir;

Yıllardır en büyük şikayetimiz ülkemizdeki engelli sayısının net olarak bilinmeyişi idi. Sorulduğu zaman Dünya Sağlık Örgütü'nün verileri ile cevap vermekten sıkılır olmuştuk.

T.C.ülkesindeki sayısını bilmiyordu... Çok şükür uyarılar dikkate alındı. 30 Kasım 1997 tarihinde yapılacak olan genel nüfus sayımında Devlet İstatistikleri Enstitüsü sorulacak soruları netleştirdi.

.....

Engellilerinde ilk defa sayılması umut verici bir gelişme olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak seçim sandıkları da engellilerin ulaşacağı yerlere konulması ve görme engelliler için de kabartmalı oy pusulaları yapılacağı umut edilmektedir.

1997'de yapılan genel nüfus sayımında özürlü bireylere ait sadece; ailede özürlü bulunup bulunmadığı, var ise kaç kişi olduğu sorulmuştur. Halen açıklanmamış olan sayım sonuçlarına göre sadece özürlü birey sayısı tespit edilmiş olacak fakat bireylerin özür çeşidi, çalışılabilmek ve iş durumları gibi benzer konuları belirsiz kalacaktır.

3.2. Özürlü Eğitimi

Bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri yönünden normal çocukların gelişim ve davranış özelliklerinden ayrılan çocukların eğitim ve öğretim işlerini kapsayan çalışmalara özel eğitim, beden, zihin, sosyal ve duygusal gelişimindeki özür ve üstün özellikleri yönünden eğitim ve öğretim amaçlarını gerçekleştirmek için normal çocukların eğitim hizmetlerine ek olarak bir takım özel hizmet ve önlemleri gerektiren çocuklara da "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar" denir (Özsoy, Özyürek, Eripek 1992).

Genel eğitim ya da normal eğitim hizmetleri kapasitesi ölçüsünde gelişim gösteremeyen, özel eğitim hizmetlerine ve destek servislerine gereği olan çocuklar özel

eğitime muhtaçtır. Ayrıca özel eğitim alanı rehberlik, sağaltıcı eğitim ve rehabilitasyon etkinliklerinin örüntülemiş olduğu bir etkileşim ağıdır (Özçelik 1987).

Özürlülerin varlığı insanlık tarihi kadar eski olmakla beraber çağdaş anlamda eğitimleri çok yenidir. Özel eğitim bu duruma gelene kadar çeşitli evrelerden geçmiştir. Bir dönem öldürme, ölüme terketme yoluyla özürlülerden kurtulma çareleri aranmıştır. Bu çoğunlukla onların geçim ve korunma yönünden normaller için yük olduğu şikayetinden, bazen de ana-babanın suçu, günahı korkusundan kaynaklanmıştır. Bazı toplumlarda da özürlülerin kötü işlerde kullanıldığı ve çok hor görüldüğü, cüzzamlılar gibi ayrı koloniler halinde yaşamaya zorlanmış oldukları bilinmektedir.

Hristiyanlık, İslamiyet gibi büyük dinler, bilimdeki gelişmeler normallerin özürlüye karşı tutumunu değiştirmiş, onların da insan olduğu, insanca yaşama haklarının olması gerektiği görüşünü yaygınlaştırmıştır. Bu görüş onlara, eğitim hizmetlerinin verilmesini getirmiştir (Özsoy, Özyürek, Eripek 1992).

Türkiye'de özel eğitimin başlaması ve yaygınlaşması özürlü kümelerine göre değişiklik göstermektedir. Bazı kaynaklara göre; Osmanlı Devletindeki Enderun Okulları üstün zekalıların eğitiminin dünyadaki ilk uygulamaları arasında yer almaktadır. Gerçek anlamda özel eğitimleri XX.yy'da başlamış ve bu konuda A.B.D., Almanya öncülük yapmıştır.

Körler için ilk eğitim programları yaklaşık iki yüzyıl önce yatılı okullarda başlamıştır. İlk yatılı kurum 1784'te Paris'de Valentin Haüy tarafından açılmıştır. Ülkemizde ise Grati Efendi tarafından 1889'da İstanbul'da Sultan Ahmet'deki Ticaret Mektebinin bir bölümünde açılan sağır okulu körler içinde bir bölüm eklenmiştir (Özsoy, Özyürek, Eripek 1992). İşitme engelliler için ilk okul 1753'de Fransa'da Abbe'de L'Eppeç tarafından açılmıştır (Çağlar 1985). Zeka özürlü çocukların eğitimlerinde ilk sistematik girişimleri Fransız tıp uzmanları; Had, Sequin ve Montessori yapmıştır. Bu alandaki ilk okul ise; doktor Guggenbühl tarafından 1842 yılında İsveç'te açılmıştır. Bunu İngiltere'de ve Almanya'da açılan okullar izlemiştir. Ülkemizde ise 1952-53 öğretim yılında İstanbul Hıdırlıktepe ve Yeni Turan ilkokullarında açılan birer özel sınıfla eğitime başlanmıştır.

Türkiye'de özel eğitimin Milli Eğitim Bakanlığı'nın örgün eğitim hizmetleri arasında yer alması ancak 1951 yılında sağlanabilmektedir. 1983 yılında çıkarılan 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu ve bu kanunun emrettiği yönetmelikler bugünkü uygulamayı belirlemiştir. Buna göre özel eğitim; Bakanlık merkez örgütünde, Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığınca, illerde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri yoluyla yürütülmektedir. Türkiye'de özel eğitim personelinin eğitimi konusu da çok yenidir. İlk özel eğitim öğretmeni yetiştirme 1952-53 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü içinde açılan Özel Eğitim Şubesiyle başlamış, ancak iki dönem mezun verdikten sonra, şube kapatılmıştır. 1965 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi (Şimdiki Eğitim Bilimleri Fakültesi) kurulmuştur. 1983-84 yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde, 1986-87 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinde "Özel Eğitim Öğretmenliği Programı" başlatılmıştır (Özsoy, Özyürek, Eripek 1992).

Özel eğitim; öğretmen, doktor, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, fizyoterapist gibi özür türüne göre değişebilen uzmanlarla yapılan bir ekip-takım işidir. Önceleri eğitim ortamı üzerinde pek durulmazken, şimdilerde eğitim ortamının özür ve kazandırılmak istenen davranışa göre fiziki, sosyal, psikolojik özellikler dikkate alınarak düzenlenmesi değişik yöntemler kullanılmaktadır.

İşitme özürlülerin eğitiminde başlıca; sözlü iletişim, işaret ve karma olmak üzere üç yöntem kullanılmaktadır. Bunlardan sözlü iletişim bireyin okula başlamasından önce, işaret yöntemi ise okula başlamasından sonra kullanılmaktadır. Karma yönteminde ise, her iki yöntemin etkin sayılabilecek yanlarını alarak işitme özürlü bireyin bulunduğu toplumda geçerli olan her türlü iletişim yollarından yararlanmayı amaçlamaktadır (Kök 1986). Zihinsel özürlü çocukların eğitiminde ise başlıca iki temel yaklaşım vardır. Birincisi, özürlü çocukların normal yaşlılarından ayrı yerlerde eğitilmesi gerekliliğini savunan "Ayrıştırma Modeli", ikincisi ise özürlülerin mümkün olduğunca normal okul programlarına yerleştirilmeleri ve normal yaşlılarıyla eşit eğitim şartları altında birlikte eğitilmelerini savunan "Bütünleştirme Modeli"dir (Civelek 1990).

Bedensel yetersizliği olan çocukların tümünün özel eğitim ortamlarında eğitilmesi gerekmektedir. Normal okul donatımında yapılacak bazı değişikliklerle bu

çocuklardan çoğu normal sınıfta eğitim alabilirler. Bedensel yetersizlikten ağır derecede etkilenmiş çocuklardan bazılarının, özel eğitim ortamlarında, hastanede ve evde özel yetişmiş öğretmenlerle, uzmanlarla ve araç-gereç yardımıyla eğitim görmeleri gerekmektedir. Hangi özürlü grubunda olursa olsun genel olarak özel eğitime muhtaç öğrencilerin özel okullarda ve normal sınıflarda eğitilmesi için ileri sürülen farklı görüşler vardır. Özürlü bireylerin özel okulda eğitilmeleri için aşağıdaki görüşler ileri sürülmektedir (Özyürek 1982):

- Özel okullarda sınıflar küçük ve öğrencilerin özelliklerine daha uygundur.
- Öğrenci sayısı sınırlı tutulabileceği içinde onlarla bireysel olarak daha iyi ilgilenilmektedir.
- Öğretmenler bu tür okullarda özel olarak yetiştirilenler arasından seçilmektedir.
- Özürlü öğrenciler, normallerle sürekli yarışmak zorunda kalmamakta, sürekli merak konusu olmaktan kurtulmaktadır.

Buna karşılık özel eğitime muhtaç öğrencilerin normal sınıfta eğitilmesi için de şu görüşler ileri sürülmektedir (Özyürek, Özsoy, Eripek 1992; Özyürek 1982):

- Özel okul özel eğitime muhtaç çocukları akranlarından ayırmaktadır.
- Özel okulları özel eğitime muhtaç çocukların yakın çevresinde açmak olanakları olmadığından öğrencinin evine ve çevresine uzak kalmasına ve sınırlı sayıda arkadaş edinmesine yol açabilmektedir.
- Özel eğitime muhtaç öğrenci hiç değilse yaşamının bir evresinde normal bireylerin arasına katılacaktır. Ne kadar erken yaşta bu deneyimi kazanırsa, uyumu bakımından o denli yararlı olacaktır.
- Normal okullarda özel eğitime muhtaç öğrenci bulunması, normal öğrencileri özürlüye karşı daha doğal davranmaya alıştıracaktır.

Bedensel engelli bireylerin normallerle birlikte eğitilmesine ilişkin görüşler yukarıda sıralanmış olan maddeleri kapsamakla birlikte;

- Normal öğrencilerin bedensel arızalara yönelik değer yargılarını azaltmaktadır.

- Birlikte eğitimin her iki küme için yararlı olabilmesi için eğitim ortamındaki etkinliklerin düzenlenişine bağlıdır.

- Bedensel özürliülerle normal öğrencileri uygun önlemler alınmaksızın bir arada eğitmek onların toplumsal ve ruhsal bütünleşmelerini sağlamak açısından yetersiz kalmaktadır.

Bütün bunlardan çocuğun gelecekteki yaşam uyumuna hazırlanmasında bütünleştirme programlarının inkar edilemeyecek olumlu katkıları olduğu anlaşılmaktadır. Bütünleştirme programları, özürliülerin dışarıdaki yaşamla başa çıkmasına, topluma katılmasına ve ileride normal eğitime devam edebilmesine olanak hazırlayacaktır (Civelek 1990). Bütünleştirme programı içinde özel eğitimle genel eğitimin birbirinden ayrılmaz bir çalışma ilişkisi bulunmaktadır. Özel eğitimde kullanılan özür kümeleri için elıştırılmış olan yöntemler genel eğitim için de kullanılmakta ve yararlı olmaktadır. Öğretimde bireysellik, ünite çalışmaları özel eğitimden genel eğitime yansıyan uygulamalardır. Genel eğitimdeki programlı öğretim özel eğitimde de başarıyla kullanılarak yöntem etkileşimi oluşturmaktadır. Genel eğitimde, psikolojide öğrenci tanıma, değerlendirme, öğretim araç-gereçlerinin bir kısmı önceleri özel eğitim ihtiyacı için geliştirilmiştir. Kara tahta yerine yeşil yazı tahtası kullanımı Türkiye'de önce sağırın okullarında başlamıştır (Özsoy, Özyürek, Eripek 1992).

Okullar dışında özel eğitime muhtaçların ihtiyaç duyduğu hizmetlerin sağlanmaya çalışıldığı diğer uygulama alanları ise, eve bağımlı olan özürliü çocukları evlerinde eğitim programı uygulayan "ziyaretçi öğretmenlik", hastane sınıfları, işaret ve konuşma merkezleri, özürliünün tıbbi, eğitsel ve mesleki yönden yeterli hale getirilmeye çalışıldığı rehabilitasyon merkezleridir. Bu merkezlerde el sanatlarının meslek kazandırmada, becerilerin geliştirilmesinde kullanılmasında fayda görülmektedir (Civelek 1990).

3.2.1. Özürlülerin Rehabilitasyonu

İngilizceden dilimize geçen "Rehabilitasyon" kelimesinin Türkçe karşılığı "eski hale gelme, eski itibarı iade" diye gösterilmektedir. Rehabilitasyon kelimesinin kapsadığı geniş anlamı ifade edebilecek Türkçe bir kelime bulunamadığı için, pek çok ülkede olduğu gibi, yurdumuzda da okunduğu şekli ile kullanılmaktadır (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

Doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık ya da kaza sonucu beden ve ruh kabiliyetlerini çeşitli derecelerde kaybeden kişinin sağlığını kazandırmak veya geriye kalan kudret ve yeteneklerini geliştirerek, fiziki, psikolojik, sosyo-ekonomik ve mesleki yönünden en yüksek kapasiteye eriştirebilmek için yapılan çalışmaların tümüne rehabilitasyon denir (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

Sonradan özürlü olan bireylerin tedavisi, ona ruhsal ve sosyo ekonomik yönden yardım, insanlığın çok eski günlerinde de vardır. Ancak bilimsellikten uzak toplulukların o günkü var olan bilgi, örf, adet ve inanışları çerçevesinde yapılan kısıtlı uygulamalardır. İlk uluslararası rehabilitasyon çalışmaları I. Dünya Savaşı'ndan sonra başlamış ve ilk Uluslararası Kuruluş ILO 1919'da kurulmuştur. İlk çalışmalarını da özürlü işçiler üzerinde yapmıştır. Özürlülerin Rehabilitasyonu özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra gelişme gösterip, savaş sona erdikten sonra sayıları çok fazla olan savaş özürlülerine birşeyler yapılabilmesi gerçeği ile karşı karşıya kalınmıştır. Özürlülerin beklentileri, devletin bunlara karşı yükümlülükleri rehabilitasyon çalışmalarına önem verilmesi zorunluluğunu gündeme getirmiştir. İlk Rehabilitasyon Kliniği 1943 yılında, İngiltere'de "Goodman" yedi yatakla faaliyete geçmiştir. A.B.D.'de ilk geniş kapsamlı rehabilitasyon çalışmaları 1947'de başlatılmıştır. Bu yıllarda Avrupa'nın büyük devletlerinde rehabilitasyon çalışmalarına ve merkezler kurmaya ilgi artmış ve bugünkü modern merkezlerin çekirdekleri oluşmuştur. Daha sonra bütün dünyaya yayılmıştır (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

Birleşmiş Milletler 1946'da ilk adım olarak, sosyal yardım servisleri ile rehabilitasyon alanına girmiştir. 1959'da Avrupa konseyi rehabilitasyon konusunda 45 yayınlı büyük çapta kampanya başlatarak, sigortalama sistemini toplumun her

parçasına yaygınlaştırma önerisinde bulunmuştur. Rehabilitasyon çalışmalarının başladığı günlerde, öncelik ortopedik özürlüler ele alınarak programlar buna göre düzenlenmiştir. Sonraları ise rehabilitasyon kavramının daha geniş düşünülmesi gereği anlaşılacak nörolojik, kalp, damar ve romatizmal hastalıkların sonucu özürlü olan bireylerin rehabilitasyonuna yönelme olmuştur. Akıl hastaları hastanelerinde bir süre tedavi gördükten sonra birden toplum içerisine geri dönen beriyler, uyum sağlamada güçlük çekmektedir. Bu nedenle kırığı için alçı uygulanmış ve alçısı çıkarıldıktan sonra kendisinden çalışma ve işine dönmesi beklenen bir kişinin yetersizliği gibi bedensel özürlülerinde topluma ve işe uyumları için rehabilitasyon çalışmalarına gereksinimleri vardır (Doğan 1996).

Özür durumuna göre bireylere verilen eğitimde ve psikolojik danışmanlıkta farklılıklarda bulunmaktadır. Bir bireyin tüm özürlülere yönelik bilgi sahibi olup, rehabilitasyonlarını yapabilmesi olanaksızdır. Bunun için özürlülerin rehabilitasyonunu ayrı gruplar içerisinde değerlendirmek ve ona göre kurumlar oluşturmak gerekmektedir (Bayrakçı 1996). Ayrıca rehabilitasyon uygulamalarının bütünlüğünü sağlayabilmek için değişik disiplinlerde bilgi ve yetenek sahibi elemanlara ihtiyaç vardır. Gelişmekte olan ülkelerde rehabilitasyon organizasyonu için gerek sayısal gerekse tür bakımından özürlüleri bölmek gerekmektedir. Bunun tam olarak ortaya çıkarılması ise; personel, zaman ve ekonomik yönden büyük bir kapasite istemektedir.

Rehabilitasyon çalışmalarını iki ana bölümde incelenebilir. Tıbbi rehabilitasyon ve Mesleki Rehabilitasyon. Her iki çalışmayı birbirinden soyutlamak mümkün değildir. Tıbbi rehabilitasyon döneminde özürünün mevcut bedensel yeteneklerini geliştirmek gerekli yardımcı cihazlar uygulaması ile en üst düzeye çıkarma çalışmaları yapılırken, kişinin psikolojik ve sosyo-ekonomik yöndende ele alınması zorunludur. Boş zamanlarını değerlendirmek için tonik adeste gücü ve becerilerini arttırmak için fonksiyonel uğraşı tedavisi orteş veya proteş eğitimi ve günlük yaşayış aktivitelerini kazandırma çalışmaları görme, konuşma ve işitme kursları varsa bunların ele alınması tıbbi rehabilitasyon kapsamı içerisindedir (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

Rehabilitasyon programı hiç bir zaman özürünün bedensel arızası gözönünde alınarak düzenlenip yürütülmemeli, kişinin ruhsal yapısı ve bozuklukları da birlikte

değerlendirilerek sonuca gidilmeye çaba harcanmalıdır (Sakatlar İçin Fırsat Eşitlikleri Konulu Kılavuz 1994).

Özürlünün tıbbi rehabilitasyonu sürdürülürken, eski mesleğine dönmesine engel olacağı kanısına varılmışsa, eğitim ve yetenekleri göz önüne alınarak yeni bir mesleğe yönltilmesi gerekir. Yeni meslek eğitimi, tıbbi rehabilitasyon uygulamalarının sonuna yaklaşıldığı ya da bittiği dönemde başlatılmalıdır. Mesleki rehabilitasyon yapılmamış ise rehabilitasyon tamamlanmış sayılmaz (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

3.2.1.1. Özürlülerin Mesleki Rehabilitasyonu

Doğuştan veya sonradan hastalıklı ya da kaza gibi nedenlerle bedensel veya ruhsal sağlığı, geçici veya sürekli olarak bozulmuş, çalışma yeteneklerini belli bir oranda kaybetmiş bir kişinin fonksiyonel yeteneklerini tıbbi, fiziksel, psikolojik, sosyal ve mesleki yönden yeniden en yüksek seviyeye çıkarmak için yapılan koordineli çalışmalara mesleki rehabilitasyon denir (Büyükakgöl 1996).

Bu genel tanımın dışında bazı uzmanlar mesleki rehabilitasyonu daha değişik anlamda yorumlayarak "özürlü bir kişinin uygun bir işte çalışabilmesini ve bu işte başarı sağlayabilecek mesleki rehberlik, mesleki eğitim, seçilen bir işe yerleştirme, uyum gibi mesleki hizmetlerle ilgili tedbirleri gerektiren sürekli ve koordineli rehabilitasyon süresini kapsadığını" belirlemişlerdir (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

Ülkemizde 1981 yılında gelen ILO uzmanı Cari Jung "Sakatların Mesleki Rehabilitasyonu Konusunda Türk Hükümetine Teknik Memorandum" adlı raporunda mesleki rehabilitasyonun tıbbi rehabilitasyonun tatminkâr şekilde ilerlemesiyle başlayabileceğini vurguladıktan sonra ancak yeniden entegre olayının bu şekilde taahhüt edileceğini belirlemiştir.

Jung, raporunda mesleki rehabilitasyona mümkün olduğu ölçüde erken başlanması hususuna özellikle yer vererek mesleki rehabilitasyonu 3 safhaya ayırmıştır (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

a. Kıymet takdir etme, mesleki yöntem ve rehberlik, çalışma hazırlığı ve özelleştirilmiş eğitimsel rehabilitasyon önlemleri

b. Mesleki eğitim ve yeniden eğitim

c. Seçici iş havalesi ile yeri ve izleme hizmetleri

Jung raporunda mesleki rehabilitasyon hizmetini bu yönleri ile değerlendirerek şu sonuca varmaktadır: Deneyler, uygun mesleki eğitim almayan özürünün genel iş piyasasında yeniden entegre olmada; ya çok az şansa sahip olduğunu ya da hiç şansı bulunmadığını göstermiştir. Mesleki rehabilitasyon, özürülerin mesleki eğitimi ve yeniden eğitimlerini de kapsamalıdır. Yüksek mesleki nitelikler, uygun iş yerinde bulunmak üzere daha fazla şans getirecektir. Mesleki değerlendirme merkezleri, sınırlı iş hazırlığı hizmetleri verir. Mesleki eğitim hizmetleri ise, eğitim hizmetleri ile yükümlü olup genellikle iş hazırlığı hizmeti vermez" şeklinde tanımı ile mesleki rehabilitasyon konusuna açıklık getirmiştir (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

Jung bu görüşleri sonucu vardığı netice kısmında özürülerin mesleki eğitim konusunu tek bir önlem tipiyle sonuçlandırılmaması gerektiğini belirterek özürülerin mesleki eğitimi ya da yeniden gözetimi için kısa süreli kurslar (sadece bir kaç ay) bunların iş ihtimallerini, beklentilerini aslında ıslah etmeyeceğini, bu görüşün daha önceki iş idaresi kurslarında açıkça görüldüğünü bunun yerine özürülere somut bir mesleki eğitim ya da yeniden eğitim veren ve bunların istihdam piyasasında, özürülü olmayanlarla rekabet etmelerini mümkün kılan, genişletilmiş kursları sağlamak gerektiğini savunmuştur (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992; Sakatların Yasal Hakları 1994).

Özürülerin mesleki rehabilitasyonu konusu çeşitli uluslararası platformlarda da tartışılan bir husus olarak da ayrıca önem taşımaktadır. Nitekim ILO'nun 1955 yılında kabul ettiği Mesleki Rehabilitasyon konusundaki 99 sayılı Tasviyenamesi bunun en somut örneğidir. Diğer taraftan ILO Yönetim Kurulu'nun 68. oturumunda (1982 yılı)

gündem maddesi olarak meslek, rehabilitasyon konusu üye ülkelerin görüşleri ile tartışılmıştır. Özürlüler için istihdam fırsatları ve özürlülerin çalışma hayatına entegresini kolaylaştırma hususlarında raporlar hazırlanmıştır (Topal 1995).

1955 tarih ve 99 sayılı Mesleki Rehabilitasyon Tasviye kararını tamamlayan 168 sayılı Mesleki Rehabilitasyon ve İstihdam Tasviye Kararı ile 159 sayılı Mesleki Rehabilitasyon ve istihdam sözleşmesi sakatların toplum içindeki durumlarını belirlemiştir. Mesleki rehabilitasyonun amacı, özürlü kişinin uygun bir işte çalışabilmesini ve bu işi devam ettirmesini sağlayacak mesleki rehberlik, mesleki eğitim ve seçilen bir işe yerleştirme gibi mesleki hizmetlerle ilgili önlemleri almak ve özürlünün topluma uyumunu sağlamaktır. Mesleki eğitim ve mesleki danışmanlık, mesleki rehabilitasyonun temelidir (Topal 1995).

Gelişmiş ülkelerde özürlülerin mesleki rehabilitasyonu ve istihdamı gibi hizmetler koordineli bir biçimde en gelişmiş haliyle uygulanmaktadır. Geliştirilmiş yasalarla da özürlülerin mesleki eğitimi ve işe yerleştirilmelerine yönelik faaliyetleri ve çalışma hayatına katılımları güvence altına alınmıştır. Ülkelerdeki aktif yaş grubu içinde yer alan genç özürlüleri üretici kılmak, bunalımdan kurtulmasını sağlamak, toplumu uyumunu kolaylaştırmak için bu bireylere nitelik kazandırılmalıdır. Ankara İş ve İşçi Bulma Kurumu Mesleki Rehabilitasyon Merkezinin açtığı el sanatları kursları bu çalışmalarda bir basamak niteliğindedir.

3.2.1.2. İş ve İşçi Bulma Kurumu Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi

1946 yılında 4837 sayılı kanun ile kurulmuş bulunan İş ve İşçi Bulma Kurumu, 1971 yılında yürürlüğe giren 1475 sayılı İş Kanunu'nun 83. ve 84. maddeleri ile etkili, görev ve sorumluluklarda yükümlü hale gelmiştir (İ.İ.B.K. 1994).

1475 sayılı İş yasası; iş hazırlığı, iş eğitimi, özürlülerin işe yerleştirilmesi ve mesleki rehabilitasyonundan İş ve İşçi Bulma Kurumu sorumlu tutmuştur. 1987 gün ve 19402 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan özürlülerin istihdamı hakkında tüzüğün

16. maddesi gereğince İş ve İşçi Bulma Kurumu bedensel özürünü meslek kazandırma eğitiminden geçirip vasıf kazandırmayı amaçlamaktadır (İ.İ.B. Bülteni 30 1996).

İş Kanunu'nun ilgili hükümleri 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerinde her ne kadar özürülerin bedensel, ruhsal ve mesleki durumlarına uygun işlerde öncelikli olarak % 2 oranında istihdam edilmelerini zorunlu kılmakta ise de özürülerin gerek eğitim düzeylerinin, gerekse mesleki bilgi ve becerilerinin çok düşük olması, ilgili kanun hükümlerinin uygulanmasında bir takım sorunları da beraberinde getirmektedir. İstihdamda yaşanan bu sorunların asgari düzeye çekilmesi ise iş gücü piyasasına, ihtiyaç duyulan mesleklerde eğitilmiş vasıflı iş gücü kazandırmakla mümkündür (Büyükkakgöl 1996).

Bu itibarla İş ve İşçi Bulma Kurumu ülke genelinde şube müdürlükleri, Ankara'da Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, İş ve İşçi Bulma Kurumu ve Bedensel Engellileri Güçlendirme Vakfı'nın ortak çabalarıyla Ankara'da 1 Ekim 1991 tarihinden itibaren faaliyete geçen Mesleki Rehabilitasyon Merkezi aracılığı ile özürülere yönelik mesleki rehabilitasyon faaliyetlerini her geçen yıl artırarak devam ettirmektedir (Büyükkakgöl 1996).

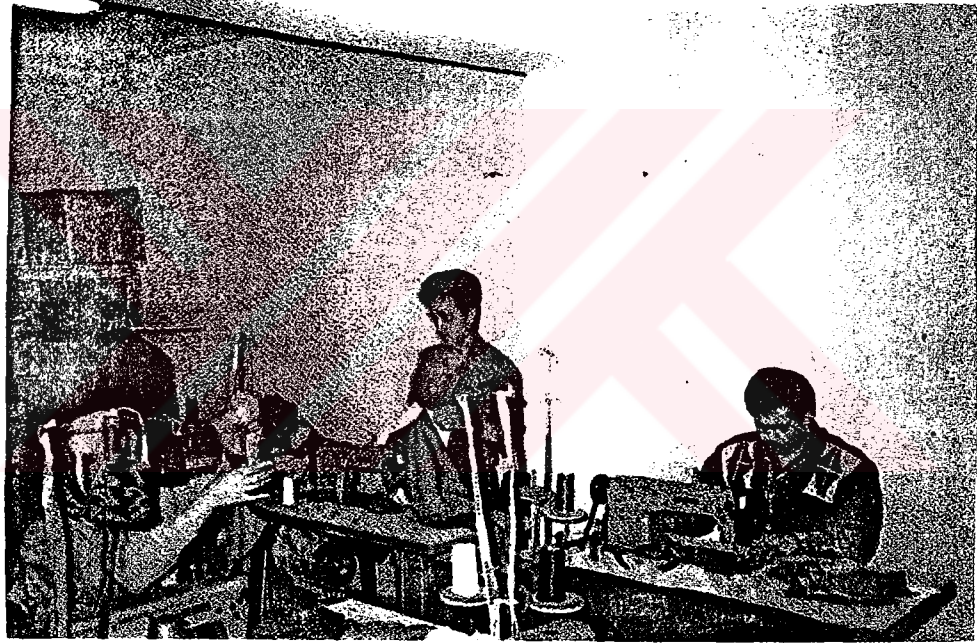
Özürü bir kişinin fonksiyonel yeteneklerini tıbbi, fiziksel, psikolojik, sosyal ve mesleki yönden yeniden en yüksek seviyeye çıkarmak için yapılan mesleki rehabilitasyonda, bu koordinasyonun sağlanabilmesi için tıbbi, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetlerinin bir arada verilmesi gerekliliği vardır. Bu hizmetlerin bir arada verildiği tek ve örnekbir model İş ve İşçi Bulma Kurumunun Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezidir (Büyükkakgöl 1996). Bu merkezdeki hizmetler aşağıda sıralanmıştır:

3.2.1.2.1. Mesleki Rehabilitasyon Hizmetleri

Fiziki şartları özürülere uygun hale getirilen merkezde seramik, konfeksiyon, trikotaj, gümüş işleme, dekoratif ev eşyaları-çiçek, iğne oyacılığı kurslarında 6 ay süreyle meslekle ilgili teorik ve pratik bilgiler verilmektedir. Her atölyenin 15'er kişilik

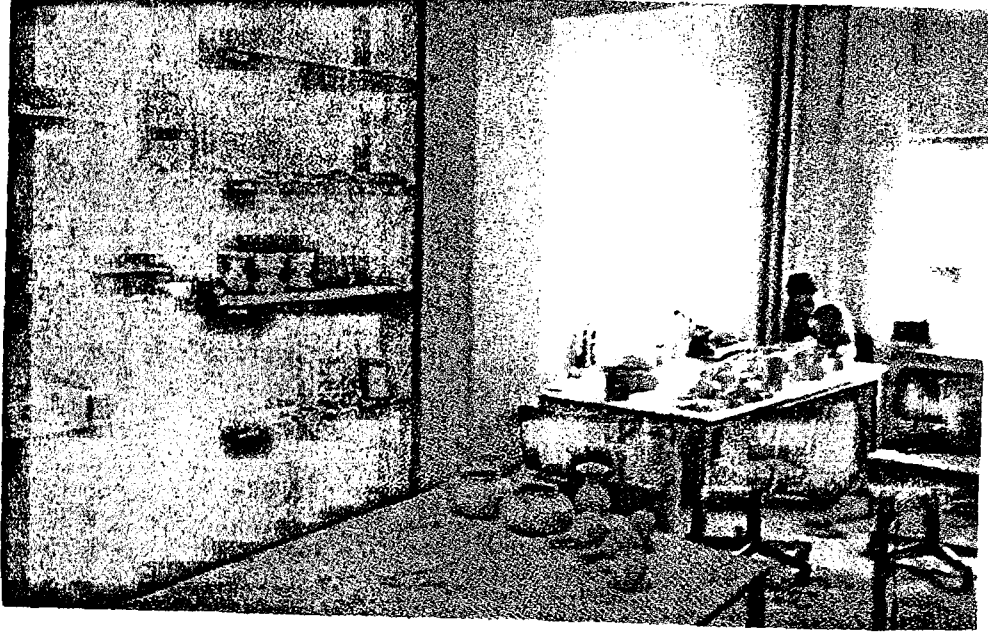
kapasitesi mevcut olup 6 aylık bir dönemde 75 özürlüye mesleki eğitim imkanı sağlamaktadır. Ankara'da ikamet eden veya kendi imkanları dahilinde Ankara'da kalarak yer sorununu çözen 15-35 yaş grubunda yer alan (zihinsel ve görme özürlüler hariç) bay ve bayan özürlüler bu hizmetten yararlanabilmektedir (Büyükakgöl 1996: 15).

Konfeksiyon atölyelerinde kursiyerlere dikiş, overlok ve kalıp çıkarma gibi teknikler öğretilerek çeşitli ürünler meydana getirilmektedir (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1. Konfeksiyon Atölyesi

Seramik atelyesinde kalıp çıkarma, döküm yapma, sırlama gibi teknikler öğretilerek çeşitli ürünler yapılmaktadır (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 2. Seramik Atölyesi

Gümüş işleme atelyesinde, gümüş ve pirinç kullanılarak yüzük, broş künye, kravat iğnesi, biblo vb. aksesuarlar çalışılmaktadır (Fotoğraf 3).

Fotoğraf 3. Gümüş İşleme Atölyesi

Trikotaj atelyesinde yün, orlon vb. hammaddeler kullanılarak çeşitli ürünler örülmektedir (Fotoğraf 4).

Fotoğraf 4. Trikotaj Atölyesi

Dekoratif ürünler ve çiçek atelyelerinde ise deri işleri, pul çiçekler, testi süsleme, panolar sentetik iplikle ve iğne yardımıyla çeşitli iğne oyları yapılmaktadır.

3.2.1.2.2. Tıbbi Rehabilitasyon Hizmetleri

Özürlülerin çalışma kapasitelerinin tespiti, duyu-algı-motor becerileri ve fiziksel performanslarının ölçülmesi amacıyla mesleğe uygun özürünün seçimi ve değerlendirilmesi faaliyetlerinin yanında meslekle ilgili özürlye uygun ergonomik düzenlemeler ve tedavi programına alınması, kurs bitiminde uygulanması gerekli ev programlarının verilmesi ve istihdam edilen özürlyünün işe ve işyerine uyumunun takibi bu hizmetler arasında yer almaktadır. Bu hizmetler merkezimizin bünyesinde oluşturulan küçük çaplı bir tıbbi rehabilitasyonu Hacettepe Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu öğretim görevlileri ve fizyoterapistlerince yürütülmektedir (Fotoğraf 5).

Fotoğraf 5. Fizik Tedavi Odası

3.2.1.2.3. Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri

Özürlülerin sosyal hayata entegrasyonlarının sağlanması belli bir ölçüye kadar kendi özgüvenlerinin kazanılması, grup ve bireysel terapiler sonucu ilgi alanlarının tespiti, psikolojik danışmanlık, sosyal faaliyetlere katılım ve spor gereksinimleri, eğiticilerin özürlülerle sağlıklı bir iletişim kurabilme teknikleri bu hizmetler arasında yer almaktadır. Bu hizmetler yine merkezin içerisinde oluşturulan bir sosyal servis aracılığı ile Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu öğretim görevlileri ve sosyal hizmet uzmanlarınca yürütülmektedir.

Eğitim süresince kursiyerlere cep harçlığı ve ücretsiz öğle yemeği verilmekte, imkanlar ölçüsünde ulaşımlarına kurum servislerince yardımcı olunmakta ve kurs sonunda yapılacak teorik ve uygulamalı sınavda başarılı olan kursiyerlere kurum onaylı

bir sertifika verilmekte ve bu sertifika sonucunda edinilen mesleğe göre istihdam imkanları araştırılmaktadır.

Kurslardan yararlanmak isteyen özörlöülerin İş ve İşçi Bulma Kurumu Ankara Şube Müdürlüğüne kayıtlı olmaları ve en az % 40 oranında çalışma güçlerini yitirdiklerini sağlık kurulu raporu ile belgelemeleri zorunludur (İ.İ.B.K. 1994).

Yapılan araştırmalara göre üreğten olabilecek özörlöülerin tamamına yakın bir bölümü kamu sektöründen iş talep etmektedirler. Oysa ölkemizin şu andaki durumu ve devletin istihdama yönelik politikaları bu sorunu çözmeye yeterli görölmemektedir (Büyökakgöl 1996).

Bu itibarla özörlöülerin öncelikle üretken olduğunu ve mesleki yönden kendi kendine yetebilecek bir konuma geldiğini kanıtlaması gerekliliğı vardır. Özörlöü bireylerin İş ve İşçi Bulma Kurumu Mesleki Rehabilitasyon Merkezince verilen mesleki eğitime katılmaları bu imkanı sağlayacaktır.

Sonuç olarak özörlöü bireylere; toplumla bütünleşmek, özgüvenini kazanmak, bir meslek sahibi olmak, kendi işini kurmak, istihdam şansını artırma vb. gibi birçok imkanlar bu merkezde sağlanabilmektedir.

Merkezde, üretilen ürünlerin pazarlanması ile merkezin kendi kendine yeterli olması, bu haliyle ölkemiz için bir "Mesleki Rehabilitasyon Modeli" oluşturulması amaçlanmaktadır. Bütün bunlar yapılırken dolayısıyla el sanatlarının geliştirilmesine de katkı sağlanmaktadır.

3.3. Mesleki Rehabilitasyon Hizmetleri ile İlgili Sanat Dalları

Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde örucölük, dokuma, gümüş işlemeciliğı, yapma çiçek ve konfeksiyon gibi farklı alanlarda kurslar açılarak hizmet verilmektedir. Bu konulardan örucölük içinde yer alan iğne oyası ile ilgili çalışmalar da merkezde önemli bir yer tutmaktadır.

3.3.1. Örücülük Sanatı

İlk çağlardan bu yana insanoğlu, iklim ve diğer dış etkilere korunmak ve bazı ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yaptığı her işi süsleyerek güzeli aramıştır. Bu tutku, el sanatlarının doğmasına ve gelişmesine sebep olmuştur (Akar, Keskiner 1978).

Başlangıçta basit olarak ihtiyacı karşılamak amacıyla yapılan bu işler, kişinin yaratıcı gücü, el becerisi ve ince zevki ile süsleme sanatları içinde yer alan birer sanat eseri haline gelmiştir. El sanatları, sanat değerlerinden başka halkın sosyal yapısını yansıtmaları bakımından büyük bir değer taşır. Herbiri halkın dilini, inançlarını, adetlerini, felsefesini ve köklü bir sanat geleneğini ifade eder. Topluma damgasını vurarak aynı zamanda kaynak teşkil eder. El sanatları geçmişin değer ölçülerini geleceğe aktaran, nesilden nesile sürdüren geleneksel bir bağlıdır (Atay 1987).

El sanatlarının en önemli türlerinden biri de örücülük sanatıdır. Örgü, ince veya kalın bükülmüş ipliklerin, iğne, tığ, şiş, mekik vb. araçlarla veya el ile birbiri üzerine ilmeklenerek tutturulmasından meydana getirilen ürünlerdir. Örücülük sanatının ilk kez nerede, nasıl ve kimin tarafından yapıldığı kesin olarak bilinmemekle beraber 18. yy'da Avrupa'da kaskak işinin çok tutulmasının örücülüğe hız verdiği görülmüştür. Türklere ait ilk tarihi belgeler Orta Asya'da yapılan arkeolojik kazılarda bulunan M.Ö. VII., VIII., yüzyıllar arasında konç kısmı koç boynuzu motifleri ile süslü yün çoraplar örneği örgü sanatının Asya Türkleri arasında da gelişmiş olduğunu göstermektedir (Diyarbakırlı 1972; Akpınarlı 1995).

Örücülük sanatı genel olarak el örücülüğü ve makina örücülüğü olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. El örücülüğü ise aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır (Akpınarlı 1995).

1. Araç ile Yapılan El Örücülüğü

- a. Şiş örücülüğü
- b. Kroşe (Tığ) örücülüğü
- c. İğne örücülüğü

d. Mekik örücülüğü

e. Firkete örücülüğü

2. Araçsız Yapılan El Örücülüğü

a. Makrome

b. Ağ

c. Bitkisel örücülük

Ayrıca el örgüleri kullanıldıkları alanlara göre iki grupta toplanmaktadır (Akpınarlı 1995).

1. Objeyi oluşturan el örgüleri; çorap, eldiven, kese, ceket vb.

2. Objeyi süsleyen el örgüleri; giyim süslemede ve ev dekorasyonunda kullanılmaktadır.

El örücülüğünde kullanılan gerece göre sınıflandırma yapmak mümkündür. Buna göre kalın örgüler; çorap, eldiven, başlık, tozluk vb. olan genellikle iki veya beş şişle örülen örgülerdir.

İnce örgüler ise; tığ, mekik, firkete, iğne ile yapılan oyalar, danteller, keseler vb. örgülerdir.

Türk el sanatları ve süsleme sanatları içinde yer alan oyacılık sanatı çok zengin çeşide ve köklü bir geçmişe sahiptir.

Ülkemizde örücülükle ilgili çalışmaların en güzel örneklerinden biri de oyalaradır.

3.3.2. Oya ve İğne Oyası

Oya kelime karşılığı olarak iğne, tığ, firkete veya mekik kullanarak ince iplik veya ipek iplikle yapılan ilmeklerden oluşmuş ince örgü yani danteldir (Eronç 1984; Bayram 1992).

Oya ince bir dantel türü olarak tarif edilip dantele benzetilse de bu tanım oyayı tamamiyle ifade etmeye yeterli değildir. Oyalar süslemek ve süslenmek ihtiyacından doğmuş olup, çok zengin çeşitleriyle yıllarca giyimde ve ev eşyalarında bu amaçlarla kullanılmıştır. Bu nedenle iki ve üç boyutlu yapılan oyalar teknik ve görünüm olarak çok çeşitlilik göstermektedir.

1905 Mentiz kıyılarında bulunmuş örneklerden oya sanatının, M.Ö. 2000 yıllarının öncesine ait oldukları tespit edilmiştir. Diğer bazı kaynaklardan da iğne ile yapılan örgülerin 12.yy'da Anadolu'dan Yunanistan'a oradan da İtalya yolu ile Avrupa'ya geçtiği sanılmaktadır (Onuk 1981).

Oya sözcüğünün başka dillerde karşılığının olmaması bu el sanatının yalnızca Anadolu'ya ait olduğunu göstermektedir. Özellikle iğne oyaları işlevsel amaçlarının dışında Anadolu halkı arasında taşıdığı anlamlarla bazı mesajlar da iletmektedir (Ortaç 1997).

Kız çeyizinde önemli bir yer tutan oyalar genellikle yemeni, yazma, dane, çit, yaşmak, tülbent, krep olarak anılan başörtülerinin kenarlarına dikilir. Gelenek halinde sürdürülen bu süslemede, yörelere göre, örtünün karşılıklı iki kenarına, dört kenarına ya da ard arda gelen üç kenarına, önce örülüp dikilmekte veya doğrudan kumaş kenarına işlenmektedir. Sabırla şekillendirilmiş bu oyalar bazen de mendil ve keselerin kenarlarını, yaka ve kol ağzlarını, hotoz ve erkek başlıklarını süslemede kullanılırdı. Bunların dışında dekoratif amaçlı, göğse ve başa takılan dal ve taç oyaları, saksı oyaları da dikkat çekmektedir (Gökalp 1991).

Oyalar kullanılan malzemeye göre 5'e ayrılır. Bunlar;

1. Boncuk oyaları
2. İplik oyaları
3. Koza oyaları
4. Bez oyaları
5. Mum oyaları (Akpınarlı 1991).

Oyalar kullanılan araçlara öre ise 4 gruba ayrılır. Bunlar;

1. İğne oyaları
2. Firkete oyaları
3. Tığ oyaları
4. Mekik oyaları (Akpınarlı 1991).

Bu oya çeşitlerinden iğne oyaları bir çok yörede yapılmakta olup, çok çeşitli örneklerle sahiptir. İğne oyası, kumaş veya zincir üzerine doğrudan iğne ile düğüm atılarak yapılan veya iplik üzerine yapılıp sonradan kumaş üzerine tutturulan bir düğümlü örgü sanatıdır (Bayram 1992).

İğne oyaları üst üste ilmeklerin düğümlenmesi sonucu iki veya üç boyutlu olarak istenir.

İğne oyasında kullanılan en önemli ve tek araç iğnedir. Oya iğnesi küçük, ince ve deliği büyük olanıdır. Küçük olması ilmeklerin muntazam atılmasına, ipliğin israf olmamasını sağlar. İnce olması ise deliklerin küçük ve düzgün olmasını sağlar.

Temel gereç olarak da ipek, ibrişim, naylon iplik, çamaşır ipeği kullanılmaktadır. İşleme sırasında pul, boncuk, pamuk, püskül, parlak kağıt vb. yardımcı gereçler de ilave edilmektedir. Motifin dik durmasını sağlamak için örgüde kullanılan at kılı ince tel, gelin teli ve sonradan uygulanan jelatin, şeker, yumurta akıda, iğne oyasında kullanılan gereçlerdir.

İğne oyası ile çok çeşitli formlar elde etmek mümkün olduğu için konu bakımından oldukça zengin bir tekniktir. Bu nedenle oyalarındaki motifler adlar, simgesel anlamları ve ilettiği mesajlarla türlü duygu ve inanışları dile getirmekte, toplumun sosyal ilişkilerini, adet, gelenek ve göreneklerini yansıtmaktadır. Kadınlar aile içinde konuşarak dile getiremediklerini yaptıkları ve başlarındaki örtülerde kullandıkları oyalar ile anlatmışlardır.

Güney Anadolu Bölgesinde Onuk (1981) tarafından yapılan araştırmaya göre "yeşilin çeşitli nüansları ile işlenen bir oya gelinin yeni evinden ve eşinden memnun

olduğunun, sarı ile işlenen oyayı başına örten elinin ise aksine, mutsuz, halsiz ve bezginliğinin ifadesidir. Nikah töreninden bir gün önce okutulan mevlüt törenlerinde, sadece kayın valideye örtülen "Çakır Dikeni" isimli oya; gelinin kayın validesine "Bana diken gibi batma" mesajını iletmektedir. Al renkli güllü oya gelinin hamile olduğunu, değirmen taşı oyası gelinin kocası tarafından ezildiğini, sarı nergis oyası ümitsiz aşkı duyurur (Markaloğlu 1986).

Zengin motiflere sahip oyaların esin kaynakları genellikle doğa, bitkiler, çiçekler, soyut ve simgesel konular geometrik şekiller güncel ve halk arasında popüler olan konular ile belli değer yargılarını dile getiren konulardan meydana gelmektedir (Akpınarlı 1981).

Buna göre, oyaları konuları bakımından; bitkisel, hayvansal ve geometrik, sembolik, nesnel olarak sınıflandırmak mümkündür.

Ayrıca ilk defa uygulayan kişinin ismini alan oyalarda bulunmaktadır. "Sütçü Emine'nin Karanfili", "Şeker Hoca Fatma'nın Gülü", "Şehver Hanımın Kahkülü" buna örnektir (Sürür 1984).

Türk kadınına doğa en zengin motif kaynağını oluşturmaktadır. Bitkilerden çiçek, yaprak, meyve, sebze ve ağaçlar doğadan ustaca stilize edilerek, yalın ya da üç boyutlu biçimde oyalarda dile getirilmişlerdir. Oyalarda gerçeğe yaklaşan ya da doğaya karşı bir anlayışla renklendirme söz konusudur. Bu renklerle türlü mesajlar iletmıştır. Oyalarda işlendikleri yörelerin kültürlerine göre değişik isimler ve anlamlar ifade ettiği görülmektedir.

Çiçekler; bahar, kış, sebze ve meyve çiçekleri ile saksı çiçekleridir. Çiçek motifleri yetiştirildikleri bölgelerin oyalarda en sık rastlanan motiflerdir. Yapraklar çiçeklerin yanında görüldüğü gibi, ilgisi olmayan motiflerin yanında ya da başlıca motif olarak görülmektedir. Meyve ve sebzeler de, başlı başına ya da çiçek tomurcuk ve yapraklarla bir arada görülmektedir.

bunlardan yararlanarak yapılan oyalarda "akşam sefası", "karanfil kayası", "katmerli sümbül", "küpel", "püren çiçeği", "karpuz çekirdiği", "biber",

"mısır püskülü", "üç yaprak", "asma yaprağı" gibi bitkiler sanatçının doğayı nasıl dikkatle izlediğini göstermektedir (Barışta 1985).

Canlıları konu alan oylar, insan ve hayvan figürlerini bütün olarak ya da figürlerin bir bölümünü yansıtmaktadır. Bu tür oyalarda canlılar gerçeğe benzer ya da temsili şekillerle, soyut bir biçimde yansıtılarak, türlü mesajlar iletmeğe çalışılmıştır.

Bu oylar arasında, "kuş", "geyik", "kelebek", "yılan", "arı", "balık", "tırtıl", "yeşilli karınca", "bekar biti", "keklik", "çifte kumrular" gibi hayvan figürleri, "akrep ayağı", "tavşan kulağı", "bülbul tükürüğü", "balık pulu" gibi hayvanın bir bölümünü yansıtan oylar yer almaktadır (Barışta 1985).

Geometrik şekiller diğer konulara göre az seçilen ya da yardımcı olarak kullanılan, hacimsiz, geometrik biçimlerden yapılan oyalardır. Baklava dilimleri, zikzaklar, daire ve üçgenler motif olarak kullanılır.

Eşyaları konu alan nesne biçiminden yararlanarak yapılan oylar arasında "bisiklet tekeri", "şamdan", "tabak oya", "hanım çantası", "tren yolu", "yelpaze", "merdiven" vb. bir nesneyi yansıttığı gibi taşıdığı anlam yükleri ile de önemlidir.

Sembolik motifler rastgele işlenmiş olmayıp, bölgenin maddi, manevi değerlerini ortaya koyan, belgesel özellikli, anlam yüklü motiflerdir. Yöre halkının tüm inançları, sevgisi, çilesi, sosyal ilişkilerinin iyi ya da kötü yönleri, adet, gelenek ve görenekleri hatta savaşlar, göçler en saf ve katıksız biçimi ile motiflerde dile getirilmeye çalışılmıştır.

"Yandım alamadım", "yar yare küstü", "ben gidiyorum, arkamdan gel", "elti eltiye küstü" gibi motif isimleri kişiye ait duyguları; "saray önü kavgası", "sokak kavgası", "kol kola kızlar", "köçekler" gibi motif isimleri ise toplumun duygularını dile getiren sembolik anlamlı motiflerdir (Özbel 1979).

3.3.2.1. İğne Oyasında Kullanılan Teknikler

İğne oyları; zincir üzerine, kumaş kenarına şerit üzerine ve motif olarak dört şekilde yapılmaktadır (Toplu 1988).

Zincir üzerine; önce birli adı verilen bir zincir örülür. Oyalar, motifler, desenler bu zincir üzerinden çıkar. Şerit üzerine; çeşitli hazır şeritlerin ya da ipliklerin bükülüp biraraya getirilmesiyle oluşan şerit üzerine çalışılır. Oya, genellikle serbesttir, istendiği zaman buradan alınabilir. Kumaş kenarına; temizlenip baskısı yapıldıktan sonra üzerine oya çalışılır. Motif olarak ise; başlı başına bir örtü olarak genellikle yuvarlak ve ortadan başlanarak yapılır (Toplu 1988).

İğne oyalarında kullanılan temel teknikler şöyle sıralanabilir (Eronç 1984).

1. **Zürefa:** İğne oyasının temelidir. Zürefanın tekrarından iğne oyası oluşur.
2. **Kök (Köprü):** Oyanın başlanış bölümüdür.
3. **Bıyık:** Esas oya ile kökün birleştiği yerde yapılan üç zürefalık fiskillerdir.
4. **Boru:** Bazı oyalarındaki kökle esas oyanın arasında kalan boru şeklindeki bölümdür.
5. **Fiskil:** Oya kenarlarına ve ortalarına yapılan basit piko
6. **Trabzan:** Geometrik desenli oyanın altlarına yapılan trabzana benzeyen bölüm
7. **Çirtik:** Oyanın kenarlarına yapılan basamak şeklindeki piko (Bu piko ipliği kırmadan geri dönülerek oya kenarlarına uygulanır).

İğne oyalarında kullanım yerlerine göre ipliğe düğümle verilen sertlik yeterli olabildiği gibi, bazen form verme amacıyla bir sertleştirici de kullanılmaktadır. İğne oyanının sertleştirilmesi işleme sırasında ve işleme bittikten sonra olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır (Toplu 1988).

İşleme sırasında; iğne oyası yapılırken içine at kılı, saç kılı, tel geçirilerek sertlik verilir. İşleme bittikten sonra; jelatin, yumurta akı veya şeker kolası ile sertleştirilir.

a. Jelatin kolası: Jelatin tabakalar halinde satılır. Küçük parçalara bölünerek sıcak suda eritilir. Bir tamponla oyaya tersinden sürülür.

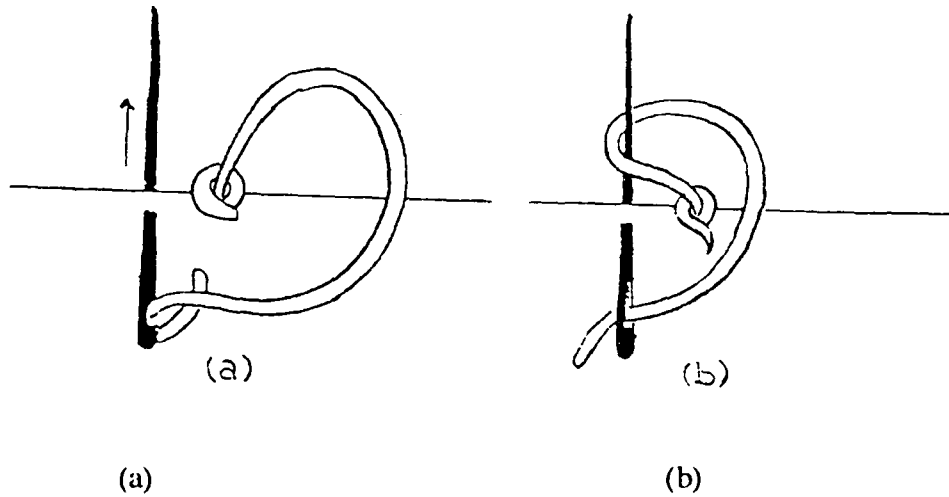
b. Yumurta akı kolası: Oya birkaç kat örtü üzerine tersinden düzgünce gerilir. Yumurta akına batırılmış tamponla üzerinden geçilip kurumaya bırakılır.

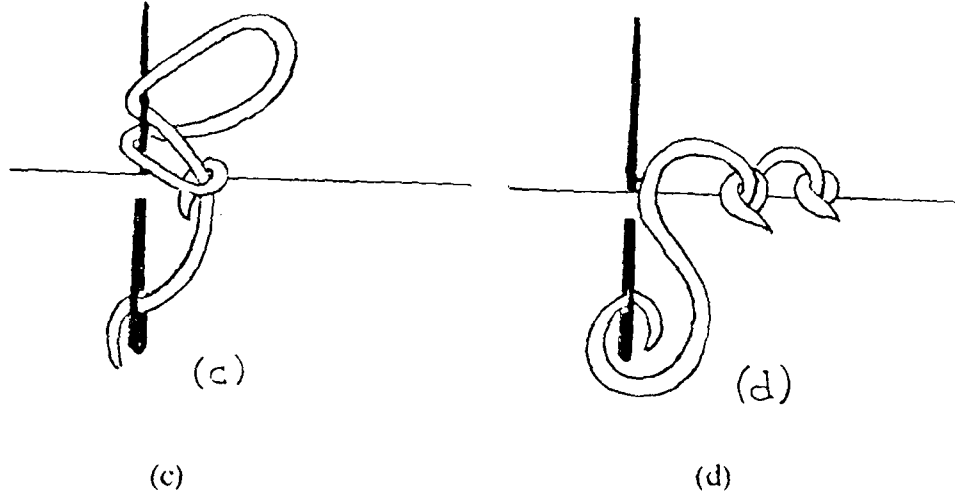
c. Şeker kolası: Toz şeker ılık sıda eritilerek oya içine batırılır, elle şekil verilerek kurumaya bırakılır.

İğne oyalarında en çok kullanılan zürefa, kare ilmekli kök ve üçgen ilmekli kökün yapılmasındaki işlem basamakları çizimleri ile aşağıda verilmiştir.

Zürefa Yapımı İşlem Basamakları

1. Oya yapılacak kumaş kenarını sol elin işaret ve baş parmağı arasında alarak kendinize doğru kıvrınız.
2. İpliği kıvrıma yerinin sağından tutunuz.
3. İğneyi ipliğini 1.5-2 mm. solundan, aşağıdan yukarıya doğru batınız (a).
4. İpliği iğneninuçundan, sağdan, sola geçiriniz (b).
5. İğneyi takılı ipliği iğnenin ucundan sağdan sola doğru iki defa sarınız (c).
6. İğneyi ipliklerin içinden çekiniz ve ilmeği yerleştiriniz.
7. İlmeğin solundan 1.5-2 mm. ara ile iğneyi batırınız ve işlemi tekrarlayınız (d).

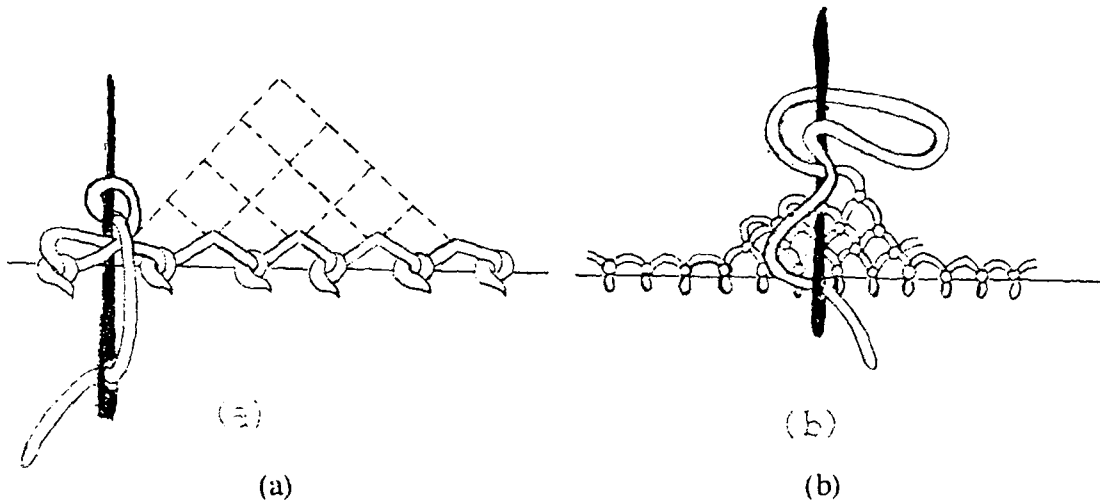

Şekil 1. Zürefa

Kare ilmekli kök, düz yapılan oya işlemlerinde ve geometrik desenli oyalarda kullanılır.

Kare İlmekli Kök Yapımı İşlem Basamakları

1. Yapılacak oyanın özelliğine göre 5-7-9 adet sağdan sola doğru zürefa işleyiniz.
2. Geriye dönerek soldaki ilk zürefanın ortasına batınız ve ilmek yapınız.
3. Birinci sıradaki ilmeklerin ortasına batarak zürefa işleyiniz (a).
4. Tek ilmek kalıncaya kadar zürefa işlemeye devam ediniz (b).

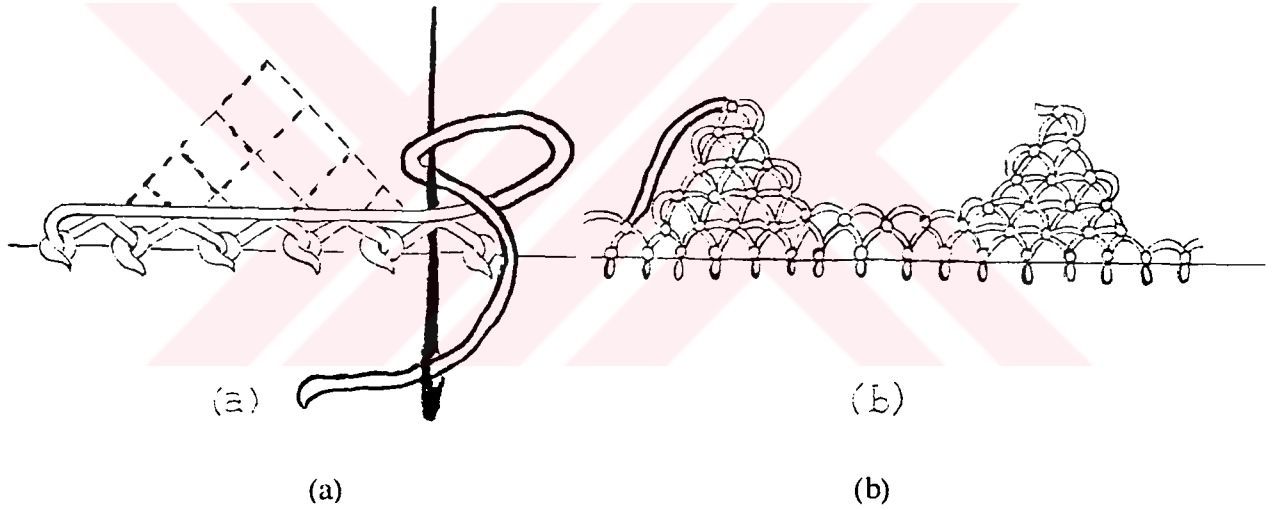

Şekil 2. Kare İlmekli Kök ve Köprü

Üçgen ilmekli kök, üç boyutlu oya işlemlerinde kullanılır.

Üçgen İlmekli Kök Yapımı İşlem Basamakları

1. Kare ilmekli kök yapımında olduğu gibi zürefa işleyiniz.
2. İpliği işlenen zürefaların üstünden geçirerek sağdaki son ilmeğe batırınız (a).
3. İpliği arada bırakarak ikinci sırayı sola doğru işleyiniz.
4. Tek ilmek kalıncaya kadar işlemi tekrarlayarak devam ediniz.
5. Üçgenin sol kenarından çirtik yaparak veya düz atlayarak alttaki son ilmeğe batınız (b).

Şekil 3. Üçgen İlmekli Kök veya Köprü

3.4. Anketten Elde Edilen Araştırma Bulguları ve Tartışma

Bu çalışmada Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde anket uygulanan iğne oyası eğitimi alan 40 kişiden bireysel sakatlıkları ve iğne oyası konularındaki tespitler uygun başlıklar altında verilmiştir.

3.4.1. Araştırmaya Alınan Özürlü Bireylerin Yaşları, Medeni Durumları, Öğrenim Durumları, Merkeze Devam Etmelerindeki Amaçlar

Yaş durumu incelenerek; Mesleki Rehabilitasyon Merkezine devam etmelerinde ve işe omasına yönelenlerde yaşın rolünü öğrenmek amacıyla elde edilen veriler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Bireylerin Yaş Durumları

Yaş Kümeleri	n	%
15-20	10	25.00
21-25	18	45.00
26-30	8	20.00
31-35	4	10.00
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 2'de; Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde işe oması ile uğraşan özürlü bireylerin en yoğun değeri % 45.00 oranıyla 21-25 yaş grubunda bulunduğu en düşük değerlerin ise % 10.00 oranıyla 31-35 yaş grubunda olduğu anlaşılmaktadır.

Buradan bu sanatla uğraşan bireylerin % 65 oranıyla 21-30 genç yaş grubunda olduğunu söylemek mümkündür.

Bu bulgulara göre; yaş gruplarında yoğunluğu 21-25 yaş grubu oluşturmaktadır. 31-35 yaş grubunda bireylerin az olması merkezdeki hizmetlerden yararlanmanın yasal olarak 15-35 yaş grubuyla sınırlı olmasındandır.

1994 yılında; İ.İ.B.K.'na kayıtlı çalışma sırası bekleyen işsiz sakatlar üzerine yapılan istatistiklere göre 18-29 yaş grubunun % 64 oranıyla çoğunluğu oluşturduğu saptanmıştır (İ.İ.B.K Bülteni 34, 1994). Tablo 2'de de çoğunluğu % 45 oranıyla çok faal yaş grubunun oluşturması ülkemizde işsiz özürhüleri kendilerine nitelik kazandırıp meslek sağlamak için bu kurslara katıldığı düşüncesini desteklemektedir.

Özürlü bireylerin medeni durumları ile ilgili verileri değerlendirilerek sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Bireylerin Medeni Durumları

Medeni Durumları	n	%
Bekar	24	60.00
Nişanlı	6	15.00
Evli	8	20.00
Dul	2	5.00
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 3'e göre en yüksek değerlerin % 60.00 oranıyla bekarlarda, en düşük değerlerin ise % 5.00 ile dullarda bulunduğu anlaşılmaktadır.

Bu veriler, iğne oyası uygulanan bireylerin genellikle bekar olduklarını ortaya koymaktadır.

Özürlü bireylerin öğrenim durumları ile ilgili verileri değerlendirip ve sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Bireylerin Öğrenim Durumları

Öğrenim Durumları	n	%
Okur-yazar değil	-	,
Okur-yazar	4	10.00
İlkokul	10	25.00
Ortaokul	15	37.50
Lise ve dengi	7	17.50
Yüksekokul	4	10.00
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 4 incelendiğinde en yüksek değerlerin % 37.50 oranıyla ilkokul mezunu bireylerde olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada okur-yazar olmayan bireylere rastlanmamıştır.

Bu veriler % 62.50 oranıyla bu sanatla uğraşan bireylerin ilköğretim mezunu olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu bulgulardan; iğne oyası yapan bireylerin hepsinin okur-yazar olduğu ve çoğunluğun ortaokul mezunu bireylerin oluşturduğu söylenebilir. 1987 yılı İ.İ.B.K. kayıtlı iş sırası bekleyen özürliülerin tahsil durumları incelendiğinde daha üzücü bir tablo çizildiği ve bireylerin % 29'unun okur-yazar olmayan ve yalnız okuma yazma bilen, % 52'sinin ilkokul mezunu, % 19'unun orta, lise ve yüksek okul mezunu bireylerin oluşturduğu saptanmıştır (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992). İş tabelinde bulunan bu sakatların 4/5'inin okuma-yazma bilmeyen ile azami ilkokul mezunu sakatların oluşturması, Tablo 4'te ise yoğunluğu ortaokul mezunlarının oluşturması ile karşılaştırıldığında özürlü bireylerden eğitim durumu yüksek olanların çevreye, eğitime, psikolojik yardıma daha açık olup ilgi gösterdiği söylenebilir.

Sonuç olarak eğitilmiş özürlü bireylerin iş sırası beklemek yerine meslek edinmek için rehabilitasyon merkezlerini bilinçli olarak tercih ettikleri söylenebilir.

Bireylerin merkeze hangi amaçla devam ettiklerini gösteren Tablo 5'teki bulgularda bunu desteklemektedir.

Tablo 5. Özürlü Bireylerin Merkeze Devam Etme Amaçları

İğne oyası yapan özürlü bireylerin merkeze devam etme amaçları	n	%
Meslek öğrenmek	20	50.00
Zaman geçirmek	3	7.50
Aile ekonomisine katkıda bulunmak	8	20.00
Kendini kanıtlamak	2	5.00
Hepsi	7	17.50
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 5 incelendiğinde en yüksek değerlerin % 50.00 ile meslek öğrenmek, en düşük değerlerin ise % 5.00 oranıyla kendini kanıtlamak amacıyla merkeze gelen bireylerde olduğu görülmektedir.

Bundan bireylerin meslek öğrenmek için rehabilitasyon merkezini tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Özürlü insanların rahatsızlıklarından dolayı temel eğitimlerini devam ettirmedikleri, bu nedenle de işsizlik sorununu çözüp, ekonomik kazanç sağlama ve psikolojik rahatlama amaçlarıyla bu merkeze geldikleri ve bu sanata yöneldikleri ortaya çıkmaktadır.

3.4.2. Araştırmaya Alınan Bireylerin Özürleri, Özür Sebebi, Özürünün İşi Yapmadaki Zorluğu

Mesleki Rehabilitasyon Merkezine devam eden iğne oyası ile uğraşan bireylerin özür durumları çeşitli gruplar halinde incelenmiştir. İğne oyası yapan bireylerin özürlerinin bedeninin neresinde olduğu sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Bireylerin Özürlü Organları

Özürlü Organları	n	%
El	4	10.00
Ayak-bacak	16	40.00
El-ayak	6	15.00
Kulak	4	10.00
İç hastalık	10	25.00
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 6'da en yüksek değerlerin % 40.00 ile ayak ve bacadan özürlü, en düşük değerlerin ise % 10.00'luk oranlarla elinden ve kulağından özürlü bireylerde bulunduğu görülmektedir.

Bundan % 65 oranıyla bireylerin el, ayak ve bacak özürlü bedensel engelli olduğu anlaşılmaktadır. Bununda nedeni merkezin amacının ortopedik özürlülere yönelik olmasıdır. Diğer gruplardaki özürlü bireyler istisna olarak yer almaktadır.

Tablo 6'daki verilerin yoğunluğu ayak ve bacağından özürlü bireylerin oluşturması, 1996 İ.İ.B.K'ndan iş tabelinde bulunan özürlülerin % 32.97'sinin bacak

ve ayak sakatları ile çoğunluğu oluşturmasıyla aynı paralelliktedir (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

Sonuç olarak el özürlü bireylerin mesleğe yönelmede başaramama korkusu ile çekimser kaldıkları, işverenlerce daha az tercih edildikleri söylenebilir.

Toplumumuzda işverenlerin parmaklarda ya da elde hasar meydana getiren, fiziksel yetersizlik özürlü bir kişinin, objeleri kavramayı gerektiren bir iş için veya beceri olarak nitelendirilen fazla hüneri gerektiren bir işte bu durumu dikkate almadığı bir gerçektir. Oysa bir mühendislik firmasında sadece üç parmağı olan bir özürlü kendisine özel yardımlar sağlandığında balmumundan minyatür kalıplar yapmış ve firmanın hızlı çalışan elemanlarından biri haline getirilmiştir. El becerisi ile ilgili güçlüğü olan özürlü kişiler böyle bir özürünü minimuma indirecek yolları genellikle bulmaktadır (Karaduman 1990).

Bireylerin özür sebepleri ile ilgili veriler değerlendirildiğinde doğuştan özürlü bireylerin % 75, sonradan özürlü bireylerin ise % 25 olduğu anlaşılmaktadır.

Bu sonuçlar, iğne oyası ile uğraşan bireylerin çoğunlukla doğuştan özürlü olduğunu göstermektedir.

Bünyesinde 180 öğrencinin eğitim-öğretim gördüğü ortopedik özürlükler okulunda yapılan araştırmalarda ise doğuştan özürlü bireylerin daha az (% 10) olduğu, çoğunluğu (% 90) sonradan sakat kalan öğrencilerin oluşturduğu saptanmıştır (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992). Bu bulgulara göre; doğuştan özürlü bireylerin doğumdan itibaren tedavi altında oldukları için okula gidemedikleri, ileriki yaşlarda, meslek edinmek için rehabilitasyon merkezine geldikleri; herhangi bir sebeple sonradan sakat kalan bireylerin ise eğitime yönelerek iş problemini çözdükleri için rehabilitasyonu daha az tercih ettikleri söylenebilir.

Rehabilitasyon merkezinde yüzyüze yapılan görüşmelerde bireylerin % 60'ı anne-babalarının amca, hala ve dayı çocukları olduklarını ifade etmiştir. Prof.Dr. Rıdvan Ege'nin yapmış olduğu araştırmalarda; sakatlık nedenlerinin çoğunlukla "akraba evlilikleri" gibi düşündürücü bir sosyolojik olay sonucunda meydana geldiği tesbit edilmiştir (Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu 1992).

Mesleki Rehabilitasyon Merkezindeki bireylerin özürünün iğne oyası yapmalarında zorlayıcı olup olmadığına ait veriler değerlendirilerek sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Özürün İşi Yapmadaki Zorluğu

Bireyin iğne oyası yaparken özüründen dolayı zorlanması	n	%
Evet	8	20.00
Hayır	20	50.00
Bazen	12	30.00
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 7'de iğne oyası yapan bireylerden % 50.00'sinin zorlanmadığı ancak % 20.00 gibi düşük bir grubun zorlandığı görülmektedir. Bazen zorlansalar da iğne oyasını rahat yapabilen bireylerin % 80 gibi yüksek bir oranı oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Sonuç olarak; merkezdeki bireyler özürlü olmalarına rağmen genellikle zorlanmadan iğne oyası yapmaktadırlar. "Azim ve sabırla başarılacak bir iş yoktur" sözünün unutulmamasına Mesleki Rehabilitasyon Merkezi en iyi ve gerçek bir örnektir. Başlangıçta işi başaramama korkusu yerini, zamanla ortaya çıkan ürünlerle özürünün güven duygusunu geliştirerek zorlanmadan iş yapma başarısına bırakmaktadır (Erdoğan 1996).

3.4.3. Özürlü Bireylerin Bu Sanatı Öğrenme Durumları, Çalışma Ortamları, Oyaların Kullanım Alanları, Model Kaynakları, Bu Sanatı Uygulama Amaçları

Anket uygulanan 40 özürlü bireyin iğne oyasını nereden öğrendikleri ile ilgili veriler değerlendirilip, sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Bireylerin Öğrenme Durumları

Bireylerin iğne oyasını öğrendikleri yerler	n	%
Aileden	5	12.50
Kendi kendine	2	5.00
Yapan kişilerden	10	25.00
Kurstan	23	57.50
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 8 incelendiğinde özürlü bireylerin iğne oyacılığını, % 57.50'lik en yüksek değerle kurstan, % 5.00'lik en düşük değerle ise kendi kendine öğrendiği görülmektedir.

Buna göre bireylerin yarısından fazlasının (% 57.50) bu sanatı kursla öğrendiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, bireylerin kendi kendine başarma oranlarının % 5.00'lik bir payla düşük oluşu iğne oyacılığının teorik bilgidен ziyade uygulamaya dönük bir sanat olduğuna dayandırılabilir. Ayrıca Merkezde iğne oyacılığını önceden bilen bireylerle yapılan görüşmelerde; bireyler bu sanatı eğitimli kişilerden en ince noktalarına kadar öğrenmek için kurslara katıldıkları tesbit edilmiştir.

Özürlü bireylerin iğne oyasını yaptıkları çalışma ortamlarıyla ilgili veriler değerlendirilip sonuçları Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Bireylerin iğne Oyalarını Çalıştıkları Ortamlar

Bireylerin oyaları çalıştıkları yerler	n	%
Evde	5	12.50
Evde	25	62.50
Evde ve atelyede	10	25.00
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 9'da bireylerin oyaları % 62.50'lik en yüksek değeri ile atelyede, % 12.50'lik en düşük değeri ile evde çalıştıkları görülmektedir.

Bundan bireylerin iğne oyalı motifleri, ürünleri çoğunlukla atelyede yaptıkları anlaşılmaktadır.

Rehabilitasyon Merkezindeki özürlü bireylerin grup halinde daha seri ve zevkle çalıştıkları, eğiticilerinin denetiminde hatasız ürünler yaptıkları da bizzat gözlenmiştir. Bu sebeplerle bireylerin ürünlerini atelye ortamında yapmalarının daha verimli olduğu söylenebilir.

Bireylerin iğne oyasından hangi ürünleri yaptıkları ile ilgili veriler değerlendirilip sonuçları Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. İğne Oyalarının Kullanım Alanları

Oyaların kullanım alanları	n	%
Yazmalarda	20	50.00
Giyimde	5	12.50
Örtülerde	10	25.00
Başka	5	12.50
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 10'da oyaların kullanım alanlarına ait en yüksek değerlerin % 50.00 oranıyla yazmalarda, en düşük değerlerin ise % 12.50 oranlarıyla değişik alanlarda ve giyimde bulunduğu görülmektedir.

Bu verilerden bireylerin yarısından fazlasının iğne oylarını yazmalarda uyguladığı anlaşılmaktadır.

Gönül Gökarp'ın "Elazığ İğne Oyaları" yüksek lisans tezinde de iğne oylarının mendil, namaz, baş örtüsü, tütün, saat, para keseleri gibi süs eşyalarında, günümüzde değişen moda anlayışı ile giyim ve ev süslemelerinde kullanılmasına karşın çoğunluğu yazmalarda uygulanan oyların oluşturması Tablo 10'daki verileri desteklemekte ve iğne oylarının çoğunlukla yazma kenarlarına yapıldığını göstermektedir.

Bireylere çalıştıkları ürünlerdeki iğne oya modellerini nereden çıkardıkları ile ilgili veriler değerlendirilip sonuçları Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. İğne Oyası Modellerinin Kaynakları

Bireylerin iğne oyası modellerinin kaynağı	n	%
Kitaptan	11	27.50
Yapılmış ürünlerden	15	37.50
Kendi tasarımı	4	10.00
Hepsi	10	25.00
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 11 incelendiğinde iğne oyası modellerini bireylerin % 37.50'sinin yapılmış ürünlerden % 10.00'unun ise kendi tasarımlarıyla yaptıkları görülmektedir.

Bu sonuçlara göre bireylerin % 65.00'inin iğne oyası modellerini, çevrelerinde buldukları değişik kullanım amaçlarıyla yapılmış iğne oyalı ürünlerden kitaplardan çıkardıkları anlaşılmaktadır.

H.Serpil Şahin'in Elazığ yöresinde yapmış olduğu araştırmalarda çeziyelerde bulunan iğne oyası ürünlerin modellerinin çoğunlukla çevreden, kitaplardan temin edilmesi Tablo 11'deki verilerle paralellik göstermektedir. Mesleki Rehabilitasyon Merkezi'nde kendi tasarımı ile motif çıkaran bireylerin azınlıkta olması eğitimcilerin yönlendirmesine dayandırılabilir.

Özürlü bireylerin iğne oyasını hangi amaçla yaptıkları ile ilgili veriler değerlendirilip, sonuçları Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. Bireylerin Bu Sanatı Uygulama Amaçları

Bireylerin iğne oyası yapmadaki amaçları	n	%
Evde kullanmak	7	17.50
Çeyiz	15	37.50
Aile ekonomisine katkı	15	37.50
Hediye	3	7.50
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 12'ye göre bireylerin % 37.50'si aile ekonomisine katkı ve çeyiz, % 7.50'si hediye amaçlı iğne oyası yapmaktadır.

Bu bulgulardan, özürlü bireylerin % 63.50'sinin iğne oyalarını çeyiz, evde kullanmak ve hediye etmek gibi kişisel ihtiyaçlarına yönelik yaparak ekonomilerine dolaylı katkıda bulunduğu, direk para kazanma amacının ikinci planda olduğu ortaya çıkmaktadır.

3.4.4. İğne Oyalı Ürünlerde Kullanılan İplik Çeşitleri, İpliğin Ürün Pazarlamasına Etkisi, Pazarlanan Ürünlerde En Çok Kullanılan İplikler, Ürüne Göre Renk Seçimi

Özürlü bireylerin iğne oyalarında kullandıkları iplik çeşitleri ile ilgili veriler değerlendirilip sonuçları Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Bireylerin Kullandıkları İplik Çeşitleri

Bireylerin kullandıkları iplik çeşitleri	n	%
Sentetik	25	62.50
Doğal ipek	2	5.00
Pamuk	8	20.00
Floş	5	12.50
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 13'e göre; bireylerin % 62.50 oranıyla en fazla sentetik, % 5.00 oranıyla en az ipek iplik kullanmaktadır.

Bu sonuçlara göre bireylerin % 75.00'inin ekonomik sebeplerden ve kolay temin edilebilmesinden dolayı yapay liflerden elde edilmiş iplikleri kullandığı anlaşılabılır.

Gönül Gökalp'in "Elazığ İğne Oyaları" konulu yayınlanmamış yüksek lisans tezinde (1991) yöre halkının ipek böceği yetiştirip, ipliği boyama ve bükme işlemlerinin kendilerinin yapması sonucu, tüm oyalarda ipeği rahatlıkla kullandıkları araştırma sonuçlarında ortaya çıkmıştır. Ankara ilinde ise ipek böcekçiliğinin yapılmaması nedeni ile oyalarda ipek ipliğin kullanılmadığı düşünülebilir.

Özürlü bireylerin iğne oyacı ürünlerde kullandıkları iplik çeşidinin ürünün pazarlanmasındaki etkisi ile ilgili veriler değerlendirilip sonuçları Tablo 14'de sunulmuştur.

Tablo 14. İpliğin Ürünün Pazarlanmasına Etkisi

Bireylerin kullandıkları iplik çeşidinin ürünün pazarlanmasındaki etkisi	n	%
Evet	25	62.50
Hayır	5	12.50
Fikrim yok	10	25.00
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 14 incelendiğinde; kullandıkları iplik çeşidinin ürünün pazarlanmasındaki etkisine ait en yüksek değerlerin ise % 12.50 ile hayır cevabını veren bireylerde olduğu görülmektedir.

Bundan özürlü bireylerin yarıdan fazlasının iğne oyalarında kullandıkları iplik çeşidinin ürün satışlarında etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde bu soruya "fikrim yok" cevabını veren bireylerle (% 25.00) yüz yüze yapılan görüşmelerde bireylerin henüz yaptıkları ürünleri pazarlamadıkları öğrenilmiştir. Sonuç olarak iplik çeşidinin ürünün pazarlanmasında etkili olduğu söylenebilir.

Özürlü bireylerin pazarladıkları, ürünlerde en çok hangi tür ipliklerin ilgi gördüğü ile ilgili veriler değerlendirilip sonuçları Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15. Pazarlanan Ürünlerde En Çok Kullanılan İplik Çeşitleri

Ençok pazarlanan ürünlerde kullanılan iplik çeşitleri	n	%
Sentetik	13	52.00
Pamuk	6	24.00
Doğal ipek	2	8.00
Floş+sentetik	4	16.00
Toplam	25	100.00

N= 40

Tablo 15 incelendiğinde bireylerin pazarladıkları ürünlerde kullanılan iplik çeşitlerine ait en yüksek değerlerin % 52.00 oranıyla sentetik, en düşük değerlerin ise % 8.00'le ipek iplikte olduğu görülmektedir.

Bundan bireylerin % 68.00'inin pazarlanan ürünlerde ençok sentetik ipliği kullandıkları anlaşılmaktadır.

Elde edilen bu bulgular Tablo 13'teki verilerle desteklendiğinde; sentetik iplikle çalışılan ürünlerin ucuz ve dayanıklı olduğu için daha fazla satıldığı, ipek iplikle çalışılan iğne oylarının maliyetinin pahalı olması ve malzemenin kolay temin edilememesinden dolayı daha az üretilip satıldığı düşünülebilir.

Bireylerin çalıştıkları ürünlerde renk sınırlamasının olmadığı gerek fotoğraflarla gerek yapılan görüşmelerde tespit edilmiş ve ürün çeşidine göre renklerin değişip değişmediği belirlenerek Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. Ürüne Göre Renk Seçimi

Ürüne göre renk seçimi	n	%
Evet	20	50.00
Hayır	8	20.00
Bazen	12	30.00
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 16 incelendiğinde oyanın yapıldığı ürünün renkler üzerindeki etkisine bireylerin % 50.00'si evet, % 20.00'sinin ise hayır cevabını verdiği görülmektedir.

Bu bulgulardan yapılan iğne oyalı ürünlere göre renklerin genelde değiştiği bunu uygulayan bireyin özel düşüncesine veya siparişe göre ve oyanın uygulanacağı kumaşın renginin de etkili olduğu söylenebilir.

3.4.5. İğne Oyalarının Pazarlama Durumları

Bireylerin yaptığı iğne oyalı ürünleri piyasaya sunulduğu zaman satılıp satılmadığına ait incelemeden % 60.00'inin ürünleri satabildikleri, % 40.00'ının ise satamadıkları belirlenmiştir.

Bu bulgulardan kaliteli ve tüketici zevkine hitap eden iğne oyalı ürünlerin alıcıya ulaştırma imkanı bulunduğu takdirde beğenilip satıldığını söylemek mümkündür.

Sonuç olarak çoğunlukla meslek öğrenmek için rehabilitasyon merkezine gelen bireylerin, yapmış oldukları ürünleri % 60'ının satabilmesi bireylerin amaçlarını gerçekleştirdiklerini, böylece aile içi ihtiyaçlarını karşılamının yanında ekonomik olarak katkı sağlayarak kendilerini kanıtlayabilecekleri düşünülebilir.

Özürlü bireylerin iğne oyalı ürünleri nasıl pazarladıklarına ilişkin soruya alınan cevaplar değerlendirilerek sonuçları Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. Bireylerin Ürünleri Pazarlama Şekilleri

Bireylerin iğne oyalarını pazarlama şekilleri	n	%
Toptan	3	7.50
Perakende	25	85.00
Her ikiside	2	7.50
Toplam	40	100.00

N= 40

Tablo 17 incelendiğinde bireylerin % 85.00 gibi bir arada ençok perakende, % 7.50 gibi bir oranla hem toptan hem de perakende pazarlamaktadır.

Buradan bireylerin yaptıkları iğne oyalı ürünlerin perakende olarak pazarladıkları anlaşılmaktadır. Ürünlerin toptan pazarlanmamasının sebebi ise aşırı talebin olmaması ve iğne oyalı ürünlerin belli bir talep sonucu değil yapıldıktan sonra satışa sunulmasıyla düzenli bir pazar ortamı bulunamamasıdır.

Sonuç olarak; oyacılık sanatının toplumda arz-talep ilişkisi içinde hakettiği yeri bulamadığı, bireylerin pazarlama bilincine sahip olmadıkları oyacılığın geleneksel pazarlamacılıktan yani seri üretim yapılamayarak ne zaman, ne kadar üretirse pazara sunulduğu düşünülebilir.

Yapılan araştırmada; iğne oyasından sağladığı geliri bireyin % 75.00'inin yeterli, % 25.00'inin ise yetersiz bulduğu belirlenmiştir.

Buradan oyalara satıldığı zaman değerini bulduğu için sağlanan gelirden memnun olan bireylerin çoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır.

Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde yapılan yüzyüze görüşmelerle ürünlerini çoğunlukla taksitli satışlarla tüketiciye sunan özürlü bireylerin müşteri çekmesine karşın kimi zaman zarar ettikleri elde edilen gelirden memnun olmadıkları saptanmıştır.

Bu nedenle bireylerin tamamı merkezden mezun olduktan sonra da iğne oyası yapmaya devam edeceklerini belirtmişlerdir. Bu bireylerin % 25.00'inin üretimini evde devam etmek istediklerianca % 75.00 gibi büyük bir çoğunluğunun daha verimli olduğu düşüncesiyle atölye ortamında üretim yapmak istedikleri tespit edilmiştir.

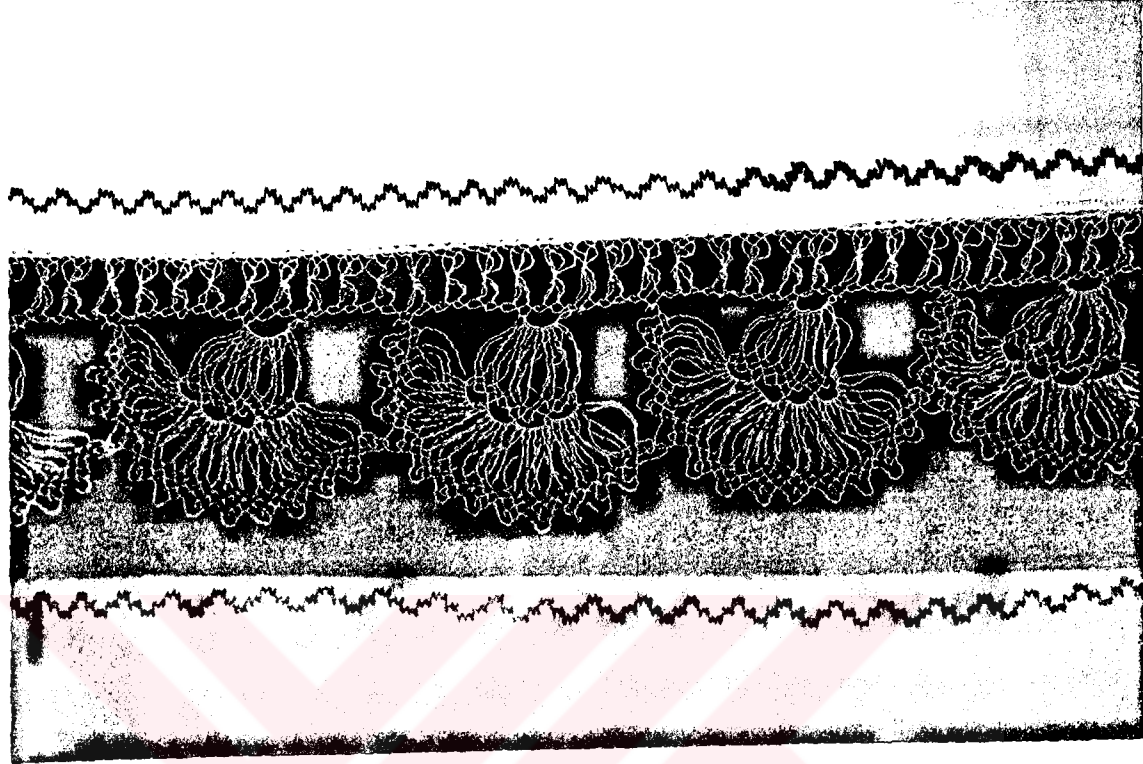
Japonya'da 1974 yılında Eğitim Bakanlığı, ağır özürlü durumundaki çocukların büyük bir kısmının bizzat evlerinde emekli öğretmenlerin vereceği öğrenimden yararlanmalarını sağlayacak bir sistem geliştirilirken (Sakatlar İçin Fırsat Eşitlikleri Konulu Klavye 1994), ülkemizde 1475 sayılı İş Kanunu'nun değişik 25. maddesinde, sakatların toplumsal hayata kazandırılmaları hususu göz önüne alınarak elli ve elliden fazla işçi çalıştıran işverenlere % 2 oranında sakat kimseyi istihdam etme zorunluluğunu getirdiği halde özürlülerin işe kabul edilmediği dikkati çeken gerçektir (BEGV Dergisi 1996).

Sonuç olarak; özürlülerin rehabilitasyon hizmetlerinin sağlanması, gördükleri tüm rehabilitasyonun her aşamasında hizmete kolaylıkla katılımın; özürlü kişilerin verimlilikte azami düzeye ulaşmasının, gerektiğinde mali yardımın, tedaviden istihdama ve istihdamdan yarışabilir bir iş görme düzeyine ulaşmasının sağlanması için yeterli kapasitede atölyelerin açılması önemle üzerinde durulması gereken konudur, denilebilir.

3.5. Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde Yapılmış İğne Oyası Ürünlerinden Örnekler ve Ürünlerin Özellikleri

Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde tedavi ve beceri kazandırarak bireyleri topluma kazandırma ve iş edindirme amacıyla verilen eğitimde; öğrencilerin iğne oyası tekniği kullanarak yaptıkları 30 adet ürünün fotoğrafları ile teknik ve sanatsal özellikleri Bilgi Formlarında sunulmuştur.

Bilgi Formu 1

Fotoğraf 6. Yastık Kılıfı

Örnek No	: 1
Fotoğraf No	: 6
İnceleme tarihi	: 20.5.1996
Ürünün Adı	: Yastık Kılıfı
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1995
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 50 cm
Boy	: 70 cm
Oyanın	
En	: 4 cm
Boy	: 4 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil, çirtik
Kullanılan Renkler	: Beyaz
Oyanın Adı	: Karanfil
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, dikdörtgen, yarım daire
Bitkisel Bezeme	: Karanfil
Kompozisyon	: Ana motif olarak karanfiller, fiskillerden oluşan trabzan üzerine bağlantılı tekrar ile yan yana yastık kenarına sıralanmıştır.

Bilgi Formu 2

Fotoğraf 7. Yazma

Örnek No	: 2
Fotoğraf No	: 7
İnceleme tarihi	: 20.5.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1995
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 1 cm
Boy	: 2 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Krem, açık haki yeşil, turuncu
Oyanın Adı	: Fiskiye
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Baklava, oval
Nesneli Bezeme	: Fiskiye
Kompozisyon	: Ana motif olarak iki fiskiye motifi atlamalı olarak tekrarlanmıştır.

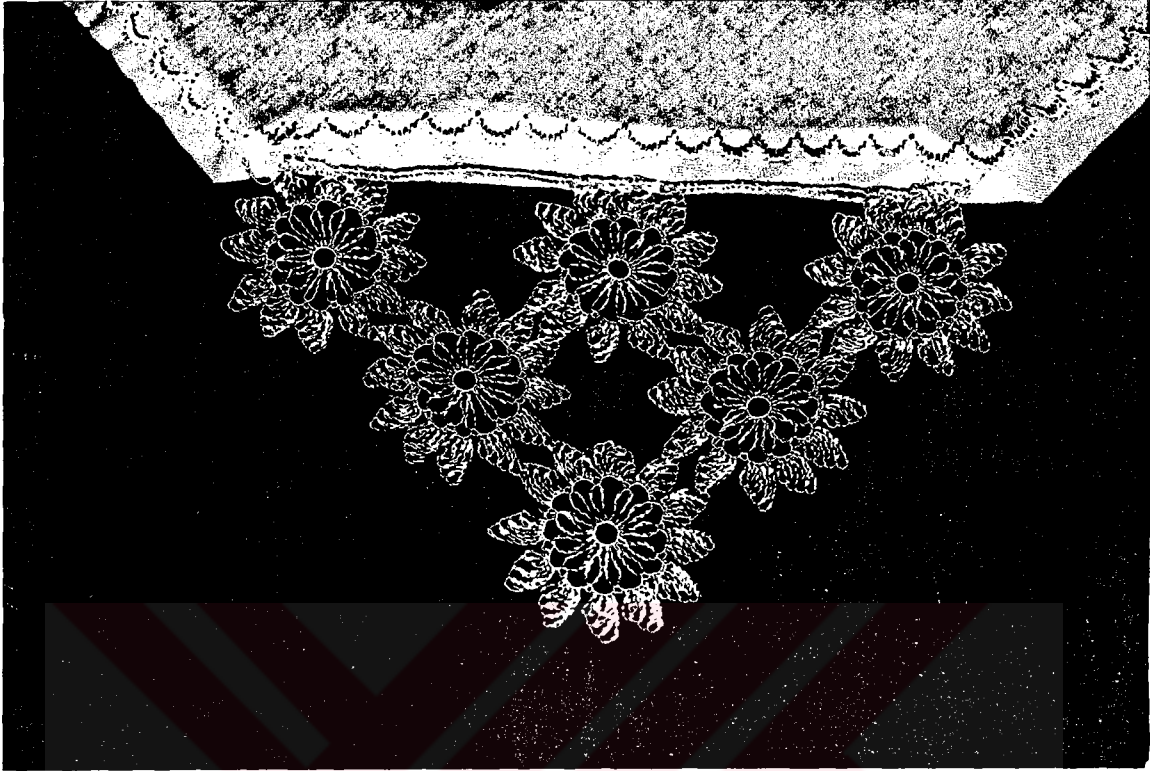
Bilgi Formu 3

Fotoğraf 8. Yazma

Örnek No	: 3
Fotoğraf No	: 8
İnceleme tarihi	: 20.5.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1995
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 3 cm
Boy	: 2.5 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, kök, fiskil
Kullanılan Renkler	: Krem, koyu kırmızı, koyu haki yeşil
Oyanın Adı	: Kirazlı
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, yarım daire
Bitkisel Bezeme	: Kiraz
Kompozisyon	: Ana motif olarak kirazlı, üçgen formlu köprü ara motifleriyle atlamalı olarak örtü kenarına tekrarlanmıştır.

Bilgi Formu 4

Fotoğraf 9. Örtü

Örnek No	: 4
Fotoğraf No	: 9
İnceleme tarihi	: 20.5.1996
Ürünün Adı	: Örtü
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1995
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 30 cm
Boy	: 30 cm
Oyanın	
En	: 2.5 cm
Boy	: 2.5 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Beyaz
Oyanın Adı	: Yıldız çiçeği
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Daire
Bitkisel Bezeme	: Yıldız çiçeği
Kompozisyon	: Ana motifler üst üste ve yanyana gelecek şekilde bağlantılı tekrar ile birleştirilerek örtü kenarına dikilmiştir.

Bilgi Formu 5

Fotoğraf 10. Yazma

Örnek No	: 5
Fotoğraf No	: 10
İnceleme tarihi	: 20.5.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1995
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 3 cm
Boy	: 3 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Kök, zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Yavru ağzı, bordo
Oyanın Adı	: Ay çekirdeği
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, daire
Bitkisel Bezeme	: Ay çekirdeği
Kompozisyon	: Ana motif olarak ay çekirdeği, ara motif olarak üçgen formu köprü ile atlamalı olarak yazma kenarlarına tekrarlanmıştır.

Bilgi Formu 6

Fotoğraf 11. Vitrin Örtüsü

Örnek No	: 6
Fotoğraf No	: 11
İnceleme tarihi	: 20.5.1996
Ürünün Adı	: Vitrin Örtüsü
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1995
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 30 cm
Boy	: 30 cm
Oyanın	
En	: 2.5 cm
Boy	: 2.5 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, kirpik
Kullanılan Renkler	: Beyaz, açık pembe
Oyanın Adı	: Rozet
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Daire
Nesneli Bezeme	: Rozet
Kompozisyon	: Ana motifin bağlantılı tekrarı ile örtünün tek köşesinde yanyana sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

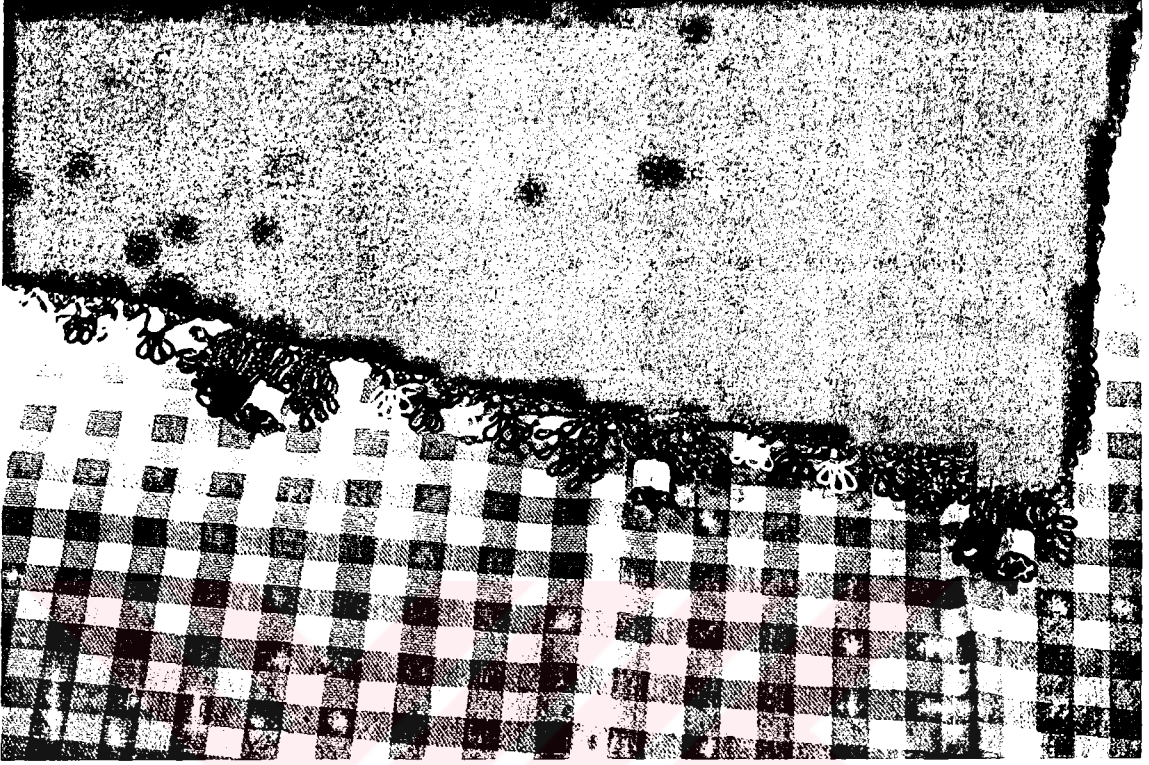
Bilgi Formu 7

Fotoğraf 12. Yazma

Örnek No	: 7
Fotoğraf No	: 12
İnceleme tarihi	: 20.5.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1995
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 2.5 cm
Boy	: 2.5 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Kök, zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Açık kırmızı, açık mavi
Oyanın Adı	: Yıldız
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, yarım daire, oval
Sembolik Bezeme :	Yıldız
Kompozisyon	: Üçgen formu kök üzerine yerleştirilen iki yıldız motifi ana motifi oluşturmuş ve ara motif olarak 4 fiskil grubuyla yazma kenarına atlamalı olarak tekrarlanmıştır.

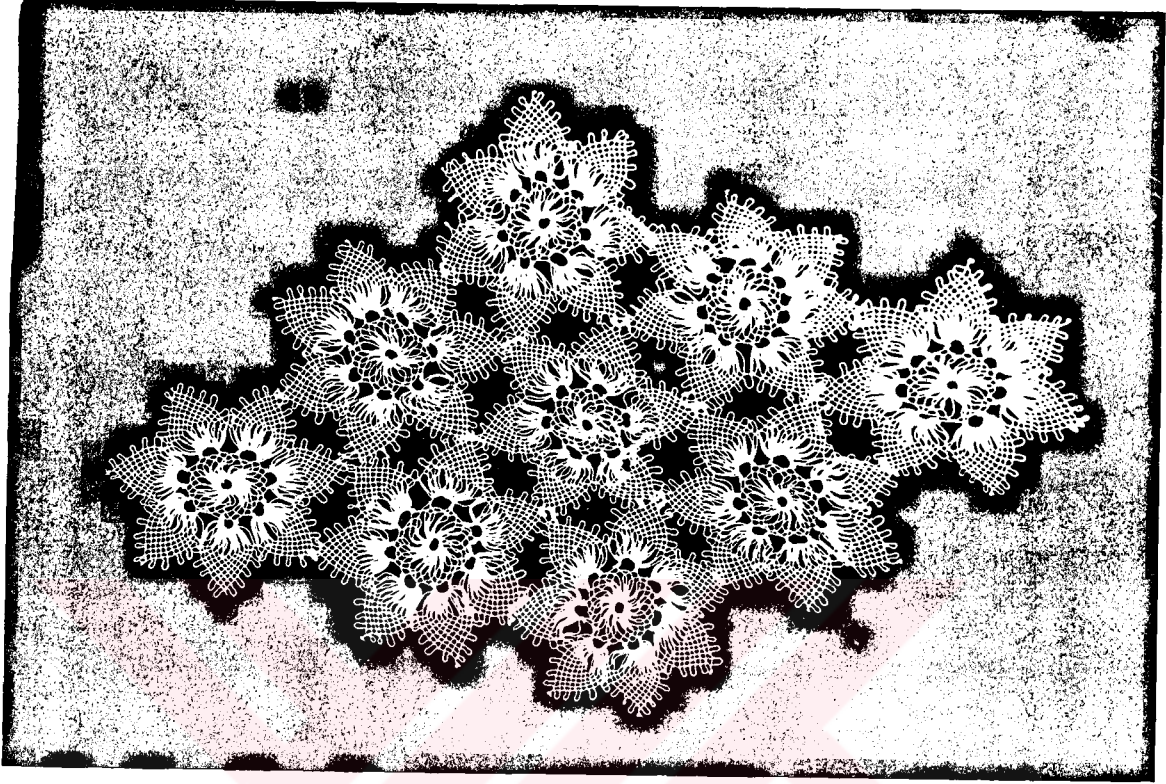
Bilgi Formu 8

Fotoğraf 13 Fular

Örnek No	: 8
Fotoğraf No	: 13
İnceleme tarihi	: 22.6.1996
Ürünün Adı	: Fular
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1995
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 40 cm
Boy	: 120 cm
Oyanın	
En	: 1.5 cm
Boy	: 2.5 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik, lastik boru
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil, kırıpık
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, koyu haki yeşil, koyu kırmızı
Oyanın Adı	: Lâle
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Daire, silindir, yarım daire
Bitkisel Bezeme	: Lâle
Kompozisyon	: Serum lastiği içerisinde iğne yardımıyla iplik geçirilerek oluşturulan lâle motifleri, kırıpık ve fiskillerle oluşturmuş ara motiflerle bağlantılı olarak fuların karşılıklı kısa kenarlarında tekrarlanmıştır.

Bilgi Formu 9

Fotoğraf 14. Sehpa Örtüsü

Örnek No	: 9
Fotoğraf No	: 14
İnceleme tarihi	: 2.6.1996
Ürünün Adı	: Sehpa Örtüsü
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1995
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 18 cm
Boy	: 30 cm
Oyanın	
En	: 6 cm
Boy	: 6 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Kök, zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Beyaz
Oyanın Adı	: Bademli
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, daire, baklava
Bitkisel Bezeme	: Badem
Kompozisyon	: Ana motif yan yana ve verev şekilde birleştirilerek örtü baklava şeklinde oluşturulmuştur.

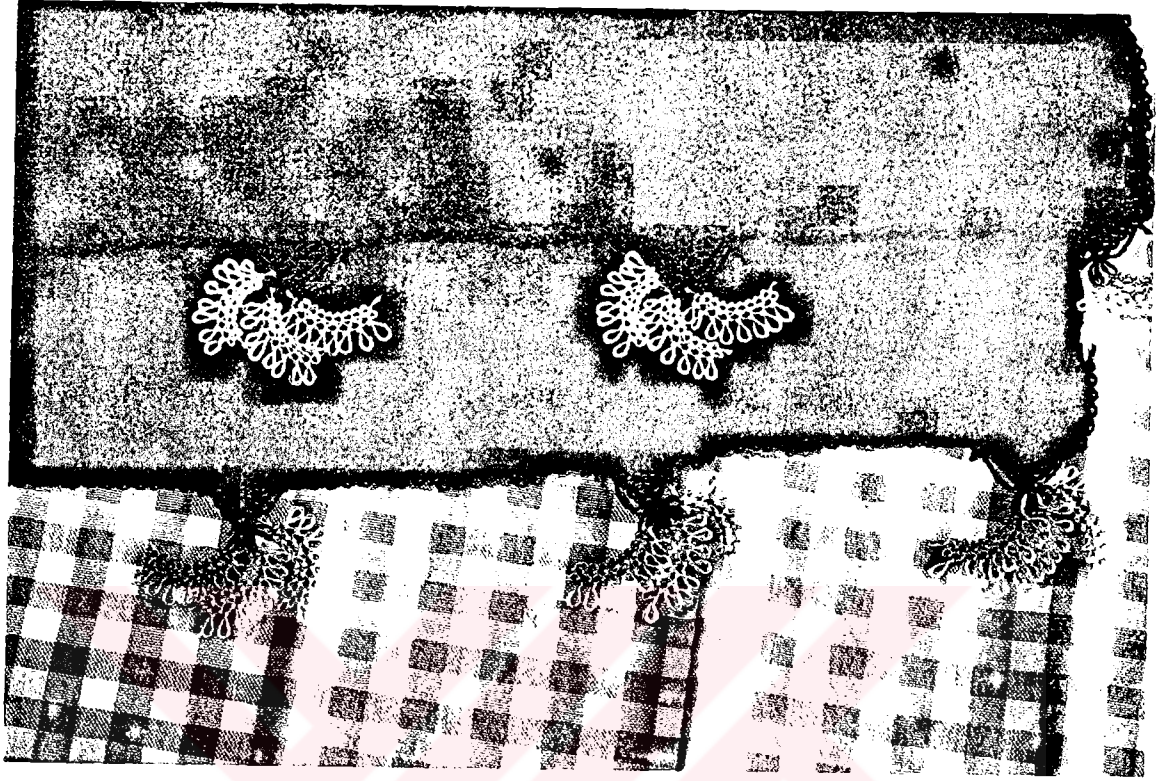
Bilgi Formu 10

Fotoğraf 15. Yazma

Örnek No	: 10
Fotoğraf No	: 15
İnceleme tarihi	: 2.6.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1995
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 2.5 cm
Boy	: 2.5 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Kök, boru, zürefa, bıyık, fiskil
Kullanılan Renkler	: Yavru ağzı, koyu yeşil
Oyanın Adı	: Marul oya
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Yarım daire
Bitkisel Bezeme	: Marul
Kompozisyon	: Ana motif olarak marul, ara motifle yazma kenarlarına atlamalı olarak sıralanmıştır.

Bilgi Formu 11

Fotoğraf 16. Fular

Örnek No	: 11
Fotoğraf No	: 16
İnceleme tarihi	: 6.6.1996
Ürünün Adı	: Fular
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1995
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 40 cm
Boy	: 120 cm
Oyanın	
En	: 2.5 cm
Boy	: 2.5 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Kök, zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Siyah, turuncu, fısıtık yeşili, açık mavi
Oyanın Adı	: Ekin oya
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, yarım daire
Bitkisel Bezeme	: Ekin
Kompozisyon	: Üçgen formu kök üzerine yapılmış olan ekin kellesi motifleri atlamalı olarak fuların karşılıklı kısa kenarlarına sıralanmıştır.

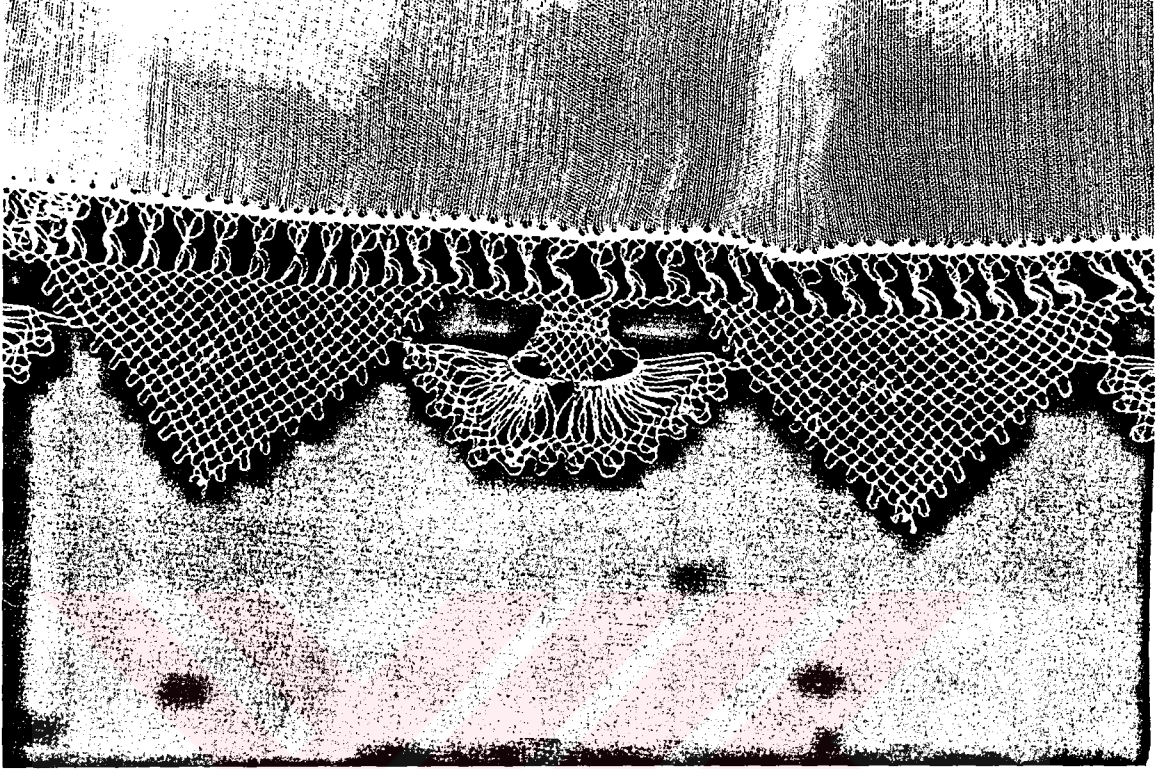
Bilgi Formu 12

Fotoğraf 17. Mevlüt Örtüsü

Örnek No	: 12
Fotoğraf No	: 17
İnceleme tarihi	: 6.6.1996
Ürünün Adı	: Mevlüt örtüsü
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1996
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 70 cm
Boy	: 140 cm
Oyanın	
En	: 4 cm
Boy	: 3 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Açık pembe
Oyanın Adı	: Dut oya
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, dikdörtgen
Bitkisel Bezeme	: Dut
Kompozisyon	: Ana motif fiskillerle oluşturulmuş trabzan üzerine yanyana bağlantılı olarak örtü kenarına sıralanmıştır.

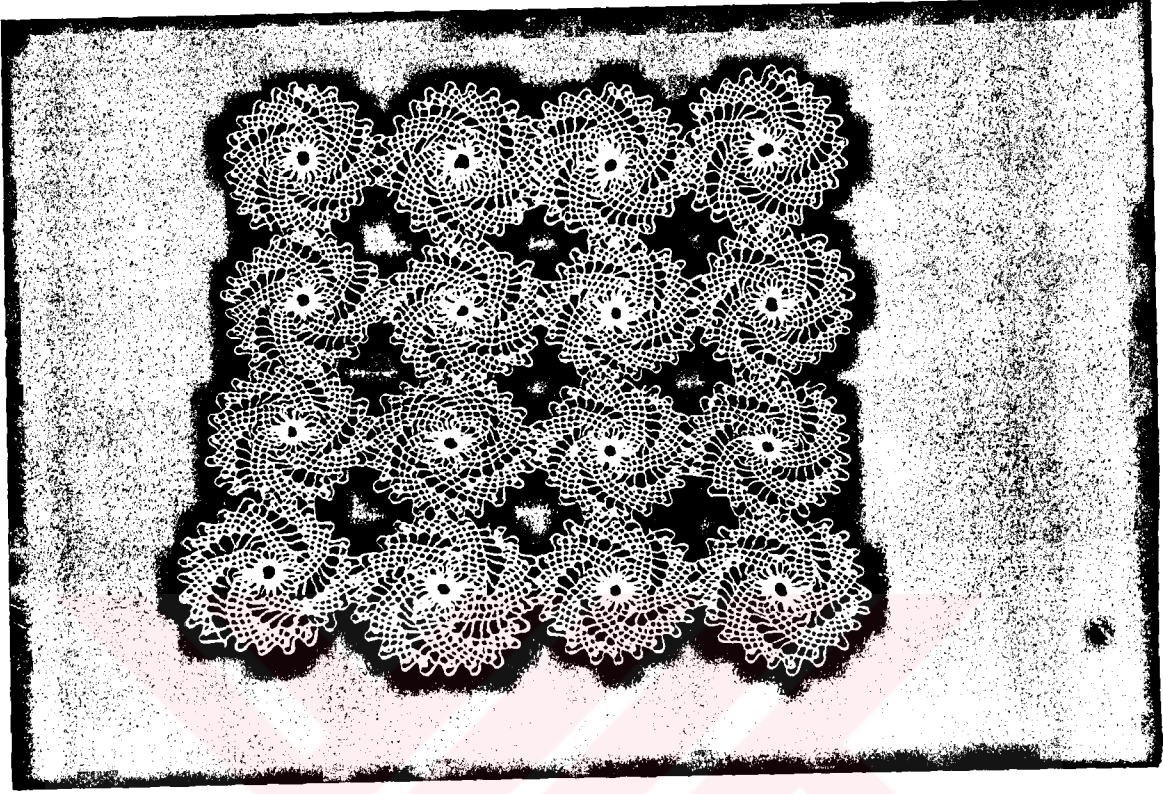
Bilgi Formu 13

Fotoğraf 18 Mevlüt Örtüsü

Örnek No	: 13
Fotoğraf No	: 18
İnceleme tarihi	: 6.6.1996
Ürünün Adı	: Mevlüt örtüsü
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1995
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 70 cm
Boy	: 140 cm
Oyanın	
En	: 4 cm
Boy	: 3 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil, kök
Kullanılan Renkler	: Sarı
Oyanın Adı	: Yelpaze
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, dikdörtgen, yarım daire
Nesneli Bezeme	: Yelpaze
Kompozisyon	: Ana motif olarak yelpaze motifi ara motif olarak üçgen formu kökle atlamalı ve bağlantılı olarak örtünün uzun kenarına yapılmış trabzan üzerinde yan yana sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

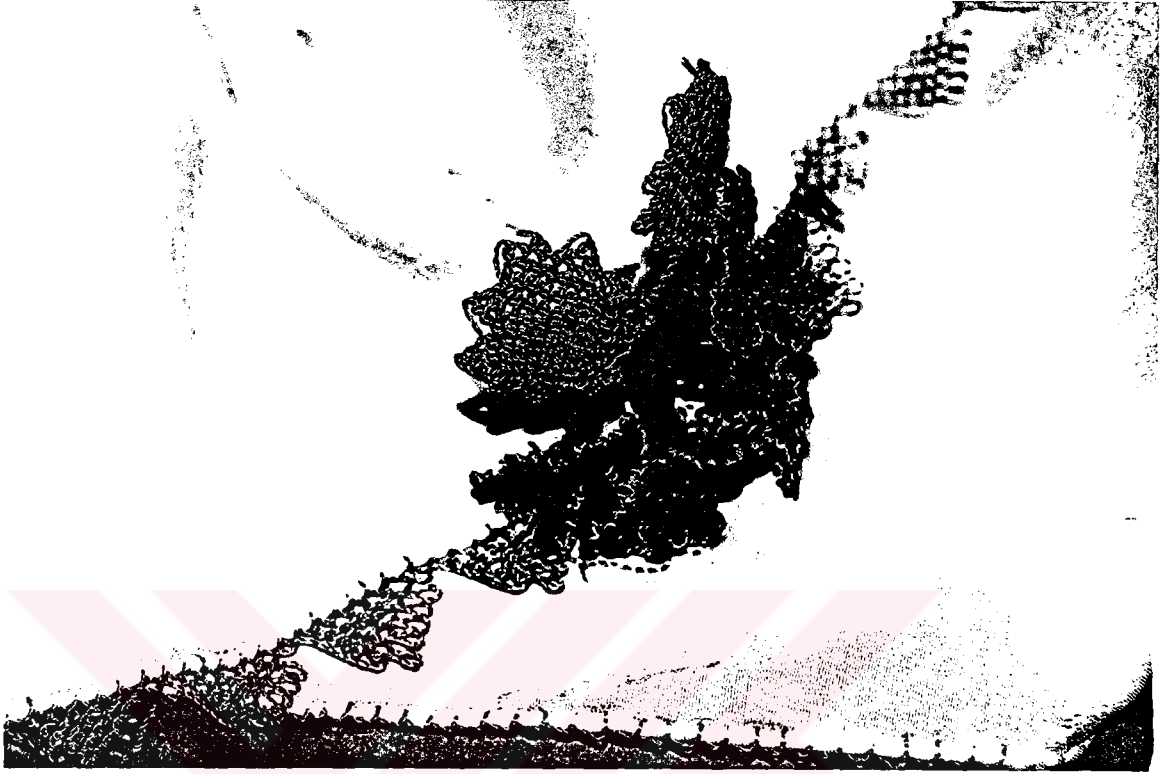
Bilgi Formu 14

Fotoğraf 19. Sehba Örtüsü

Örnek No	: 14
Fotoğraf No	: 19
İnceleme tarihi	: 10.6.1996
Ürünün Adı	: Sehba Örtüsü
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1995
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 16 cm
Boy	: 16 cm
Oyanın	
En	: 4 cm
Boy	: 4 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Beyaz
Oyanın Adı	: Çarkı Felek
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Daire
Sembolik Bezeme:	Çarkı Felek
Kompozisyon	: Ana motifin üst üste ve yan yana bağlantılı tekrarı ile örtü oluşturulmuştur.

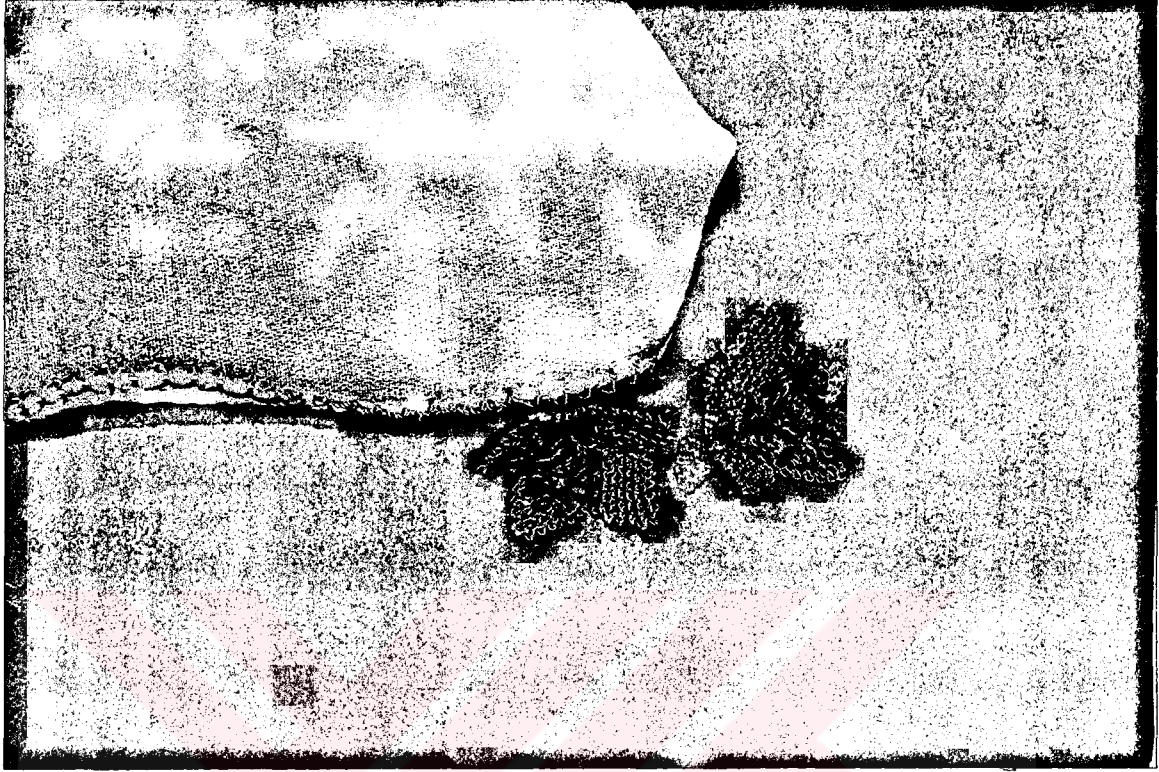
Bilgi Formu 15

Fotoğraf 20. Fular

Örnek No	: 15
Fotoğraf No	: 20
İnceleme tarihi	: 10.6.1996
Ürünün Adı	: Fular
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1996
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 40 cm
Boy	: 120 cm
Oyanın	
En	: 2.5 cm
Boy	: 5 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil, kök
Kullanılan Renkler	: Sarı, mor, turuncu, koyu yeşil
Oyanın Adı	: İğde çiçeği
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, daire, silindir, yarım daire
Bitkisel Bezeme	: İğde çiçeği
Kompozisyon	: Dört iğde çiçeği ve iki yapraktan oluşan ana motif üçgen formundaki kökler arasında bağlantılı olarak tekrarlanmıştır.

Bilgi Formu 16

Fotoğraf 21. Saç Bağı

Örnek No	: 16
Fotoğraf No	: 21
İnceleme tarihi	: 10.6.1996
Ürünün Adı	: Saç bağı
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1996
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 15 cm
Boy	: 30 cm
Oyanın	
En	: 2.5 cm
Boy	: 2 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil, kirpik
Kullanılan Renkler	: Koyu haki yeşil, koyu pembe
Oyanın Adı	: Şeftali çiçeği
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Baklava, daire
Bitkisel Bezeme	: Şeftali çiçeği
Kompozisyon	: İki şeftali motifinden oluşan ana motif atlamalı olarak tekrarlanmıştır.

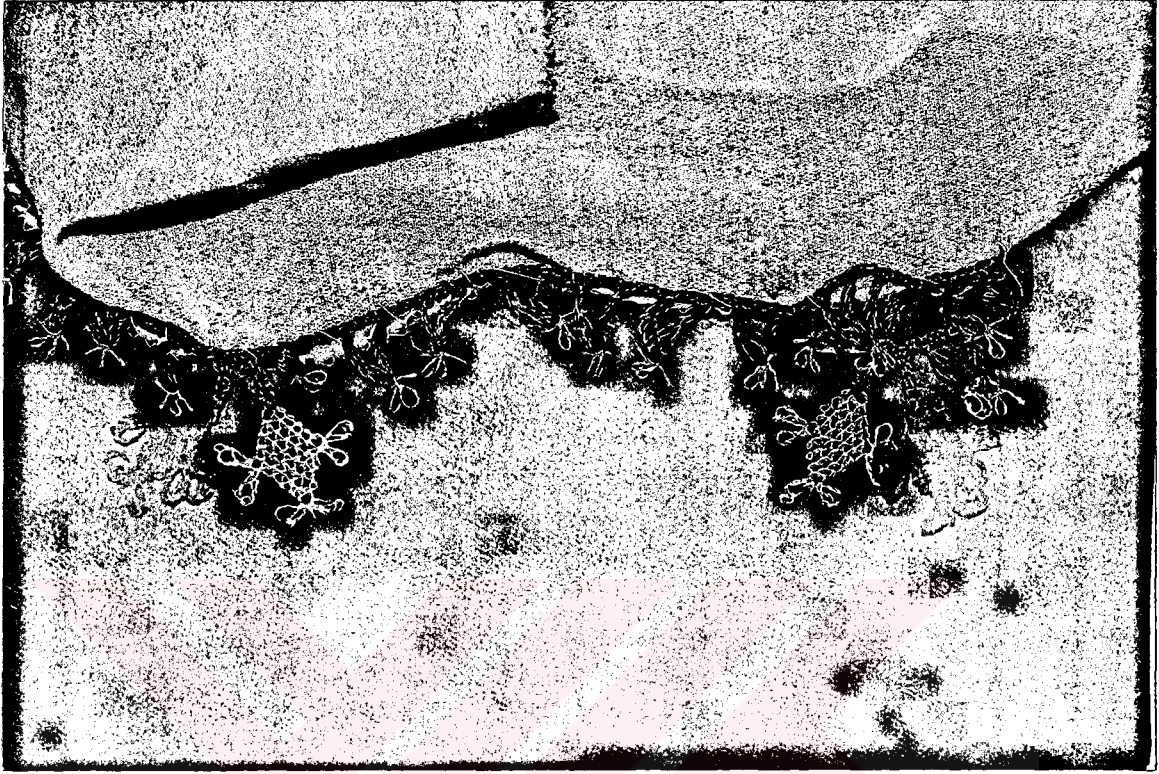
Bilgi Formu 17

Fotoğraf 22. Yazma

Örnek No	: 17
Fotoğraf No	: 22
İnceleme tarihi	: 10.6.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1996
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 2.5 cm
Boy	: 2.5 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil, kök
Kullanılan Renkler	: Çingene pembesi, krem
Oyanın Adı	: Süpürgeli
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, oval, yarım daire
Nesneli Bezeme	: Süpürge
Kompozisyon	: Kök üzerine yapılmış olan iki süpürge motif, ara motif olarak fiskil gruplarıyla atlamalı olarak yazma kenarında sıralanmıştır.

Bilgi Formu 18

Fotoğraf 23. Fular

Örnek No	: 18
Fotoğraf No	: 23
İnceleme tarihi	: 5.4.1996
Ürünün Adı	: Fular
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1997
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 40 cm
Boy	: 120 cm
Oyanın	
En	: 1 cm
Boy	: 1.5 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil, krem
Kullanılan Renkler	: Açık haki yeşil, açık kırmızı
Oyanın Adı	: Helikopter
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Baklava, üçgen, oval
Nesneli Bezeme	: Helikopter
Kompozisyon	: İki helikopter motifinden oluşan ana motif, fiskillerle oluşmuş ara motiflerle bağlantılı olarak fular kenarına uygulanmıştır.

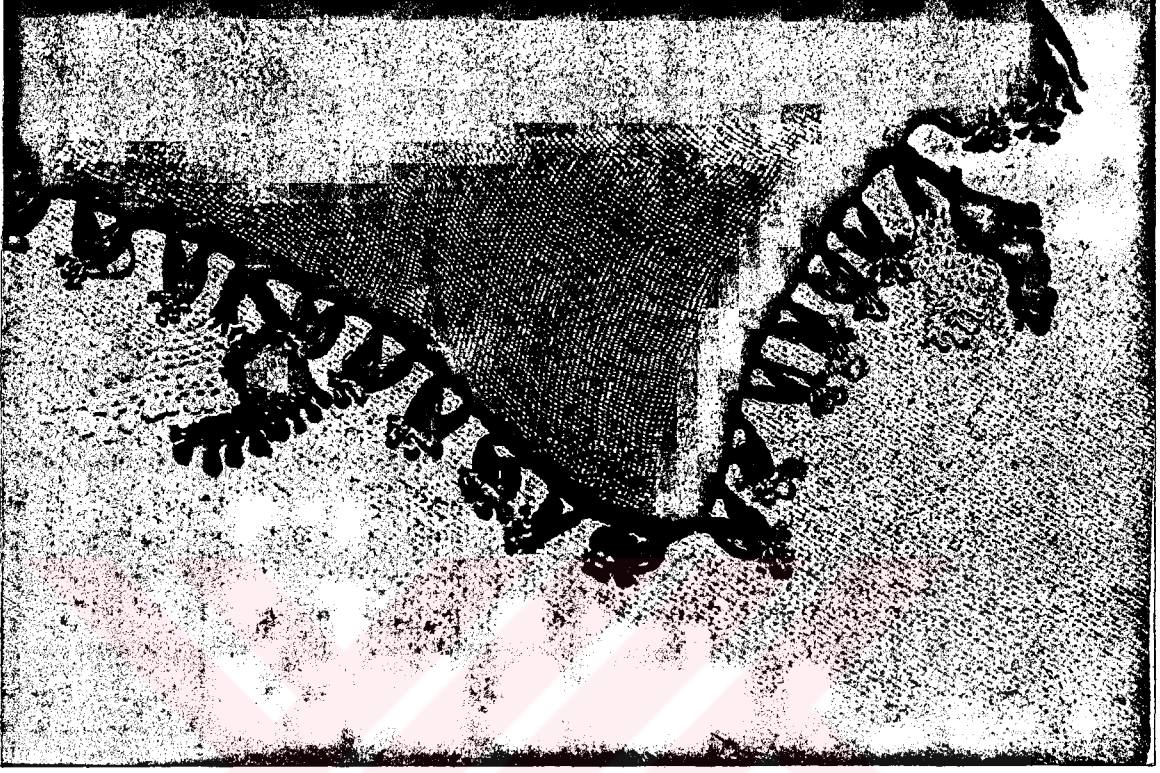
Bilgi Formu 19

Fotoğraf 24. Yazma

Örnek No	: 19
Fotoğraf No	: 24
İnceleme tarihi	: 5.4.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1997
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 1 cm
Boy	: 1 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Beyaz, turuncu, koyu haki yeşil
Oyanın Adı	: Müge çiçeği
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, yarım daire, daire .
Bitkisel Bezeme	: Müge çiçeği
Kompozisyon	: Ana motifin, fiskillerle yapılmış ara motiflerle atlamalı olarak yazma kenarına sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

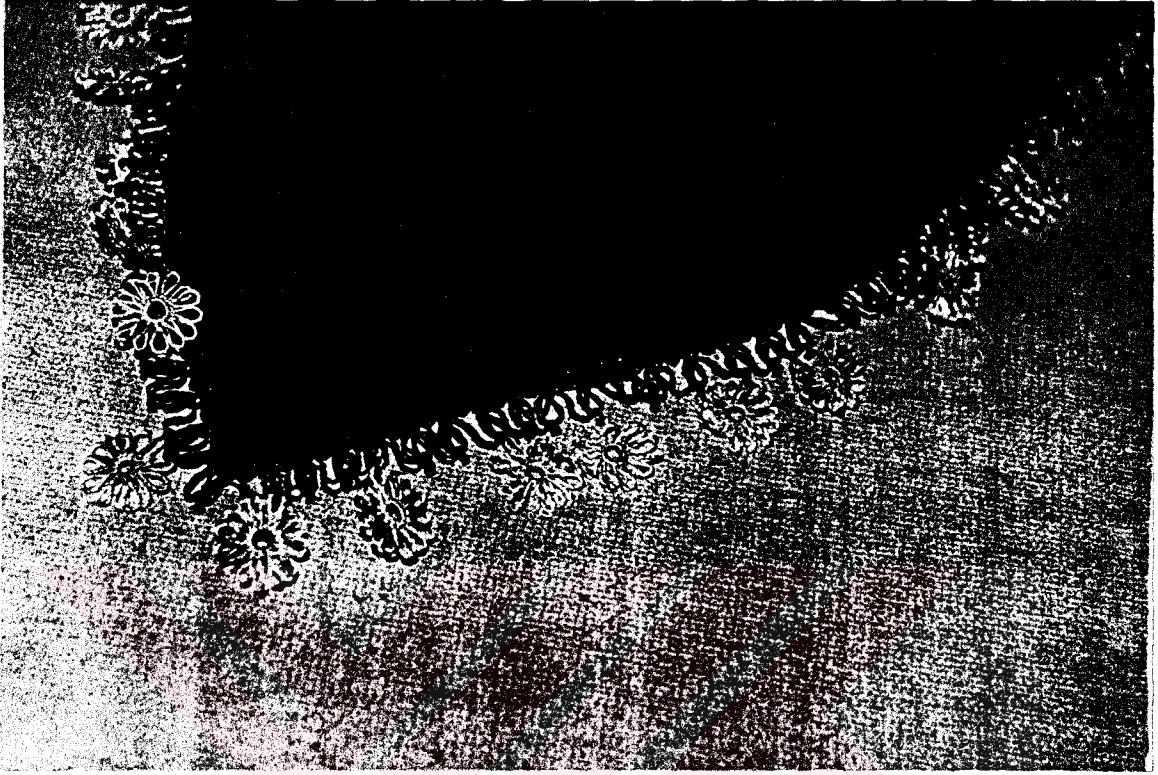
Bilgi Formu 20

Fotoğraf 25. Yazma

Örnek No	: 20
Fotoğraf No	: 25
İnceleme tarihi	: 5.4.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1997
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 1 cm
Boy	: 2.5 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Siyah, krem, fıstık yeşili, açık kırmızı
Oyanın Adı	: Ayakkabı
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, dikdörtgen
Nesneli Bezeme	: Ayakkabı
Kompozisyon	: İki ayakkabı motifinden oluşmuş ana motif ara motifle atlamalı olarak yazma kenarına sıralanmıştır.

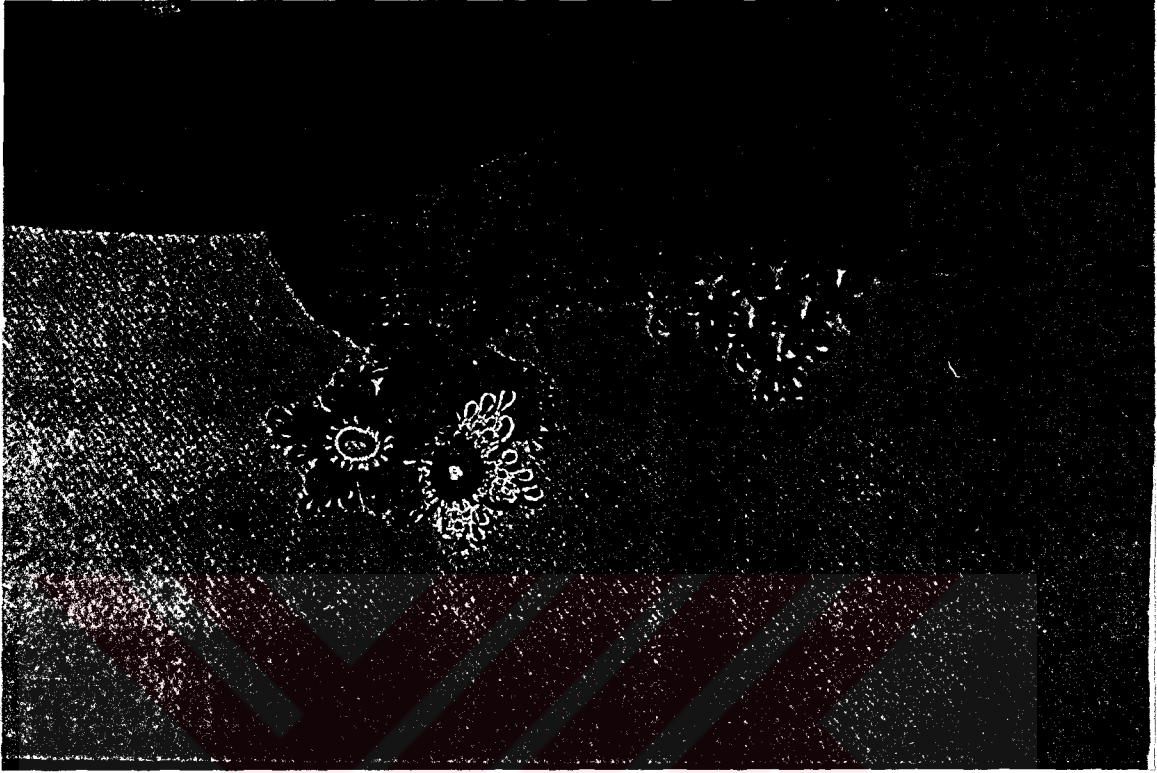
Bilgi Formu 21

Fotoğraf 26. Mendil

Örnek No	: 21
Fotoğraf No	: 26
İnceleme tarihi	: 5.4.1996
Ürünün Adı	: Mendil
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1997
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 30 cm
Boy	: 30 cm
Oyanın	
En	: 1 cm
Boy	: 1 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz
Oyanın Adı	: Tin-tin
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Daire, oval
Sembolik Bezeme :	Tin-tin
Kompozisyon	: Ana motif atlamalı olarak tekrarlanarak mendilin bütün kenarlarına yapılmıştır.

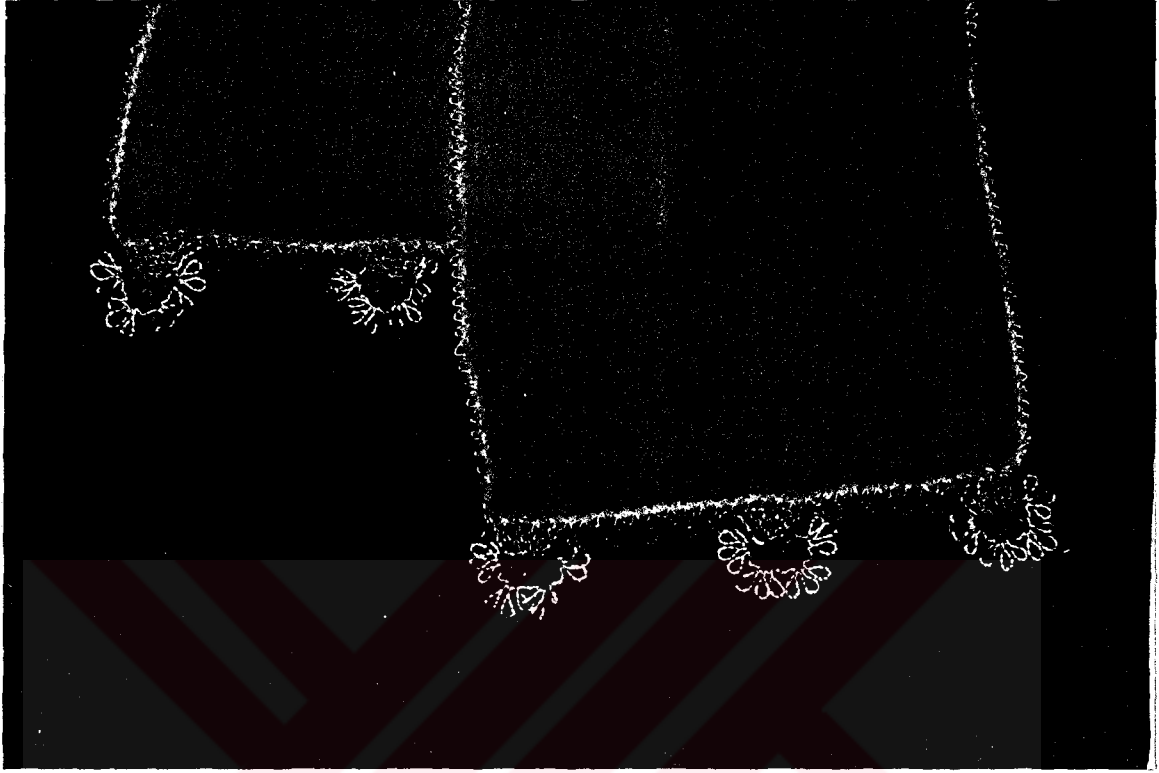
Bilgi Formu 22

Fotoğraf 27. Yazma

Örnek No	: 22
Fotoğraf No	: 27
İnceleme tarihi	: 5.4.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1997
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 3 cm
Boy	: 3 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Bordo, krem, koyu yeşil
Oyanın Adı	: Mine çiçeği
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Baklava, daire, üçgen
Bitkisel Bezeme	: Mine çiçeği
Kompozisyon	: Ana motif olarak mine çiçeği, ara motif olarak üçgen formlu köprü motifi ile atlamalı olarak yazma kenarına tekrarlanmıştır.

Bilgi Formu 23

Fotoğraf 28. Saç Bağı

Örnek No	: 23
Fotoğraf No	: 28
İnceleme tarihi	: 5.4.1996
Ürünün Adı	: Saç Bağı
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1997
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 15 cm
Boy	: 50 cm
Oyanın	
En	: 3 cm
Boy	: 3 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil, kök
Kullanılan Renkler	: Kahverengi, krem, açık haki yeşil
Oyanın Adı	: Ayna
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, yarım daire
Nesneli Bezeme	: Ayna
Kompozisyon	: Ana ve ara motifler örtünün karşılıklı kısa kenarlarında bağlantılı olarak sıralanmıştır.

Bilgi Formu 24

Fotoğraf 29. Yazma

Örnek No	: 24
Fotoğraf No	: 29
İnceleme tarihi	: 5.4.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1997
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 3 cm
Boy	: 3 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Bordo, sütlü kahve
Oyanın Adı	: Elma çiçeği
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, yıldız
Bitkisel Bezeme	: Elma çiçeği
Kompozisyon	: Ana motif olarak elma çiçeği, ara motif olarak üçgen formunda köprü ile atlamalı olarak yazma kenarına tekrarlanmıştır.

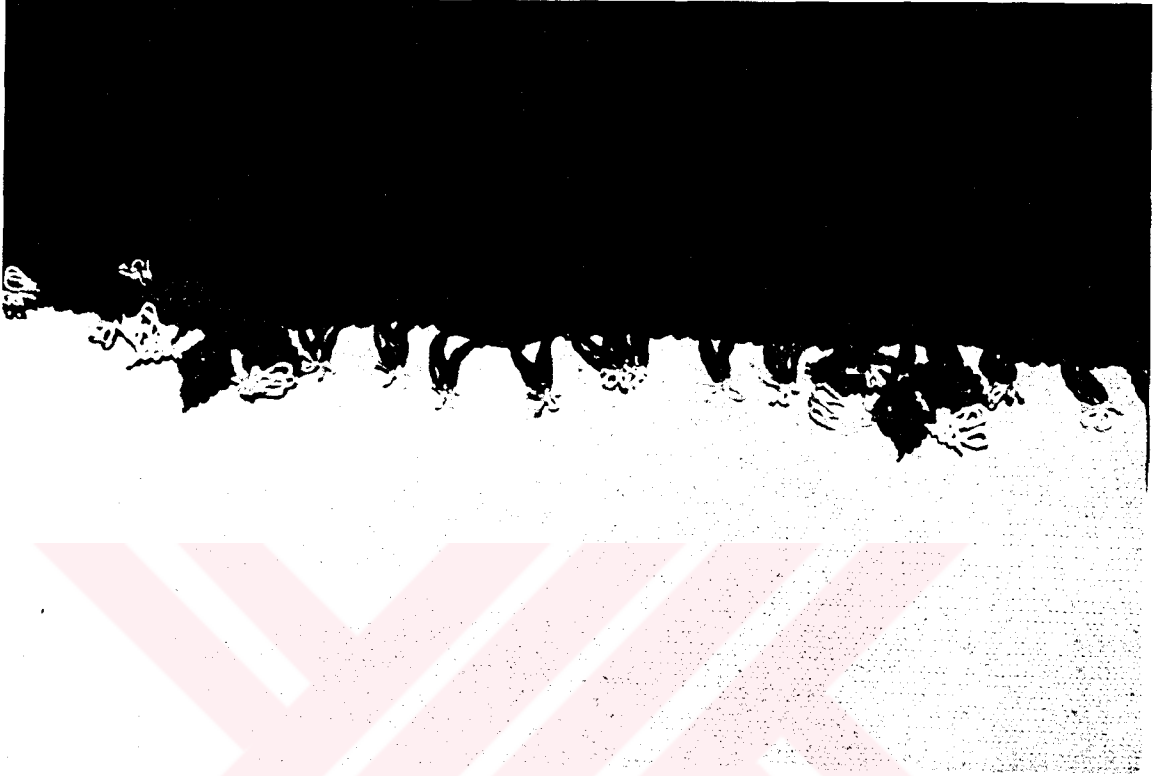
Bilgi Formu 25

Fotoğraf 30. Yazma

Örnek No	: 25
Fotoğraf No	: 30
İnceleme tarihi	: 5.4.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1996
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 1 cm
Boy	: 2 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil, kök
Kullanılan Renkler	: Beyaz, turuncu, açık-koyu haki yeşil
Oyanın Adı	: Çilek oya
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, baklava
Bitkisel Bezeme	: Çilek
Kompozisyon	: Ana motif olarak çilek motifleri üçgen şeklindeki ara motifle atlamalı olarak yazma kenarına tekrarlanmıştır.

Bilgi Formu 26

Fotoğraf 31. Yazma

Örnek No	: 26
Fotoğraf No	: 31
İnceleme tarihi	: 5.4.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1997
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 1 cm
Boy	: 2 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, koyu kırmızı
Oyanın Adı	: Teyyare kanadı
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, baklava
Nesneli Bezeme	: Uçak kanadı
Kompozisyon	: Ana motif fiskillerden oluşan ara motifle bağlantılı olarak yazma kenarına tekrarlanmıştır.

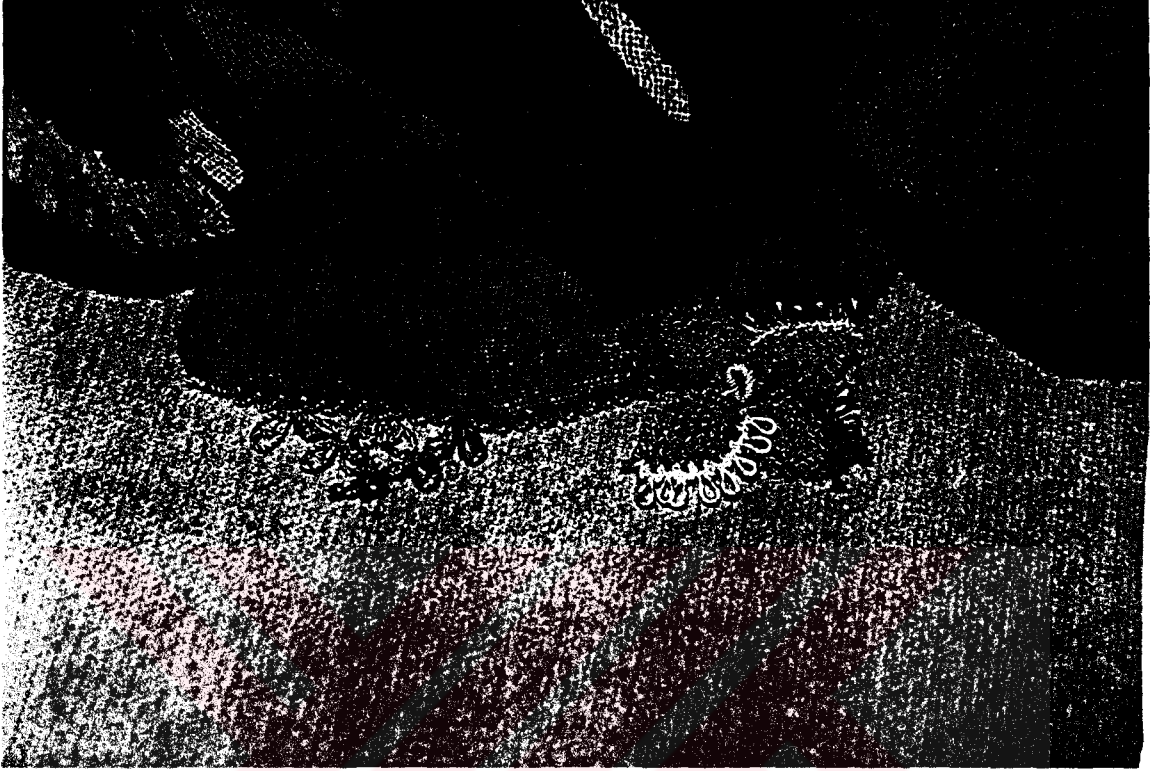
Bilgi Formu 27

Fotoğraf 32. Yazma

Örnek No	: 27
Fotoğraf No	: 32
İnceleme tarihi	: 5.4.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1997
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 3 cm
Boy	: 3 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil, tığ işi
Kullanılan Renkler	: Beyaz, açık haki yeşil, koyu kırmızı
Oyanın Adı	: Kelebek
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, yarım daire
Figürlü Bezeme	: Kelebek
Kompozisyon	: Ana motif olarak birden fazla kelebek motifi atlamalı olarak yazma kenarına tekrarlanmıştır.

Bilgi Formu 28

Fotoğraf 33. Yazma

Örnek No	: 28
Fotoğraf No	: 33
İnceleme tarihi	: 5.4.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1997
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 3 cm
Boy	: 3 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Bordo, mavi, beyaz
Oyanın Adı	: Pervane
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, baklava
Nesneli Bezeme	: Pervane
Kompozisyon	: Ana motif olarak pervane, köprü ara motifi ile atlamalı olarak yazma kenarına tekrarlanmıştır.

Bilgi Formu 29

Fotoğraf 34. Yazma

Örnek No	: 29
Fotoğraf No	: 34
İnceleme tarihi	: 5.4.1997
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1997
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 3 cm
Boy	: 2 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil, kök
Kullanılan Renkler	: Açık mavi, bordo, koyu yeşil
Oyanın Adı	: Lira çeyreği
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, yarım daire
Nesneli Bezeme	: Para
Kompozisyon	: Ana motifler, üçgen formunda köprü ara motifi ile atlamalı olarak yazma kenarına tekrarlanmıştır.

Bilgi Formu 30

Fotoğraf 35. Yazma

Örnek No	: 30
Fotoğraf No	: 35
İnceleme tarihi	: 5.4.1996
Ürünün Adı	: Yazma
Kaynağı	: Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi
Üretim Tarihi	: 1996
Boyutlar	
Ürünün	
En	: 80 cm
Boy	: 90 cm
Oyanın	
En	: 2 cm
Boy	: 1.5 cm
Kullanılan Gereçler	: 3 katlı sentetik iplik
Kullanılan Teknikler	: Zürefa, fiskil
Kullanılan Renkler	: Sarı, sütlü kahve
Oyanın Adı	: Tavşan
Seçilen Konu	
Geometrik Bezeme:	Üçgen, baklava, oval
Figürlü Bezeme	: Tavşan
Kompozisyon	: Ana motif olarak tavşan motifi ara motif olarak köprü ile yazma kenarına atlamalı olarak tekrarlanmıştır.

3.5.1. İğne Oyası Ürünlerinin Özellikleri

Araştırmaya alınan ürünlerin; ürün çeşitleri ve ürün çeşitlerine göre en-boy ölçüleri tesbit edilerek Tablo 18'de döküm halinde sunulmuştur.

Tablo 18. İğne Oyalı Ürün Çeşitleri ve Ürünlerin Ebatları İle İlgili Dağılım

Ör. No	Yazma		Mevlüt Örtüsü		Yastık Kılıfı		Fular		Saç Bağı		Mendil		Örtüler					
	En	Boy	En	Boy	En	Boy	En	Boy	En	Boy	En	Boy	En			Boy		
	80	90	70	140	50	70	40	120	15	50	30	30	16	18	30	16	30	
1					x	x												
2	x	x																
3	x	x																
4															x		x	
5	x	x																
6															x		x	
7	x	x																
8							x	x										
9														x			x	
10	x	x																
11							x	x										
12			x	x														
13			x	x														
14													x				x	
15							x	x										
16									x	x								
17	x	x																
18							x	x										
19	x	x																
20	x	x																
21											x	x						
22	x	x																
23									x	x								
24	x	x																
25	x	x																
26	x	x																
27	x	x																
28	x	x																
29	x	x																
30	x	x																
$\bar{X}$	80	90	70	140	50	70	40	120	15	50	30	30	21.33			23		

Tablo 18'in sonuçlarına göre; incelenen 30 ürünün 16'sında oyalar yazma kenarlarına, 4'er örnekte fular ve sehpa örtülerinde, 2'şer örnekte saç bağı ve mevlüt örtüsünde, 1'er örnekte de yastık kılıfı ve mendil üzerine uygulanmıştır. Bu bulgulardan oyların çoğunlukla yazma kenarlarına uygulandığı anlaşılmaktadır (Bkz. Bilgi Formu 2, 3, 5).

Ürünlerin ebatlarında; yazmalarda en 80 cm boy 90 cm, mevlüt örtülerinde (Bkz. Bilgi Formu 12, 13) en 70 cm boy 140 cm, yastık kılıfında (Bkz. Bilgi Formu 1) en 50 cm boy 70 cm, fularda (Bkz. Bilgi Formu 8, 11, 15, 18) en 40 cm boy 120 cm, saç bağlarında (Bkz. Bilgi Formu 16, 23) en 15 cm boy 50 cm, mendilde (Bkz. Bilgi Formu 21) en, boy 30 cm olarak standart ölçülerde yapıldığı tespit edilmiştir.

Örtülerin ebatlarında ise; farklılıklar görülmektedir. 2 örtü örneğinde (Bkz. Bilgi Formu 4, 6) en ve boy 30 cm olarak ayarlanırken, 2 sehpa örtüsünde iğne oyası motiflerinin değişik olarak yerleştirilmesinden dolayı ebatlarında farklılıklar gözlenmiştir. Bunlardan; 9 nolu örnekte en 18 cm, boy 30 cm olarak baklava şekli meydana getirirken; 14 nolu örnekte en ve boy 15 cm olarak kare şekli meydana getirdiği görülmektedir.

Araştırmaya alınan iğne oylarında kullanılan renklere ait döküm Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19. Oyalarda Kullanılan Renkler İle İlgili Dağılım

Örnek No	Beyaz	Krem	Açık Haki Yeşil	Koyu Haki Yeşil	Yavru Ağzı	Koyu Yeşil	Fıstık Yeşili	Açık Kırmızı	Koyu Kırmızı	Bordo	Açık Mavi	Mor	Açık Pembe	Koyu Pembe	Çingene Pembe	Turuncu	Sarı	Kahve	Sütlü Kahve	Siyah
1	x																			
2		x	x													x				
3		x		x					x											
4	x																			
5					x					x										
6	x												x							
7								x			x									
8	x			x					x											x
9	x																			
10					x	x														
11							x				x					x				x
12													x							
13																	x			
14	x																			
15						x						x				x	x			
16				x										x						
17		x													x					
18		x	x					x												
19	x			x												x				
20		x					x	x												x
21	x																			x
22		x				x				x										
23		x	x															x		
24										x									x	
25	x		x	x												x				
26	x								x											x
27	x		x						x											
28	x									x	x									
29						x				x	x									
30																	x		x	
Top.	12	7	5	5	2	4	2	3	4	5	4	1	2	1	1	5	3	1	2	5

Tablo 19 incelendiğinde oyalarda ana rengin tonlarıyla (13) birlikte toplam 20 rengin kullanıldığı görülmektedir. Oyalarda kullanılan renklerde birinci sırayı 16 örnekte görülen yeşil tonları almaktadır (Bkz. Bilgi Formu 2, 3, 8). Yeşil renk açık ve koyu haki yeşil, koyu yeşil, fıstık yeşili tonlarında olup 10 örnekte görülen haki yeşil en çok kullanılan yeşil tonudur (Bkz. Bilgi Formu 16, 18, 23).

Sıralamada; 12 örnekle beyaz (Bkz. Bilgi Formu 1, 4, 6), 7'şer örnekle krem ve kırmızının tonları (Bkz. Bilgi Formu 3, 8) 5'er örnekte bordo, turuncu ve siyah (Bkz. Bilgi Formu 2, 5, 8) bulunmaktadır.

Oyalarda 4'er örnekte pembe ve mavi kullanılmıştır. Pembe tonları açık, koyu ve çingene pembedir (Bkz. Bilgi Formu 6, 16, 17). Sıralamada 3'er örnekte sarı, kahve-sütlü kahve (Bkz. Bilgi Formu 13, 23, 24), 2 örnekte yavru ağzı 1 örnekte mor bulunmaktadır.

Oyalarda çoğunlukla; birden fazla renkler yazmalarda kullanılmış ve oyunun rengini yazmalar belirlemiştir. Tek renkli uygulamalar ise; örtü, mendil, mevlüt örtüsü vb. diğer ürünlerdedir (Bkz. Bilgi Formu 14, 18).

Oyalarda kumaşın renginden oyaya geçişi sağlamakta, net ve canlı renkler yerine, yumuşak geçişli pastel renklerle, renk tonlamalarının egemenliği fark edilmektedir (Bkz. Bilgi Formu 30).

Araştırmaya alınan iğne oyalarında seçilen konu ile ilgili döküm Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20. Oyalarda Seçilen Konu ile İlgili Dağılım

Örnek No	Bitkisel Bezeme										Nesneli Bezeme										Geometrik Bezeme								Figürlü Bezeme														
	Karanfil	Kiraz	Yıldız Çiçeği	Ay Çekirdeği	Çilek	Lale	Badem	Marul	Ekim	Dut	İğde Çiçeği	Şeftali Çiçeği	Müge Çiçeği	Mine Çiçeği	Elma Çiçeği	Para	Pervane	Uçak Kanadı	Ayna	Çark	Ayaklı	Helikopter	Şupürge	Yelpaze	Fiskilye	Rozet	Üçgen	Dikdörtgen	Yarım Daire	Daire	Silindır	Baklava	Oval	Kelebek	Tavşan	Yıldız	Çarklı Felek	Tütün					
1	X																									X	X	X	X														
2																										X								X									
3	X																											X		X													
4			X																												X												
5				X																							X																
6																					X						X																
7																				X							X																
8						X																						X		X		X							X				
9							X																				X			X		X											
10								X																				X		X													
11									X																			X		X													
12										X																	X		X														
13																											X		X														
14																												X		X												X	
15											X																X		X		X		X										
16												X																		X		X											
17																															X												
18																											X		X														
19													X															X		X													
20																											X		X														
21																												X		X												X	
22														X													X		X														
23																				X							X		X														
24															X												X		X														
25																											X		X														
26																											X		X														
27																			X								X		X														
28																											X		X														
29																											X		X														
30																											X		X														
Top	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	22	4	13	11	2	9	6	1	1	1	1	1	1	1	1		

Tablo 20'nin inceleme sonuçlarına göre oyalarda en fazla geometrik bezemelerin kullanıldığı bunu sıra ile bitkisel, nesneli, sembolik ve figürlü bezemelerin izlediği anlaşılmaktadır.

Üçgen, dikdörtgen, yarım daire, daire, baklava, oval formlar olarak kendi içinde gruplanan geometrik bezemeler, incelenen 30 ürünün tamamında kullanılmıştır (Bkz. Bilgi Formu 1, 2, 3).

Bitkisel bezemeleri konu alan 15 ürünün 9'unda yıldız çiçeği, karanfil, iğde çiçeği, şeftali çiçeği, müge, mine, elma çiçeği lâle gibi çiçek motifleri çoğunluğu oluşturmaktadır (Bkz. Bilgi Formu 3, 9, 12). 5 üründe dut, kiraz, çilek, badem, ay çekirdeği gibi meyve motifleri (Bkz. Bilgi Formu 3, 9, 12), 1'inde ise marul sebze motifi konu olarak seçilmiştir.

İncelenen 30 ürünün 10'unda nesneli bezeme olarak pervane, para, uçak kanadı, ayna, ayakkabı, helikopter, süpürge, yelpaze, fiskiye, rozet motifleri yer almaktadır. Nesneli bezemelerde oyalar eşyanın tamamını (süpürge, ayna vb.) veya eşyanın bir parçasını (uçak kanadı vb.) temsil edecek şekilde oluşturulmuştur.

Ürünlerin ikisinde figürlü bezemelerin kullanıldığı ve kelebek, tavşan gibi hayvan motiflerinin konu olarak seçildiği görülmektedir (Bkz. Bilgi Formu 27, 30). Sembolik bezemeler üç üründe, çarkı felek, tintin, yıldız motifleri ile yer almaktadır (Bkz. Bilgi Formu 7, 14, 21).

Bütün bunlar oya çalışanın canlı ile olan iletişimine ve figürün korkmadan konu olarak seçildiğine tanıklık etmektedir. Anlam yükleri ile önem taşıyan oyalara bir iletişim aracı olarak kullanıldığı ve ilginç mesajlar aktardığı görülmektedir.

İğne oyalarda gözlenen kompozisyonlara ait döküm Tablo 21'de sunulmuştur.

Tablo 21. Oyalarda Gözlenen Kompozisyon İle İlgili Dağılım

Örnek No	Ana ve Ara Motifin Tekrarı İle Oluşturulmuş Kompozisyon		Ana Motifin Tekrarı İle Oluşturulmuş Kompozisyon	
	Bağlantılı Sıralama	Atlamalı Sıralama	Bağlantılı Sıralama	Atlamalı Sıralama
1			X	
2				X
3		X		
4			X	
5		X		
6			X	
7		X		
8	X			
9			X	
10		X		
11				X
12			X	
13	X			
14			X	
15	X			
16				X
17		X		
18	X			
19		X		
20	X			
21				X
22		X		
23	X			
24		X		
25		X		
26	X			
27				X
28		X		
29		X		
30		X		
Toplam	7	12	6	5

Tablo 21'in sonuçlarına göre; incelenen 30 ürünün 19'u ana ve ara motif tekrarı ile oluşmuş kompozisyonlardır (Bkz. Bilgi Formu 29, 30). Bunların çoğu yazmalarda kullanılmıştır. Diğer 11 ürün ise ana motifin tekrarı ile oluşmuş kompozisyonlardır. Yastık kılıfı, sehpa örtüleri, fular ve saç bağlarında kullanılan oyalar (Bkz. Bilgi Formu 6, 9, 11).

Ana-ara motif tekrarı ile oluşmuş kompozisyonlarda 12 üründe atlamalı, 7 üründe ise bağlantılı sıralamalar görülmektedir (Bkz. Bilgi Formu 8, 13). Sadece ana motif tekrarı ile oluşan kompozisyon grubunda ise çoğunluğu (7 üründe) bağlantılı sıralamalar oluşturmaktadır (Bkz. Bilgi Formu 1, 4). Bu grupta 4 üründe atlamalı sıralamalardan oluşan kompozisyonlar yer almaktadır (Bkz. Bilgi Formu 2, 11, 16).

Her iki kompozisyon türünde de, bağlantılı sıralamalar bordür biçiminde düzenleme getirmektedir. Ayrıca, ürünlerde ana motifin bağlantılı olarak tekrarlanmasıyla başlı başına örtüler meydana geldiği görülmektedir (Bkz. Bilgi Formu 4, 9).

Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde yapılan iğne oylarında ana motiflerin arasında ara motif olarak köprü, kök ve fiskiller kompozisyon biçimini tamamlamaktadır.

4. SONUÇ

Özürlülük; doğuştan ya da sonradan olma nedenlerle kişinin bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal fonksiyonlarında belirli bir oranda ya da sürekli azalma ve kayıplara neden olan organ yokluğu veya bozukluğu sonucu normal yaşama gereklerine uyamama şeklinde tanımlanır.

Beden, zihin, ruh, duygu, sosyal yaşam, sağlık özellikleri ve durumlarındaki olagan dışı ayrılıklar sebebiyle normal eğitim hizmetlerinden yararlanamayan özürlü bireylerin, özel eğitim hizmetlerine ve destek servislerine ihtiyaçları vardır. Bu servislerden biri de özürlünün geride kalan kudret ve yeteneklerini geliştirerek fiziki, psikolojik, sosyo-ekonomik ve mesleki yönden en yüksek kapasiteye erdirmeyi amaçlayan rehabilitasyon merkezleridir. İlk uluslararası rehabilitasyon çalışmaları I. Dünya Savaşı'ndan sonra 1919'da ILO tarafından başlamıştır.

Rehabilitasyon; tıbbi ve mesleki rehabilitasyon olmak üzere iki bölümde incelenir. Rehabilitasyon bir ekip, takım işidir. Ülkemizde psikologlar, fizyoterapistler, eğitmenler, sosyal hizmet uzmanları ile hizmet veren İ.İ.B.K. Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezi 1991 tarihinde faaliyete geçmiştir. Araştırma sırasında merkez ekonomik sebeplerle kapatılmıştır. Özürlülere yönelik mesleki eğitim ve rehabilitasyon konusunda hizmet veren tek kurum olan bu merkezin ekonomik vb. sebeplerden etkilenmemesi gerekmekte iken bu durum zaman zaman tekrar etmektedir.

Merkezde açılan trikotaj, gümüş işleme, seramik, konfeksiyon, dekoratif ev eşyaları-çiçek, iğne oyları atelyeleri 15'er kişilik kapasiteye sahiptir. 15-35 yaş grubunda yer alan özürlü bireylere (zihinsel ve görme özürlüler hariç) altı ay süreyle meslekle ilgili teorik ve pratik bilgiler verilmekte, özürlünün sosyal hayata entegrasyonlarının sağlanması için terapiler yapılmakta ve fizik tedavi programı uygulanmaktadır.

Araştırma materyalinin sağlanabilmesi için incelenen İş ve İşçi Bulma Kurumu Ankara Mesleki Rehabilitasyon Merkezinde el sanatları içinde önemli bir yeri olan iğne oyacılığının yoğun olarak yapıldığı saptanmıştır.

İğne oyaları üst üste ilmeklerin iğne aracılığı ile düğümlemesi sonucu iki veya üç boyutlu olarak yapılan oyalaradır. Çeşitli kaynaklarda bu sanatın M.Ö. 2000 yıllarında da yapıldığı, bazı kaynaklarda ise iğne ile yapılan örgülerin 12. yy'da Anadolu'dan Avrupa'ya geçtiği belirtilmektedir.

Mesleki Rehabilitasyon Merkezindeki araştırma kapsamına alınan, iğne oyalı ürünleri çalışan bedensel özürlü bireylere uygulanan anketlerden elde edilen bulgulara göre, bireyler 21-25 yaş grubunda bekar bayanlarda yoğunlaşmaktadır. Kurslara öğrenci kabulünde eğitim durumuna bir sınırlama bulunmamakta olup araştırmaya alınan bireylerin rahatsızlıklarından dolayı temel eğitimlerini devam ettiremedikleri çoğunlukla orta okul mezunu olduğu, okur-yazar olmayan bireylerin bulunmadığı ve çoğunlukla meslek öğrenmek için kursa katıldıkları tesbit edilmiştir.

Merkezin amacının bedensel özürlülere yönelik olması nedeniyle öğrencilerin çoğu el, ayak ve bacak rahatsızlığı olan genelde doğuştan ortopedik özürlü bireylerdir. Bireyler özüründen dolayı bazen zorlansalarda % 80 gibi yüksek bir oranı iğne oyalarını yapabilmektedir.

Bireylerin çoğu (% 57.50) bu sanatı kurstan öğrenmekte ve bu sebeple mesleki rehabilitasyon merkezine gelmektedir.

Bireyler iğne oyası modellerini çoğunlukla çevrelerinde buldukları değişik kullanım amaçlarıyla yapılmış iğne oyalı ürünlerden, kitaplardan yararlanarak hazırlamaktadırlar (% 65.00). Ürün olarak da iğne oyasını en çok yazmalara uygulamakta ve çalışmalarını daha rahat bir ortam olduğu için atelyede yapmaktadırlar.

Bireyler iğne oyalarını yazmaların dışında giyim ve ev aksesuarı olarak kolay satılabilecek özellikte ürünlere de uygulamaktadırlar.

İğne oyalı ürünleri yapmalarındaki amaçların başında aile ekonomisine katkı ve çeyiz hazırlama gelmektedir. Bunların dışında evde kullanmak ve hediye için çalışanlarda bulunmaktadır.

İğne oyalarında sentetik, doğal ipek, pamuk, floş iplik kullanıldığı, fakat yoğunlu (% 62.50) sentetik ipliklerin oluşturduğu görülmektedir. Bunun nedeni de sentetik iplikle çalışılan ürünlerin ucuz ve dayanıklı olduğu için daha fazla satılmasıdır.

İpek iplikle çalışılan ürünlerin azınlığı oluşturmalarının sebebi, malzemenin kolay temin edilmemesinin yanında pahalı olması ve bu nedenle maliyeti artırmasıyla zor alıcı bulmasıdır.

Bireylerin çalıştıkları ürünlere göre renk değişmesine rağmen oyalarda renk sınırının olmadığı ve bütün renklerin kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tüketici zevkine hitap eden iğne oyalı ürünlerin çoğu perakende olarak satılmaktadır. Toptan pazarlanamamasının sebebi ise, aşırı talebin olmaması ve bireylerin ürünlerine pazar ortamı bulamamasıdır. Buna rağmen bireylerin çoğu (% 75) elde edilen gelirleri yeterli bulmaktadır. Bu nedenle bireyler mesleki rehabilitasyon merkezindeki öğrenimlerini tamamladıktan sonra bu mesleğe devam etmek ve çalışma ortamı olarakta çoğunluğu atelyeyi tercih etmek istemektedir.

Araştırma kapsamına alınan iğne oyaları üzerinde yapılan gözlem ve incelemelerden elde edilen bulgulara göre, iğne oyalı ürünler, yazma, yastık kılıfı, sehpa örtüsü, vitrin takımı, fular, saç bağı, mevlüt örtüsüdür. Oyalarda gereç olarak üç katlı sentetik iplik kullanılmıştır.

Oyalarda beyaz, krem, yeşilin tonları, yavru ağzı, pembe tonları, mor, bordo, kırmızı tonları, siyah, turuncu, kahve tonları, sarı ve mavi renkler kullanılmıştır. Çoğunlukla pastel renklerin kullanıldığı oyalarda birinci sırayı yeşilin tonları almaktadır.

Oyalarda seçilen konu olarak çoğunluğu geometrik bezemeler oluşturmakta bunu sıra ile bitkisel, nesneli, sembolik ve figürlü bezemelerin izlediği görülmektedir. Bitkisel bezemelerde çiçek, meyve ve sebze motifleri, geometrik bezemelerde üçgen, dikdörtgen, yarım daire, daire, baklava, oval formlar, nesneli bezemelerde pervane, para, ayna, ayakkabı gibi eyalar, figürlü bezemelerde hayvan motifleri, sembolik bezemelerde ise soyut konular seçilmiştir.

Oyalarda kullanılan tekniklerde ise sırasıyla zürefa, fiskil, kök, kirpik, bıyık ve borudur.

Oyalar adlarını çoğunlukla doğadaki bitkilerden almaktadırlar. Kompozisyon özelliği incelendiğinde ise, sırasıyla ana-ara motifin atlamalı, bağlantılı, ana motifin bağlantılı, atlamalı sıralanmasıyla oluşturulan kompozisyonlar yoğunluktur.

Ürün çeşitlerinden yazma, mevlüt örtüsü, yastık kılıfı, fular, saç bağı ve mendillerin ebatlarında sabitlik görülürken örtülerde kullanım alanına göre değişiklik yapılmıştır.

Özürlü bireyler tarafından yapılan iğne oyalarının araç, gereç, teknik özellikleri, kullanım yerlerinin incelenmesi, özürlü bireylerin el sanatlarına olan ilgileri, bedensel gelişimlerine ve ekonomik durumlarına olan katkılarını bilimsel yönden inceleme amacı ile yapılan bu araştırmada İş ve İşçi Bulma Kurumu Mesleki Rehabilitasyon Merkezinin tek ve örnek bir model olduğu, bireylerin istihdamı için sayılarının artırılması gerektiği tesbit edilmiştir.

Bu kurumlarda eğitimleri biten bireylerin ekonomik kazançlarını sağlamaları, toplumsal konumlarını edinebilmeleri ve el sanatlarının özelliklerini bozmadan geleneksel, özgün yapılarını koruyabilmeleri için;

- Pazarlama ve tanıtım hizmeti verecek bir merkezin oluşturulması,
- Standant ve seri üretim için ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yönetilecek el sanatları atelyelerinin kurulması,
- Özürlü insanların ve yaptıkları işlerin küçümsenip dikkate alınması,
- İğne oyası ürünlerine, hızla değişen toplumsal beğenilerin ve isteklerin paralelliğinde geleneksel kimliğini bozmadan çağdaş; tasarım anlayışıyla yeni kullanım alanları yaratılması,
- Bütün bunların gerçekleşmesi için eğitim kurumları, özel sektör ve devlet desteği önerilebilir.

KAYNAKLAR

AKAR, Azade, Cahide KESKİNER

- 1978 "Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif". İstanbul: Kültür ve Sanat Yayınları, 2.

AKPINARLI, H. Feriha

- 1991 "Kahramanmaraş Oyaları". **Kültür ve Sanat**, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 12.

AKPINARLI, H. Feriha

- 1995 "El Örgüsü Çorapların Teknik, Desen, Renk ve Kullanım Özellikleri". Yayınlanmamış Doktora Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: G.Ü. Yayınları

ARSEVEN, Celâl Esat

- 1973 **Dantel Örgü ve Oya Sanatı Ansiklopedisi**. İstanbul: Cem Yayınevi.

BARIŞTA, H. Örcün

- 1985 "XX.yy. Türk Oyalarında Seçilen Belli Başlı Konular, Gözlenen Estetik Değerler ve Plâstik Özellikler". **Milletlerarası Türk Folkloru ve Halk Edebiyatından Yeni Görüşler**, Ankara.

BAYRAKÇI, Volga

- 1996 "Bilgi ve İletişim" **B.E.G.V. Dergisi**, Ankara: Bedensel Engellileri Güçlendirme Vakfı Yayınları, Cilt 5, Sayı: 2.

BAYRAM, Muammer

- 1992 **İğne Oyası Teknikleri ve Kastamonu İğne Oyaları**

BÜYÜKAKGÜL, Hamza

- 1996 "Özürlülerin Mesleki Rehabilitasyonu". **B.E.G.V. Dergisi**, Ankara: Bedensel Engellileri Güçlendirme Vakfı Yayınları, Cilt 2, Sayı: 5.

CİVELEK, A. Hikmet

- 1990 "Eğitilebilir Zihinsel Özürlü Çocukların Sosyal Kabul Görmelerinde Normal Çocukların Bilgilendirilmelerinin ve İki Grubun Resim-İş İle Beden Eğitimi Derslerinde Bütünleştirilmelerinin Etkileri". Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: A.Ü. Yayınları.

ÇAĞLAR, O.

- 1985 **İşitme Özürlülerle Konuşma Öğretimi**. Ankara: A.Ü. Basımevi.

DİYARBEKİRLİ, Nejat

- 1972 **Hun Sanatı**. İstanbul.

DOĞAN, Cem

- 1996 "Türkiye'de Özürlü Olmak Üzerine" **B.E.G.V. Dergisi**. Ankara: B.E.G.V. Yayınları, Cilt: 2, Sayı: 5.

ERDEMİR, Şadi

- 1990 Sakat Kimseler İçin Şansların Eşitlenmesine İlişkin Mevzuat Hakkında Rapor. "22 Ülke ve Bölgede Durum", Ankara: Türkiye Sakatları Koruma Vakfı Yayını.

ERBERK, Güran

- 1987 "Anadolu Motiflerinin Anlamları". **III. Milletlerarası Türk Konseyi Bildirileri**. Ankara: Cilt: 5.

ERDOĞAN, Emel

- 1996 "Özürlülerin Tedavisinde El Sanatlarının Yeri" Konulu Görüşme. Ankara: Kasım.

ERONÇ, Y. Perihan

- 1984 **Giyim Süsleme Teknikleri.** İstanbul: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları 60, Ders Kitapları Dizisi 58.

GÖKALP, Gönül

- 1981 "Elazığ İğne Oyaları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: G.Ü. Yayınları.

İ.İ.B.K.

- 1994 **Sınava Hazırlama Eğitimi Ders Notları.** Ankara: İş ve İşçi Bulma Kurumu Yayınları.

-
- 1996 **İş ve İşçi Bulma Kurumu Bülteni.** Ankara: İ.İ.B.K. Yayınları, Sayı: 30.

-
- 1997 **Bülten.** Ankara: İ.İ.B.K. Yayınlar. Sayı: 34.

KARADUMAN, Ayşe

- 1990 **Sakatlara İş Edindirmede Uygulamalı Yönetmelik.** Ankara Bedensel Engellikleri Güçlendirme Vakfı Yayınları

KARASAR, Niyazi

- 1994 **Araştırmalarda Rapor Hazırlama.** 6. Basım, Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.

KARATEPE, Hasan

- 1990 **Görme Özürlülerin Fizyoterapist Olmaları ve İstihdam İmkânları.** (İskandinav Ülkelerinde) Ankara: Türkiye Sakatları Koruma Vakfı Yayınları.

-
- 1992 **Öğrenme Yetersizliği Olan Çocuklar.** Ankara: Karatepe Yayınları.

KEPHART CHANEY ve EBERSOLE.

- 1985 **Ağır Öğrenen Çocuklar İçin Düzenlenen Eğitim Programı El Kitabı.** Çeviren: Gülbin Sucuoğlu, Moriken Van Der Kruijs. Ankara: Ajans Türk.

KORKUSUZ, Süheyla

- 1971 **Nakış Temel Bilgileri, Tekniği Uygulamaları ve Örnekleri.** Ankara.

KÖK, Mehmet

- 1986 "Sağır Okulundaki Öğrencilerin Normal Okuldaki Öğrencilerle Yaş, Cinsiyet, Yatılı-Gündüzlü Durumlarına Göre Sözcük Dağarcıklarının Karşılaştırılması" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara: A.Ü. Yayınları.

KÜLTÜR SANAT

- 1973 "Sunuş" Ankara. Milli Eğitim Basımevi, Yıl: 1, Sayı: 1.

MARKAOĞLU, Şehdabe

- 1986 "Nallıhan İğne Oyaları". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara: G.Ü. Yayınları.

ONUK, Taciser

- 1981 **İğne Oyaları Çeşitleri ve İşleme Yöntemleri.** Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Baskı.

ORTAÇ, H. Serpil

- 1997 "Elazığ İğne Oyaları". **Türkiye'de Elsanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

ÖZBEL, Kenan

- 1967 **Oya ve Oya Çeşitleri**. Ankara: Ulus Basımevi, 2. Baskı.

_____.

El Sanatları. CHP Halkevleri Bürosu. Ankara: Ulus Basımevi.

_____.

- 1979 "İğne ve Tığ İşi Oyaları". **Türkiyemiz**. İstanbul, Yıl: 10, Sayı: 28.

ÖZÇELİK, İ.

- 1987 **Özel Eğitim Kurumları**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

ÖZSOY, Yahya, Mehmet ÖZYÜREK ve Süleyman Eripek

- 1992 **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Karatepe Yayınları.

ÖZYÜREK, Mehmet

- 1982 "Normal Öğrencilerle Birlikte Ayrı Eğitilebilen Ortapedik Arızalı Öğrencilerde Benlik Kavramı ve Denetleme Odağı" Yayınlanmamış Doçentlik Tezi. A.Ü. Eğitim Fakültesi, Ankara: A.Ü. Yayınları.

SÜRÜR, Ayten

- 1984 "Oyaların Dekoratif Değerleri". **Türk Dokuma Sanatından Örnekler**, Türk Süsleme Sanatları Serisi: 8.

ŞAHİN, H. Serpil

- 1989 "Elazığ İl Merkezindeki Çeyizlerde Bulunan ve Hammaddesi Lif Olan El Sanatları Ürünleri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: G.Ü. Yayınları.

TOPAL, Hülya

- 1995 **Rehabilitasyon Notları.** Ankara: İş ve İşçi Bulma Kurumu.

TOPLU, Ayhan

- 1988 **Oya ve Bartın İşi.** İstanbul: Dilan Yayınevi.

-
- 1992 **Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporu.** Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu, Ankara: Sakatları Koruma Vakfı Yayını.

-
- 1994 **Sakatların Yasal Hakları. II. Baskı.** Ankara: Türkiye Sakatları Koruma Vakfı Yayını.

-
- 1994 **Sakatlar İçin Fırsat Eşitlikleri Konulu Kılavuzu.** Birleşmiş Milletler On Yıllık Sakatlar Programı (1983-1992). Ankara: Sakatları Koruma Vakfı.

-
- 1996 **B.E.G.V. Dergisi.** Ankara: Bedensel Engelliler Güçlendirme Vakfı Yayını Cilt: 2, Sayı: 5.

-
- 1997 "Nihayet Sayılıyoruz". **Yaşama Sevinci Dergisi.** Ankara: Sakatları Koruma Vakfı.

E K L E R

ANKET FORMU

1. Kaç yaşındasınız?

- a. 15-20
- b. 21-25
- c. 26-30
- d. 31-35

2. Medeni haliniz?

- a. Bekar
- b. Nişanlı
- c. Evli
- d. Dul

3. Öğrenim durumunuz?

- a. Okur-yazar değil
- b. Okur yazar
- c. İlkokul mezunu
- d. Ortaokul mezunu
- e. Lise ve dengi okul mezunu
- f. Yüksek okul

4. Mesleki Rehabilitasyon Merkezine gelmenizin amacı nedir?

- a. Meslek öğrenmek için
- b. Zaman geçirmek için
- c. Aile ekonomisine katkıda bulunmak için
- d. Kendini ispatlamak için
- e. Hepsi

5. Özürtünüz vücudunuzun neresindedir?

- a. El
- b. Ayak-bacak
- c. El-ayak
- d. Kulak
- e. İç hastalık

6. Özürünüz doğuştan mı sonradan mı?
- Doğuştan
 - Sonradan
7. Özürünüz bu işi yapmanızı zorluyor mu?
- Evet
 - Hayır
 - Bazen
8. İğne oyasını nasıl öğrendiniz?
- Ailemden
 - Kendi kendime
 - Yapan kişilerden
 - Kurstan
9. İğne oyasını nerede yapıyorsunuz?
- Evde
 - Atölyede
 - Evde ve atölyede
10. İğne oyasını nerelerde kullanıyorsunuz?
- Yazmalarda
 - Giyimde
 - Örtülerde
 - Başka
11. İğne oyası modellerini nereden çıkartıyorsunuz?
- Kitaptan
 - Yapılmış ürünlerden
 - Kendi tasarımı
 - Hepsi
12. İğne oyalarını kimler için yapıyorsunuz?
- Evde kullanmak
 - Çeyiz için
 - Aile ekonomisine katkı
 - Hediye

13. İğne oyalarında kullanılan iplik çeşidi nedir?
a. Sentetik
b. Doğal ipek
c. Pamuk
d. Floş
14. İğne oyasında kullandığımız iplik çeşidi ürünün pazarlamasında etkili oluyor mu?
a. Evet b. Hayır c. Fikrim yok
15. Cevabınız evet ise hangi tür ipliklerin kullanıldığı ürünler daha fazla ilgi görüyor?
a. Sentetik
b. Doğal ipek
c. Pamuk
d. Floş+sentetik
16. Ürüne göre renk değişiyor mu?
a. Evet b. Hayır c. Bazen
17. İğne oyalı ürünleri satabiliyor musunuz?
a. Evet b. Hayır
18. Evet ise nasıl pazarlıyorsunuz?
a. Toptan
b. Perakende
c. Her ikiside
19. İğne oyalarından sağladığınız gelirden memnun musunuz?
a. Evet b. Hayır
20. Mesleki rehabilitasyon merkezinden mezun olduktan sonra iğne oyalarını nerede uygulamak istersiniz?
a. Evde b. Atelyede